

БАСПАСӨЗ КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

САҚТЫҚ ШАРАЛАРЫ – БАСТЫ ОРЫНДА

ЖУРНАЛИСТЕР
ҮЙІНДЕГІ «ЖЕТІСУ
МЕДИА» АҚПАРАТТЫҚ
АЛАҢЫНДА «АЛМАТЫ
ОБЛЫСЫНДАҒЫ
ШЕКТЕУ ШАРАЛАРЫ»
ТАҚЫРЫБЫМЕН
БАСПАСӨЗ
МӘСЛИХАТЫ ӨТТІ.
ОҒАН ОБЛЫС ӘКІМІ
АМАНДЫҚ БАТАЛОВ
ҚАТЫСЫП, ӨНІРДЕГІ
КОРОНАВИРУС
АХУАЛЫНЫҢ ДЕҢГЕЙІН
ЖӘНЕ ОНЫҢ АЛДЫН
АЛУ, САҚтану
ШАРАЛАРЫНЫҢ ҚАЛАЙ
ЖҮРГІЗІЛІП ЖАТҚАНЫН
БАЯНДАДЫ.

Облыс әкімі алдымен өңірдегі
індет жағдайына тоқталды.
Жұқтырғандар санының азай-
мауына байланысты карантиндік
шаралардың жеңілдетілмейтінін
жеткізді. Қазіргі уақытта кү-
шейтілген шектеу шарасы облыс
орталығы Талдықорған, Кеген
және Талғар аудандарына
қатысты. Ал қалған аудан-
қалалар біртіндеп қалыпты
өмірге орала бастамақ. Қазіргі
таңда 1415 адам медицина
қызметкерлерінің бақылауында.
1085 адам үй карантинінде жатыр.
Індеттің 31 ошағынан карантин
режимі алынған. Бірақ, сақтық
шараларының басты орында
болуы керектігін де ескертті.

«Біз де бұрын алты зертхана
болса, жетіншісі Талдықорғанда
ашылды. Мынаны баса айтқым
келеді: карантиндік шаралар
қалай жеңілдеді, азаматтар
да босаңсып кетті. Көшеде
маскасыз жүретін халық
қарасы көбейді. Азаматтарда
жауапкершілік болу керек.
Әуелі отбасы, туған-туыс,
достарыңды ойлаған жөн.
Мысалы, жауапсыздықтың сал-
дарынан талғарлық азамат
айналасына осылай дерт
жұқтырған. Әкімдерге осы

туралы тапсырма бердім», –
деді өңір басшысы.

Облыстың әлеуметтік, эконо-
микалық ахуалына шолу жасаған
әкім қазір жағдай тұрақты,
аландауға еш негіз жоғын
жеткізді. Сондай-ақ, спикер «Жол
картасы» бойынша атқарылып
жатқан жұмыстарға шолу жасады.
Биыл аймақта 23 мың адам
жұмыспен қамтылып, соның екі
мыңдайы тұрақты жұмыс көзіне ие
болмақ. Бұл бағытта 109,2 млрд.
теңге бөлінген. Ішкі туризмге де
серпін берілмек. Алдағы жылы
Үшаралдағы аэропорт күрделі
жөндеуден өтеді. Қазірше
Нұр-Сұлтан, Алматы және
Талдықорған қалаларынан тіке-
лей рейстер ашылған. Күніне 5-6
мәрте қатынайтын ұшақ көлге
бару уақыты мен жол ұзақты-
ғын қысқартпақ. Өзен-көлдердегі
шомылу кезеңін маусымның 13-
нен ары қарай ашу жоспарда.
Былтыр Алакөл мен Қапшағайға
демалуға келгендердің саны
4 миллион адамға жеткен.
Әкім қайта салынып жатқан
Алматы-Өскемен халықаралық
күре жолының жұмысына
да ризашылығын білдірді.
Көпшіліктің көкейінде жүрген
Қорғас халықаралық сауда
дәлізі туралы әкім оның қазір
ашылмайтынын айтты.

Халықты азық-түлікпен қамта-
масыз ету, баға саясатын реттеу
мәселелері әкім назарынан
тыс қалмады. Тұрғындарды
сабырлыққа, ортақ тәртіпке
бағынуға шақырды.

«Зат бағасын тұрақтандыру
үшін 2 миллиард теңге қаржы
бөлінді. Соның жартысы азық-
түлік өнімдерінің қымбат-
тамауын қадағалауға жұмсалды.
Ауылшаруашылық өндірістік
кооперативтері бөлінген ақша-
ларға ұн сатып алып, оны
наубайханаларға арзан бағаға
өткізді. Осының арқасында
біз бағаның күрт шарықтап
кетуін болдырмадық. Қазіргі
басты міндет – індетке ортақ
қарсы тұру. Ол дәрігерлердің
ғана жұмысы емес, барлығымыз
біріккенде ғана індетті жеңе
аламыз. Жұртшылық жасалып
жатқан шараларға түсіністік
танытады деп сенемін», – деді
облыс әкімі.

Баспасөз мәслихатының
соңында Амандық Ғаббасұлы
тілшілер тарапынан қойылған
сұрақтарға жауап берді. Кейбір
маңызды мәселелер бойынша
тиісті орын басшыларына
тапсырма жүктелді.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

НЕГЕ?

ЖАЛҒЫЗДЫҢ ҮНІ ШЫҚПАС...

Еліміздің Денсаулық сақтау
министрі Е.Біртановтың мә-
лімдемесінде: 2020 жылға ар-
налған «облыстық бюджет-
терге, республикалық маңызы
бар қалалардың, астананың
бюджеттеріне вакциналар мен
басқа иммунобиологиялық препа-
раттарды сатып алуға арналған
нысаналы трансферттер» тура-
лы бюджеттік бағдарлама аясын-
да вакцинациялауға республикалық
бюджеттен 29 млрд 090 млн 222 мың
0 теңге бөлінгендігі туралы айтыл-
ды. Оның ішінде: инфекцияға қарсы
профилактикалық егулердің жоспар-
лы түрде жүргізілуін қамтамасыз
ету үшін 9 дәріні 27 млрд 327 млн
968 мың 23 теңгеге; 6 жұқпалы
ауруға қарсы 10 дәріні 1 млрд 647 млн
230 мың 97 теңгеге (бұның ішінде
А вирустық гепатиті мен тұмауға
қарсы егу жергілікті билік қаражаты
есебінен алынады), вакциналарды
және басқа иммунобиологиялық
препараттарды сұйылтуға және
енгізуге арналған шприцтерді 115
млн 022 мың 67 теңгеге сатып алы-
ныпты. Ал, 2021 жылдан бастап
егу күнтізбесіне енетін адамның
папилломавирусына қарсы вакцина-
циясы үшін 5 млрд 058 млн 556 мың
22 теңге қаражат бөлу жоспарла-
нуда екен. Өздеріңізге мәлім, соңғы
уақытта қоғамда қызу талқыға
түскен тақырыптардың бірі осы
екпе мәселесі. Бұл тұрғыда біраз
жыл бұрын ой қаузаған белгілі
қаламгерлердің бірі: «Қазаққа екпе
егу келгелі елу жыл болды. Егіп жа-
тыр, егіп жатыр... Екпе десе де
екеміз. Сау ма содан денеміз? Жап-
пай екпе салады. Оның қайсысы
дұрыс, қайсысы бұрыс? Қай екпе
қайсы ауруға пайдалы? Оның бәрінің
қаншалықты зияны бар? Ал мұны
ойлаған жан бар ма? Бар екен. Бірақ
жалғыз. Бұл – Раиса Аманжолова.
Ол кісі екпе атаулыға 40 жыл бойы
күресіп келген дәрігер» дейді. Осы
орайда ағамыз: «жалғыздың үні
шықпас» деген ойын да меңзеген.
Бұл жолы да жалғыз болып Мәжіліс
депутаты Бекболат Тілеухан ва-
кцинациялауды заңмен міндеттеу
азаматтардың конституциялық
құқықтарын шектеумен тең екенін
айтып, өзінің қарсылық позициясын

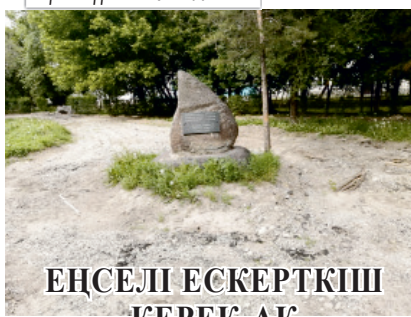
білдірді. Бірақ?..

Қазақстанның медицина ғыл-
ымдарының докторы, акушер-
гинеколог Раиса Аманжолова
екпе егу саласына неге қарсы
күресті? Бұл тұста дәрігер
БЦЖ, АКДС, т.б. вакциналарын
қояндарға егіп тәжірибе жүргізген-
тін. Нәтижесінде, қояндардың
алғашқы ұрпақтарында аса өзгеріс
байқалмағанымен, бесінші ұрпақта
бірде-бір қоянның репродуктивтік
жасқа жетпегені, тірі қалғандарының
мінез-құлқы өзгеріп, бірін-бірі жа-
ралау сияқты қатыгездік пайда
болғаны анықталады. Осындай
патологияларды бақылай келе
Раиса Садыққызы «вакциналардың
бірден тері ішіне енгізілуі иммундық
жүйені әлсіретеді, сыртқы қауіптен
тері, асқорыту жүйесі, тыныс алу
мушелері арқылы қорғаныс адам
ағзасы күтпеген жерден бірден
вирустық шабуылға душар болады»
деген қорытындыға келген. Қырық
жылдай уақытын екпе атаулыға
қарсы күреске жұмсаған дәрігер: жаңа
туған балаларға салған екпе дәрісін
олардың нәзік асқазаны қорыта ал-
майтынын, екпеге қолданылған дәрі
ары қарай бауырға өтуіне байланыс-
ты, олардың тұмай жатып сары ау-
румен ауыратынына әкеліп соғады
депті. Айта кетейік, ол өзінің ба-
лаларына ғана емес, өмірге келген
немере, тіпті шөбересіне дейін екпе
дәрісін жасаттырмаған. Бүгінде
барлығы да аман-сау өмір сүруде.
Әлбетте, бұл тәжірибе жағынан
нақты дәлел бола алады. Ресейлік
ғалым, иммунолог Александр Коток
та «Безопасная иммунизация»
атты кітабында екпенің табиғи
иммунитетті бұзатынын айтып,
бірнеше мысалмен дәлелдепті. Жап-
пы, екпелердің қай-қайсысы болма-
сын адам ағзасын ұлап қана қоймай,
ең алдымен адамдарды белсіздікке,
бедеулікке ұшыратады екен. Бұл
мәліметке сену, сенбеу әркімнің өз
еркінде. Қазірде ел ішінде екпе егу-
ға ашық қарсы шығып жүргендер
бар. Бірақ олардың жанайқайын
Қазақстанның денсаулық саласын
басқарып отырғандар тыңдағысы
жоқ. Неге?

Сарби ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ

31 МАМЫР – САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІН
ҚҰРБАҢДАРЫН ЕСКЕ АЛУ КҮНІ

4-бет

ЕҢСЕЛІ ЕСКЕРТКІШ
КЕРЕК-АҚ

МАМАНДЫҒЫ – МАҚТАНЫШЫ

5-бет

АНТЫНА АДАЛ
ДӘРІГЕР

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

10-стр

«ЕНПФ» ОТВЕЧАЕТ НА
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ

ЖАНЫНДА ЖҮР ЖАҚСЫ АДАМ

13-бет

ХАЛҚЫНА
ҚАРАП
ОЙ
ТҮЗЕГЕН

АУЫС-ТҮЙІС

САРҚАН АУДАНЫНДА ЖАҢА ӘКІМ

Алматы облысы әкімінің өкімімен Талғат Қайнарбеков Сарқан ауданының әкімі болып тағайындалды. Бұл туралы Алматы облысы әкімдігінің ресми сайты хабарлады.

Талғат Қанатұлы Қайнарбеков, 1969 жылы туған. Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетін тарих және қосымша мемлекеттік құқық пәнінің оқытушысы, І.Жансүгіров атындағы Жетісу Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясын мемлекеттік және жергілікті басқару магистрі мамандықтары бойынша бітірген.

Еңбек жолын Сарқан ауданы, Көкөзек орта мектебінде мұғалім болып бастаған. Әр жылдарда Сарқан ауданы Қарғалы орта мектебінде тарих және мемлекеттік құқық пәнінің мұғалімі, Алматы қаласында «Эльдорадо» ЖШС менеджері, Талдықорған қаласы әкімі аппараты өнеркәсіп, көлік және байланыс бөлімінің бастығы, Көксу ауданы әкімінің орынбасары, Талдықорған қаласы әкімінің орынбасары, Текелі, Қалшағай қалаларының әкімі болды. 2020 жылдың 26 мамырынан Сарқан ауданының басшылығына тағайындалды.

Алматы облысы әкімінің өкімімен Марат Разбеков Сарқан ауданының әкімі лауазымынан босатылды.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ОҚУШЫ ОЙЫ

«Бәрі солай жазады ғой»

Менің замандастарымның басым бөлігі заманауи әрі ерекше болып көрінгісі келе ме деймін. Себебі, бірі ұлттық киімдерімізбен ойнаса, екіншісі қасиетті ана тілімізді мазақ етуде.

Бұлай жазуымның өз себебі бар. Қазір таңнан кешке дейін әлеуметтік желіде отырып, хат алмасатын жастар сөзді толықтай жазуға ерінеді. Көпшілігі «Каксың? Нестеватсың?» деген секілді мені жоқ сөздерді жиі қолданады. Бұл – моданың жаңа түрі ме әлде дұрыс жазуға ерінеді ме, ол жағы беймәлім. Мұның себебін достарымнан сұрағанымда: «бәрі де солай жазады ғой» деген жауап алдым. Егер дәл осылай біреудің жасағанын жасап жүре берсек, қазақ тілінің болашағы не болмақ? Осы тұрғыда сәл болса да ойланып көрейікші. Қызық қуып желіккен жастардың кесірінен ана тілімізге қара күйе жағып жатқандығы, тіл тағдырына бас ауыртпайтындығы мені алаңдатады.

«Не проблема? Инет гонит. Қашан удалить етесің? Эфириң зависать етіп тұрғанский». Міне, менің замандастарымның тілдік қоры осындай сөздермен толығуда. Мұндай сөздерді санауға саусақ жетпей бара жатқандығына көңілім алаңдаулы. Мәңсіз, мағынасыз сөздерді жазғандардың жүрегінде намыс деген асыл қасиет неге оянбайды екен дейсің?!

Замандастарыма айтарым, қазақ тілі тек қазаққа ғана керек. Өзге ұлт келіп, біздің ана тіліміздің жалауын көтеріп, жыртығын жамамайды. Осыны естен шығармайықшы, қадірлі жастар!

Назерке КӘКІМОВА,
№26 орта мектептің
11-сынып оқушысы.

БІЛІМ

КЕЗЕКТІ ОҚУ ЖЫЛЫН АРТҚА ТАСТАП, ЕЛІМІЗДІҢ БАРЛЫҚ БІЛІМ ОШАҒЫНДА СОҒЫ ҚОҢЫРАУ СОҒЫЛДЫ. АЛАЙДА, БИЫЛҒЫ ҚОҢЫРАУ ҮНІ БҰРЫНҒЫДАН ӨЗГЕРЕК. СЕБЕБІ, ӘЛЕМДІ АЛАҢДАТҚАН ПАНДЕМИЯҒА БАЙЛАНЫСТЫ МЕРЕКЕЛІК ШАРА ОНЛАЙН РЕЖИМДЕ ӨТКІЗІЛДІ. ЖАҢА ФОРМАТТАҒЫ ОҚЫТУДЫҢ ҚИЫНДЫҒЫНА ҚАРАМАСТАН, ОБЛЫС АУМАҒЫНДАҒЫ ҰСТАЗДАР МЕН ОҚУШЫЛАР ҮШІН ТАҒЫ БІР ОҚУ ЖЫЛЫ СӘТТІ АЯҚТАЛДЫ. ӨНІРДЕГІ ОҚУ ЖЫЛЫНЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ ЖӨНІНДЕ «JETISY MEDIA» АҚПАРАТТЫҚ АЛАҒЫНДА ӨТКЕН БАСПАСӨЗ-МӘСЛИХАТЫНДА СӨЗ БОЛДЫ.

ОҚУ ЖЫЛЫ ҚОРЫТЫНДЫЛАНДЫ

Жиында сөз алған Алматы облыстық білім басқармасының басшысы Майгүл Омарова аймақтағы білім саласы өзгерістеріне нақты тоқталып, ұстаздардың онлайн білім берудің алғашқы тәжірибелік сатысынан сүрінбей өткенін тілге тиек етті.

– Оқу жылының төртінші тоқсаны оқушыларымыз бен ұстаздарымызға оңайға соқпағаны белгілі. Кедергілер мен қиындықтарды бірлесіп еңсеруге тура келді. Шәкірттеріміздің алаңсыз білім алулары үшін мектеп мен ұстаздар қауымы бар күштерін салды. Жылдар бойы жинақталған мол тәжірибе мен педагогикалық шеберліктің арқасында білім беру ұйымдарының ұстаздары қиындықтарға қарамастан аса жауапты әлеуметтік тапсырманы абыроймен атқара білді. «Сыңғырла соңғы қоңырау» мерекелік шарасы да онлайн негізінде облыстық «Жетісу» телеарнасы арқылы өткізілді. Алдағы уақытта аттестат тапсыру мен Ұлттық бірыңғай тестілеуде де өзгерістер болады, – деді ол.

Төтенше жағдайға байланысты биылғы 9 (10) және 11 (12) сынып оқушыларына қорытынды аттестаттау тапсырылмайды, аттестат ағымдағы оқу жылының жылдық бағалары негізінде берілетін болады. Биыл облыста 1177 «Алтын белгі» мен 851 «Үздік аттестат» иегері бар. Мектеп бітіруші түлектерге салтанат-

ты түрде аттестат тапсыру 3-4 маусым күндеріне белгіленген. Сондай-ақ, салтанатты шараға қатысатын адамдардың саны шектеледі және санитарлық-гигиеналық талаптар қатаң сақталады. Бұл жөнінде орта білім беру бөлімінің басшысы Айжан Адамбекова нақтылады. Айтуынша, түлектер мен ата-аналарының, ұстаздардың денсаулығына қауіп төндірмеу үшін салтанатты жиынға тек 11-сынып бітіруші мен ата-анасынан тек 2 адам қатыса алады. Сонымен бірге, бірқатар шараларға қатаң тыйым салынады. Атап айтсақ, педагогикалық этиканы сақтау мен сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мақсатында ақшалай қаражат жинауға, мектеп әкімшілігі мен педагогтарға сыйлық ұсынуға, мерекелік кешті ойын-сауық нысандарында ұйымдастыру мен қала ішінде көлікпен қыдыруға рұқсат етілмейді.

– Өздеріңіз білетіндей бірнеше жыл қатарынан еңбек нарығының қажеттілігіне қарай облыс әкімінің гранты беріліп келеді. 2017 жылы жергілікті бюджет есебінен 100, 2018 жылы – 106, 2019 жылы облыстық бюджеттен жалпы конкурс бойынша – 150, көпбалалы және аз қамтылған отбасы балаларына – 100 және республикалық бюджет есебінен атаулы әлеуметтік көмек алатын отбасы балаларына 301 білім беру гранттары тағайындалған болатын.

Ағымдағы жылы жергілікті бюджет есебінен 200 білім беру грантын тағайындау жоспарлануда, – дейді Айжан Маманқызы.

Биыл облыста мектеп бітіретін 15256 түлектің 11589-ы ҰБТ тапсыру үшін базаға тіркелген. Олар сынақты 20 маусым мен 5 шілде аралығында тапсыратын болады. Бүгінде өңірде 16 тест тапсыру орталығы бар, олардың біреуі жоғары оқу орнында, біреуі колледжде, ал қалғаны мектеп базасында орналасқан. Бірыңғай тестілеу барысында бір аудиторияда отыратын тест тапсырушылар саны азайтылып, арақашықтық сақталуы қатаң қадағаланбақ.

Мұнымен қоса, өңірдің Бас мұғалімі білім беру нысандарының құрылыс мәселесіне де тоқталды. Айтуынша, білім беру ұйымдарының материалдық-техникалық базаларын жаңарту мақсатында ағымдағы жылға 5 млрд. 070 млн. теңге қаржы бөлініп, оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдар сатып алуға 3 млрд-тан астам қаржы қарастырылған. Үш ауысымда оқитын мектептерді жою үшін 17 білім ошағының құрылысы жүргізіліп, оның ішінде 10-ы жыл аяғына дейін аяқталып, пайдалануға беріледі деп күтілуде. Сонымен бірге, облыс бойынша 55 білім беру нысанына күрделі жөндеу жұмыстары жүргізіледі.

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

АКЦИЯ АЯСЫНДА

АЗЫҚ-ТҮЛІК ТАРАТТЫ

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ
ПД ӘКІМШІЛІК ПОЛИЦИЯ
БАСҚАРМАСЫ ОБЛЫС
ОРТАЛЫҒЫНДАҒЫ
КӨПБАЛАЛЫ
ОТБАСЫЛАРҒА БА-
РЫП, АЗЫҚ-ТҮЛІК ПЕН
ҚАЖЕТТІ ЗАТТАРДЫ
ТАБЫС ЕТТІ. БҰЛ ТУРА-
ЛЫ АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ
ПД БАСПАСӨЗ ҚЫЗМЕТІ
МӘЛІМДЕДІ.

Індеттің жаппай таралуының алдын алу үшін жарияланған карантин кезінде тәртіп сақшылары көмекке мұқтаж жандарға көмек қолын созуда. «Біз біргеміз» акциясы аясында полицейлер 7-8 бала тәрбиеленіп отырған екі үлкен отбасыға көмектесті.

«Бүгін біз көмектескен екі отбасында да жалғызбасты аналар 7 баланы асырап отыр. Бұл үлкен құрметке ие деп ойлаймын. Сондықтан, жеке құраммен келісе отырып, бұдан былай осы отбасыларға қолдан келгенше қолдау көрсетеміз деп шештік. Ол тек материалдық жағдайда ғана емес, осы отбасылардың балаларына құқықтық кеңестер беріп, еліміздің патриоты болып өсуіне ықпал етеміз», – деді облыстық Әкімшілік полиция басқармасының бастығы полиция полковнигі Дәулет Молдаханов.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЭТО ВАЖНО!

ИНФЕКЦИИ, ПЕРЕДАВАЕМЫЕ ПОЛОВЫМ ПУТЕМ

Что такое инфекции, передаваемые половым путём – это инфекции, которые передаются от одного человека к другому, преимущественно во время сексуальных контактов. В настоящее время известно более 30 таких болезней, включая сифилис, гонорею, ВИЧ, герпес, гепатит В и С, чесотку и др. Все они несут огромную опасность здоровью человека.

- Факторы, влияющие на ИППП:
- Отсутствие предохранения при половом акте.

Чаще всего это связано с пренебрежением к собственной безопасности или с половым актом под воздействием алкоголя или наркотиков. Будь крайне внимателен. Всегда используй презерватив.

- Ослабление традиционных норм и запретов.

Кино, модные журналы и, особенно, интернет сегодня насыщены сценами сексуальной жизни. Пропаганда «свободы» для тебя может обернуться разными заболеваниями. Используй свои знания обо всех факторах риска.

- Раннее начало половой жизни.

Решающим моментом здесь является отсутствие информации у подростков. Надеемся, ты следуешь поговорке: «Предупрежден – значит вооружен!».

- Несоблюдение личной гигиены.

Очень опасный и часто встречающийся фактор. Забывая о чистоте, мы даем возможность разным опасным бактериям проникать в самые незащищенные места нашего организма. Тем самым можно спровоцировать очень серьезные заболевания. Не пренебрегай личной гигиеной во избежание заболеваний.

Признаки, которые могут возникнуть в

случае заражения ИППП:

У женщин слизисто-гнойные выделения из половых путей, зуд, жжение, болезненность при мочеиспускании, дискомфорт или боль в нижней части живота.

У мужчин слизисто-гнойные или слизистые, необильные выделения из мочеиспускательного канала, зуд, жжение, болезненность при мочеиспускании, дискомфорт в области мочеиспускательного канала.

Заниматься самолечением не рекомендуется, так как это зачастую приводит к хроническому течению заболевания и соответственно увеличению риска развития осложнений.

Большинство ИППП протекают бессимптомно, поэтому человек чувствует себя здоровым и не обращается к врачу, подвергая себя риску развития осложнений и других риску заражения половой инфекцией.

Презервативы, являясь средством индивидуальной защиты, способны обеспечить высокоэффективную защиту при условии их правильного и регулярного использования.

- Отсрочить начало половой жизни;
- Ограничить число половых партнеров;
- Использовать средства индивидуальной защиты.

А.Т. АДИБЕК,
валеолог №1 Талдыкорганской
городской поликлиники.

ПРОФИЛАКТИКА

ОСТРЫЕ РЕСПИРАТОРНЫЕ ВИРУСНЫЕ ИНФЕКЦИИ (ОРВИ) – ЭТО ВИРУСНЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ, ПОРАЖАЮЩИЕ СЛИЗИСТУЮ ОБОЛОЧКУ ВЕРХНИХ ДЫХАТЕЛЬНЫХ ПУТЕЙ. В НАРОДЕ ИХ НАЗЫВАЮТ «ПРОСТУДОЙ».

ОРВИ: СИМПТОМЫ И ЛЕЧЕНИЕ ПРОСТУДЫ

Основные признаки простуды:

- Боль в горле
- Насморк
- Слезотечение и резь в глазах (в начале болезни)
- Головная боль
- Кашель,
- Слабость

Простуда, в отличие от гриппа, развивается постепенно: сначала начинает першить в горле, но человек все еще не уверен, заболевает он или нет. Потом появляется насморк, одолевает «чих», через пару дней возникает кашель. Повышения температуры может и не быть, или она поднимается незначительно – до 37,5–38 градусов.

На заметку

В закрытом помещении вирусы ОРВИ распространяются вокруг больного человека на 7 м. От 2 до 9 часов они живут в воздухе комнаты, где находился больной. Вирусы устойчивы к замораживанию, но быстро погибают при нагревании, под действием различных дезинфицирующих средств и ультрафиолетовых лучей.

Интересно

Различные вирусы вызывают разные симптомы.

Например, парагриппа искажает голос, больной может осипнуть или охрипнуть, голос может вообще пропасть. При парагриппе также характерен «лающий» кашель, вызываемый воспалением гортани и трахеи. Температуры при этом может и не быть. Именно эта болезнь чаще, чем другие, осложняется гайморитом.

Риновирусная инфекция вызывает постоянное чихание, сухость в носоглотке, першение в горле. Больно глотать, во рту – неприятный привкус. Чуть позже из носа в три ручья потечет прозрачная слизь. Температура, как правило, не поднимается выше 37 градусов.

Аденовирусная инфекция приводит к увеличению небных миндалин, при этой «простуде» за-

трудно глотание. Спустя 2–3 дня появляется чувство рези в глазах. Еще через пару дней на миндалинах, в горле, под веками в уголках глаз появляются белые или сероватые пленочки. Могут увеличиваться лимфоузлы, болеть живот.

Лечение простуды

Прием противовирусных препаратов (если симптомы простуды сильно выражены). Большинство противовирусных препаратов и иммуностимуляторов отпускается в аптеках без рецептов.

Симптоматическое лечение – обезболивающие и жаропонижающие препараты, сосудосуживающие капли и спреи, облегчающие насморк, микстуры и отвары от кашля. Полезны также:

Обильное питье. Вирус боится – щелочи, поэтому полезна щелочная минеральная вода. Налейте на морсы и соки: брусничный, клюквенный, апельсиновый – они содержат в большом количестве витамин С, который укрепляет иммунитет. Облегчает состояние теплый чай с малиной, с медом и лимоном.

Домашний режим. Избегайте осложнений и не заражайте других.

Рекомендации:

- Когда в доме есть больной, остальным членам семьи надо соблюдать меры безопасности:
- домашним стоит надеть маски;
- чаще проветривать квартиру;
- несколько раз в день протирать ручки дверей дезинфицирующими растворами;
- выделить больному отдельную посуду и отдельные полотенца;
- перед сном полоскать рот настойкой календулы или эвкалипта, чтобы смыть накопленные за день вредные микробы;
- принимать противовирусные препараты в профилактических дозах.

Алия АБДЫГАЛИЕВНА,
заведующая ВА «Болек»
Енбекшиказахского района.

БЕРЕГИ ПРИРОДУ!

«ОГОНЬ – ЗЛЕЙШИЙ ВРАГ ЛЕСА»

Огонь – злейший враг леса!

Он наносит ему невосполнимый ущерб, уничтожает значительные лесные массивы, нарушает рекреационные, почвозащитные и водоохранные функции леса.

Будьте осторожны с огнём в лесу!

Помните, в пожароопасный сезон в лесу строго воспрещается:

- разводить костры в неуказанных, лесной охраной и специально не оборудованных местах;
- бросать горящие спички и окурки;
- употреблять при охоте пыжи из легковоспламеняющихся материалов;
- оставлять в лесу пропитанный горючими веществами обтирочный материал.

Обнаружив начинающийся лесной

пожар, немедленно примите меры к его ликвидации путём заливки водой, захлестыванием вениками из зелёных веток, засыпки песком или землей, затоптыванием.

При невозможности ликвидации пожара собственными силами обязательно сообщите о нём работникам государственной лесной охраны, государственной противопожарной службы, полиции

или местной исполнительной власти.

Помните, пожар легче предупредить, чем потушить!

Лица, виновные в нарушении правил пожарной безопасности в лесу, несут административную или уголовную ответственность в соответствии с существующим законодательством.

Игорь ШЕСТАК,
лесник Коринского лесничества
КГУ «Талдыкорганское лесное хозяйство».

• ЗДОРОВЬЕ

ФАСТФУД - ЭТО ВРЕДНО...

О том, что питаться фастфудом вредно, говорят все и везде. Но что именно вредно и почему, мы постараемся разобраться вместе. Сети быстрого питания вовсе не задаются целью нанести вред нашему с вами здоровью. Их цель – сделать вкусно, красиво, дешево и доступно. Дешево, естественно, для изготовителей, а вам должно понравиться, и вы обязательно должны прийти еще. Вот только в этой формуле нет слова «безопасно». Потому что если делать пищу безопасной для человеческого организма, то она будет стоить гораздо дороже. А это уже другой бизнес – ресторанный, а ресторан не каждому по карману. Фастфуд – это массовое производство. А оно требует других рецептур и ингредиентов, иного отношения к продуктам. Если вы хотите быстро и дешево? Тогда давайте посмотрим, что мы получаем: поваренная соль жизненно необходима человеку. Она участвует в выработке соляной кислоты – важного компонента желудочного сока. Ее недостаток, равно как и избыток, негативно сказывается на организме. Но фастфуд содержит слишком много соли. Чем же грозит избыток соли в организме? Лишняя соль – это повышенное кровяное давление (гипертония), а это, соответственно, головные боли, боли в области сердца, шум в ушах, нарушения зрения. Соль задерживает в организме воду, что осложняет работу почек и сердца. Излишек соли приводит к отекам рук и ног. Другими неблагоприятными последствиями являются лишний вес, остеохондроз, подагра, мочекаменная, почечнокаменная и желчнокаменная болезни. Сахар, или по-научному сахароза, – это искусственный продукт. И хотя его производят из натурального сырья, это не должно вас вводить в заблуждение. В организме человека сахар расщепляется на глюкозу и фруктозу, которые сразу поступают в кровь. Однако если глюкоза – жизненно важное для человека вещество, то фруктоза, по мнению ученых, никакой пищевой ценности не несет. Хотя она в два раза слаще глюкозы и именно она придает сладкий вкус любимым продуктам. Фруктоза даже создает серьезную опасность для организма и может выступать причиной диабета, болезни Альцгеймера, синдрома дефицита внимания и гиперактивности (СДВГ), различных сердечно-сосудистых заболеваний. Избыточная калорийность пищи – это основная причина ожирения. Если вы потребляете больше калорий, чем может израсходовать ваш организм, это приводит к образованию жировой ткани. Фастфуд содержит большое количество легких углеводов, их еще называют быстрыми углеводами. Они быстро усваиваются организмом, но при этом не тратятся на поддержание жизнедеятельности, а

откладываются «в запас». Через некоторое время вы снова проголодаетесь. Поэтому вам придется еще раз подкрепиться, чтобы получить необходимую для организма энергию. Жиры – неотъемлемый компонент нашего питания и обязательный ингредиент кулинарии. Сами жиры состоят из так называемых жирных кислот, которые бывают двух видов – насыщенные и ненасыщенные. Первые имеют животное происхождение, вторые – растительное. Трансжиры – это молекулы природных ненасыщенных жиров. Они иногда, конечно, встречаются и в природе, но гораздо большее количество транс-жиров, попадающих в наш организм, имеет искусственное происхождение. Их можно найти в маргарине, спредах, майонезе и, конечно же, во многих продуктах из заведений быстрого питания – картофеле фри, гамбургерах, чебуреках, пончиках. Для вкуса и аромата изготовители добавляют пищевые ароматизаторы и вкусовые добавки, которые могут быть и натуральными, и синтетическими. Но искусственные обходятся дешевле. В целом, за счет небольшого количества эти вещества не являются большой угрозой для здоровья. Но в высоких концентрациях и при длительном употреблении могут привести к болезням печени. Говоря о вкусовых свойствах продуктов, нельзя не упомянуть о глутамате натрия. Эта пищевая добавка усиливает запах и вкус любых блюд и продуктов. Чрезмерное употребление продуктов, содержащих эту пищевую добавку, может в итоге стать причиной болезни Альцгеймера, почечной недостаточности, проблем с пищеварением, бронхальной астмы, различных аллергических реакций. Влияет избыток глутамата, и на зрение – нарушается структура глазной сетчатки. И, конечно, глутамат натрия может вызывать пищевую зависимость. Человек перестает воспринимать естественную пищу и не может уже обойтись без добавления в пищу глутамата натрия.

Поэтому принимая пищу, не следует торопиться. Не делайте непоправимую ошибку – не кормите детей фаст-фудами. Сильное увлечение семейными походами в Сети быстрого питания может стоить вашим детям нарушения работы ЖКТ и нервной системы, ослабления иммунной системы, отставания в развитии и т.д.

Ни один фаст-фуд не способен заменить здоровую пищу, и не стоит он того, чтобы на кон выставлять собственное здоровье!

Ж.К. ЖАНАХОВА,
ведущий специалист РГУ
«Капшагайское городское УККБТУ».

О БРАКЕ

СБЕРЕГАТЬ СЕМЬЮ - ТОНКОЕ ИСКУССТВО

Любая семейная пара встречается с трудными временами. Иной раз отношения между супругами заходят в глухой тупик, единственным выходом из которого кажется развод. Кому-то не хватает мудрости, жизненного опыта, а кто-то просто не привык бороться за счастье.

В старое время было заведено, если заключен брак, то он не рушится, так как есть дети, у которых должны быть родители. И в прошлое время проблем хватало в семьях, но на разрыв отношений решалось мало людей, так как выше ставили интересы детей, и несли ответственность перед детьми. В наше время разводы превысили все нормы допустимого и не смотрят на детей, которые остаются без матери или отца, это эгоизм?

Психологи провели один любопытный эксперимент. Была собрана группа семейных пар, находящихся на грани развода. Каждому участнику показывали различные проблемы в брачных отношениях, прося рассказать о причине конфликта и методах разрешения. Почти 100% участников смогли понять суть проблем, более того, они абсолютно точно говорили о том, как сохранить отношения, но при этом не могли эффективно выявить трудности в собственной семье.

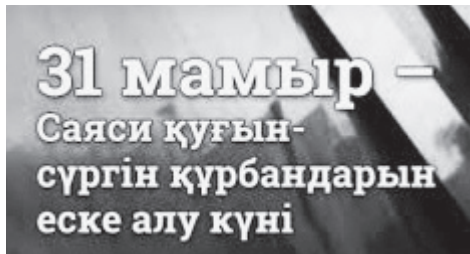
Главная причина, негативно влияющая на семейные отношения – нежелание говорить друг с другом, неспособность понять противоположную сторону. Многие просто отмалчиваются, накапливая негатив внутри себя. Вскоре неразрешенные проблемы перерастают в мощную волну раздражения. Сберегать семью – тонкое искусство, понять его дано не всем. Мешает врожденный эгоизм, банальная лень. Поэтому возникает необходимость изучить советы опытного психолога о том, как сохранить семью. Такие советы психологов взглянуть на себя со стороны, рассмотреть собственные недостатки и понять, как сохранить отношения. Не спешите. Торопясь, вы

делаете неправильные выводы, которые приводят к необдуманным решениям. Дайте себе партнеру время, чтобы успокоиться и взглянуть на конфликт в более спокойном расположении духа. Это помогает сохранить отношения, понять, что кажущиеся проблемы не так серьезны. Тогда вы возможно поймете, что несмотря на взаимные претензии, упрёки, недовольство друг другом, единственным правильным ответом будет: «Да, сохранить семью необходимо, даже если она на грани развода».

Пользуясь случаем, хотел бы напомнить, что Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» однозначно дает ответ на вопрос, когда развод невозможен. Суд оставит заявление истца без рассмотрения, если выяснится, что супруга беременна либо ребенку не исполнился 1 год на момент представления заявления на развод. Объяснение этому самое простое: в Республике Казахстан, как и в других странах, государство встает на защиту материнства и детства. Законодатели считают невозможным развод в семье, где ожидается или уже есть младенец. Это закон, поэтому попытка супруга получить развод в одном из этих случаев даже через суд будет обречена на провал.

«Теплая погода в доме» – это результат совместного компромисса, плодотворной работы над собой обоих партнеров. Жить много лет вместе, одной семьей – это не волшебство, это тяжкий труд над созданием гармоничного отношения между мужем и женой. Как сохранить семью, находящуюся на грани развода, многочисленные советы, созданные опытными психологами – это реальный опыт существующих людей, которые когда-то смогли спасти свой брак от краха.

Ермек ДЮСЕМБАЕВ,
судья Текелийского городского суда.

Еңселі ескерткіш керек-ақ

Тәуелсіздік алғаннан кейін жаппай Сталиндік қудалау науқанына ұшыраған жандарды ақтау, кеңестік жылдарда зиян шеккен азаматтарды түгендеу қарқынды жүрді. Соның негізінде мемлекеттік деңгейде ұсыныстар көтер-іліп, арнайы мәртебе беру мәселесі күн тәртібіне шықты.

Тұңғыш Президент, Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Жарлығымен 1997 жыл Жалпыұлттық татулық пен саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу жылы, сондай-ақ 31 мамыр – саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні деп жариялады. Содан бері жыл сайын ел аумағында аталып өтіледі. Қазір мұнда ашаршылық деген сөз түсіп, саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу деген тіркесі ғана қалған.

Тарихшылардың кейбірі кеңес одағына қарасты елдердегі репрессия 1928 жылдан басталды десе, тағы бір бөлімі патшалық ресейі тұсынан басталды дегенді айтады. Салмағы мен айтар ойы басым екінші пікірді қуаттаушылар репрессияны кезең-кезеңге бөліп қарастырған жөн деп санайды. Қазіргі біздің айтып жүргеніміз 30 жылдың бас-аяғы ғана. Белгілі тарихшы Бүркітбай Аяған кеңес үкіметі орнағаннан кейін жаппай қудалаудың күшейіп, этноцид жасау басталғанын айтады. Ұлттық зардап шегуде қазақтай зиян көрген бірде бір ұлт жоқ дейді ғалым.

– «Кеңес үкіметі тұсындағы қуғын-сүргіннің бірінші толқыны 1917–1921-шы жылы болды. Ол кеңес өкіметінің саясатын қолдамаған оппозиционерлер қудалана бастады. Азамат соғысынан кейін Кеңес өкіметі нығайып, ауқымды жүйелі жұмыс басталды. Қуғын-сүргіндердің екінші толқыны 21-30-шы жылын қамтыды. Осы кезеңде «кулакка» қарсы күрес басталады. Оларға ауқатты шаруаларды, содан кейін орта шаруаларды жатқызды. 1928–1932 зұлымдық аштықтың жылдары болды», – дейді зерттеуші.

Тарихшы айтқандай алдымен ұлт зиялылары жаппай атылып, атылмағаны ұзақ

тарихшылар мұнымен келіспейді. Әркім өз сандарын көрсетеді. Нәтижесінде бір нақты шешімге келе алмады. Осындай түйіні тарқатылып, басы ашылмаған ақтаңдақ мәселелер іргелі зерттеуді қажет етеді. «Қырылған қазақ көп қой, оны санмен өлшеу аздық қылады», – дейді тоқсанның төртеуіне келген Мұзафар ақсақал. Туған жері Жамбыл ауданы. Тағдыр тауқыметімен туған топырақтан алыстаған қария ел егемендігін алып жатқан тұста отанына оралған.

– Ол кезде құндақтағы бала екенмін. Әкем зиялы адам болатын. Қыспақ көбейді, ағасы мен әкесі атылды. Ендігі кезек өзіне келгенде бір түнде әулетімізді бастап Қырғызстанға өтіп кетіпті. Кейін ол жерде тарылып, Ауғанстанға жылыстадық. Ақыр соңында Иранға барып тұрақтадық. Сол жерде өсіп-өндік. Кейін Тәуелсіздік таңы атты дегенде елге оралдық. Осы барыста қаншама жақындарымнан айырылдым. Жолда

уақытқа лагерлерге айдалды. Сол жылдары ресми мәлімет бойынша қазақстанда 25 мыңнан астам адам ату жазасына кесілген. Солардың 5 мыңға жуығының сүйегі Алматы облысының Жаңалық елді мекенінде жатыр. Осылай басталған репрессияның соңы ұлы жұт ашаршылыққа ұласты. Миллиондаған адам шетке кетуге мәжбүр болды. Сол кездегі Жетісу облысы қазіргі Алматы облысы аумағынан қытайға, Қырғызстанға одан ары Пәкістан, Ауғанстанға босып кетті. Жаппай репрессияның құрбандарын ресми дерек 2 жарым миллиондай деп көрсеткенімен, өзге

қаншасы мерт болды. Қазір тарихшылар неше миллион деп көрсетіп жүр ғой. Егер сол адамдар қырылмаса, біз тіпті де көп болар ма едік деп ойлаймын. Большевиктер бірнеше ғана емес, неше жүз миллионға жететін халықты қырып отыр ғой былай қарасаңыз.»

Көргені мен көкейіне түйгені көп Мұзафар ақсақалдың айтқаны өте қисынды. Себебі, ұлттың демографиялық құлдырауы осы жылдарда басталды. Және оның орны ешқашан толмайды да. Ашаршылыққа ілінгендердің арасында адам етін жеу де белең алған. Бұл ұлттық генофондтың бұзылуына

әкелді. 1992 жылы жарық көрген «Қызылдар қырғыны» кітабында осы жайттар қасіретті жылдардың тірі куәгерлердің сөзімен беріледі.

Қазір Қазақстанның басты қалаларында ашаршылыққа арналған ескерткіштер орнатылған. Мұндай ескерткіш Талдықорған қаласында да бар. Бар деген аты болмаса, далада жатқан қара тасты әкеп қоя салғандай әсер етеді. Тек бетіне 1931-33 жылдары аштық нәубетіне ұшырағандарға арналған ескерткіш деген тақта ғана орнатылған. Өскелең ұрпақты өткен тарихымыздың қасіретін біліп, жадына түйіп өссін деп ұрандатқанымызбен, №2 мектеп жанындағы ескерткіштің бар-жоғы белгісіз болып, елеусіз тұрғаны жанға батады. Қасынан өткен адамдардан ашаршылық, саяси - қуғын сүргін құрбандарына орнатылған ескерткіш қайда орналасқан деген сауал қойғанбыз. Қала тұрғындарының біреуі де бұдан хабарсыз болып шықты. Білетіндері батырлар мен билердің мүсіндері. Бабалар

көрген қасіретті тарихтан сыр шертуі тиіс ескерткіш мектепке де керек емес сияқты. Іргесінде тиіп тұрса да жан-жағын қоқыс пен арамшөп басып, күтім көрмеген. Өткен өмірімізден сабақ алар, бүгінге тәубе жасар мұндай қасиетті орын облыс тұрмақ әр аудан, әр ауылда болса артықтық етпейді. Алматыдағы қуғын-сүргін құрбандарына қойылған белгі тас та зиялы қауымның күш салуымен өрең алынып, орнына арнайы мүсін тұрғызылған еді. Қазаны шағылып, үміті сөнген жас ананың өлі мен тірі арасындағы баласын құшақтай отырған символикалық мәнді ескерткіш көп адамның көңілінен шыққан. Ашылу салтында Алматының жарты жұрты келіп, гүл шоқтарын қойып, тағзым жасаған-туғын.

Еврей жұртында ғасырлар бойы көрген азабына тәу ететін «қасірет қабырғасы» бар. Оны «Жоқтау қабырғасы» деп те атайды. Сол жерге жылына миллиондаған еврей барып мінәжәт жасайды. «Қасірет қабырғасы» мемориалды-кешені еліміздің бірнеше облыс орталығына орнатылған. Алматы облысындағы Жаңалық ауылында еңселі ескерткіш пен музей ғана тұр. Ал Талдықорғандағы тас ескерткіш жергілікті билік пен зиялы қауымның есінен шығып кеткен сыңайлы. Осы уақытқа дейін Жетісу төріне өткенімізді ұмыттырмайтын, болашақ ұрпақтың есінде қалдырар ескерткіш орнатайық деген бастама көтерген жанды көрмедік. «Рухани жаңғыру» аясында түгенделер деп күткенбіз. Бірақ, біздің шенділер құрғақ конференция өткізіп, ас беріп, шапан таратудан ары аспады.

Өткен тарихымызды лайықты деңгейде бағалай алмасақ елдікке сын, болашақ алдында қарыз. Ұлтқа жасалған ұлы зұлматты еске алу әлеуметтік желілер мен БАҚ -та ғана айтылып қалмайды деген үміттеміз.

А.НАЗЫМ.

ҰЯТ-АЙ! ҰРЛЫҚТЫҢ ҮЛКЕН-КІШІСІ БОЛМАЙДЫ

АТАМЫЗ ҚАЗАҚ «КІСІ АҚЫСЫ КІСІДЕ КЕТПЕЙДІ» ДЕП КӨЛДЕНЕҢ ЖАТҚАН ШӨПТІ ДЕ СҰРАУСЫЗ АЛУДЫ АЙЫП САНАҒАН. ЗӘУІНДЕ БІР БІРЕУДІҢ ЖОҒАЛТҚАНЫН ТАУЫП АЛҒАНДАР АЙНАЛАСЫН ОСЫ ОЛЖАСЫ ЖӨНІНДЕ ХАБАРДАР ЕТПЕЙ БОЙЫНА СІңІРУДІ КҮНӨ ДЕП БІЛГЕН КӨРІНЕДІ. АЛ БҮГІНГІ ҰЯТ-АЯТТЫ ҰМЫТҚАНДАР ТҮЙЕНІ ТҮГІМЕН ЖҰТСА ДА ТҮЙІЛМЕЙТІН БОЛДЫ. БІЗДІҢ БҮГІНГІ ӨҢГІМЕМІЗ ӘДЕБИ ҰРЛЫҚ ТУРАЛЫ.

Тендер деген бар. Сарқан аудандық ішкі саясат бөлімінің ақпараттық насихатқа бөлінген қаржысын тендерге кіріп, тиесілі соманы кемітіп қою арқылы ұтып алған «Білім шапағаты» газеті осы аудан оқырмандары үшін шығаратын басылымында түбі шикі материалдарды беруді жат санамайды екен. Редакция алқасы оңды деп тапқан әлеуметтік желідегі ақпараттардың әдеби өңдеусіз, талғаусыз-талғамсыз бетті толтыру үшін жарияланатыны оқырмандардың орынды ренішін туғызуда. Мысалы 1 мамырдағы басылымның кезекті №15 санында газеттің Сарқан ауданы бойынша меншікті тілшісі Айгерім Рахимжанованың газеттері

«Сарқан ауданындағы таулы алқаптардың туристік бағыттары» интернеттен алынған. Біріншіден, бұл 2005 жылдары жазылған ескі мақала. А.Рахимжанова интернеттегі нұсқасын алған да, редакция алқасы талғамсыз газетті толтыру мақсатында жариялап жіберген, сірә... Мұнда «Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2005 жылғы халық жолдауына сәйкес...» деген жолдар бар. Сондай-ақ «Алтынемел, Шарын сияқты мемлекет тарапынан ерекше қорғауға алынған табиғи ұлттық бақ құру қажет» деген сөйлемдер бар. Осыған орай «Жоңғар-Алатауы МҰТП РММ» Бас директоры М.Қабиев наразылық хат жолдап, ҚР Үкіметінің 2010 жылғы 30 сәуірдегі №370 қаулысына сәйкес «Жоңғар-Алатауы мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» Республикалық мекемесінің құрылғанына 10 жыл толғандығын, газет ескі материалды қайта жариялап, оқырмандарды шатастырып отырғандығын жазбаша түрде жеткізді. Газеттің осы санының 3-бетіндегі «Алаштың бір арысы – Махетов-Мәметов Базарбай» атты мақала журналист-жазушы Жомарт Игіманның «Сарқан» газетінің 2018 жылғы 13 шілдедегі «Баршамыз бас

иеміз арда есімге» деген зерттеуінен айна-қатесіз көшіріліп алыныпты. Бұл зерттеу сонымен қатар Ж. Игіманның «Кие қонған, Қыдыр дарыған Сарқан» кітабында бар. Кітаптың электрондық нұсқасы оқырмандар үшін қолжетімді. Автор өзінің авторлық құқығын қорғап, плагиаттық жасаған жас журналисті сотқа берсе, қадамын жаңа бастаған маманның моральдық шығын төлеуге мәжбүр болатыны анық. Біреудің еңбегін ұрлау әдеби ұрлық немесе плагиат деп дәрежеленіп, заңмен қудаланатындығын сарқандық тілші білмесе де редакция алқасы білуі тиіс.

Дегенмен осы басылым тұтастай еңбекті көшіріп, өз аттарынан жариялауды айып көрмейтін секілді. Газеттің мамырдың 22-сіндегі №17 санында сол қателік тағы да жалғасын тауыпты. Жомарт Игіманның аталған кітаптағы «Қазыналы Қойлық» атты зерттеу еңбегін тағы да сол А.Рахимжанова тападай тал түсте ұрлап, қолды қылып, өзінің атынан тұтастай сол қалпында бір әрпін де өзгертпестен оқырмандарға қайтадан ұсынып отыр. Ешқашан абырой әпермейтін мұндай қадамға барған басылымды және тілшіні ұяттан ада демеске лажымыз жоқ.

Айтақын БҰЛҒАҚОВ

МАМАНДЫҒЫ – МАҚТАНЫШЫ

Антына Адал дәрігер

Адам жанына араша түсетін дәрігер мамандығын таңдау үлкен жауапкершілікті талап етеді. Тек бір адамның ғана емес, ана мен баланың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін медицина өкілдерінің мойнына артылар жүктің өлшеусіз екені айтпаса да түсінікті. Осы салада қажырлы еңбек етіп, жүкті әйелдердің денсаулығын бақылауда өлшеусіз үлестерін қосып жүрген ақ халаттылардың еңбегі ерен. Солардың бірі – Динара МҰСАЕВА.

Динара Мұхамеджанқызы Алматы облысы Жаркент қаласының тумасы. Жастайынан дәрігерлік мамандықты сүйіп, ақ халат иесі болуды армандаған. Мектепті тәмамдағаннан кейін Талдықорған қаласындағы медициналық колледжінде білім алды. 2006-2017 жылдар аралығында Талдықорған қаласының перинаталдық орталығында акушер болып қызмет атқарады. Қазіргі таңда Талдықорған қаласындағы №2 емханасы әйелдер кеңесі бөлімінің аға акушері болып еңбек етуде.

«Бұл саланы таңдауыма, ешкім ықпал етпеді. Олай дейтінім, алдымдағыларға қарап бой түзеп, соларға еліктейтіндей отбасымызда медицина саласының қызмет-керлері болған жоқ. Дәрігер маманы болу бала күңгі арманым еді. Тіпті, мектепті бітіргенімде де бағаларым өте жақсы болды. Басқа сыныптастарым жоғары оқу орындарына құжат тапсырып жатқанда, анам да менің жоғары білім алуымды қалап, ақыл-кеңесін айтты. Алайда, мен өз дегенімнен қайтпай, медициналық колледжге түсуге бекіндім. «Армандар адастырмайды» дегендей, асқақ арман шынайылыққа ұласып, артынша орындалды да», – дейді Динара ағынан жарыла.

Медицина тілі – қиын тіл. Аса жауапкершілік пен ержүректілікті талап ететін бұл саланы таңдауға екінің бірінің жүрегі дауалай бермесі анық. Әрі мамандық бойынша білім алған кезде қазақ тіліндегі оқулықтардың аздығынан қиналғанын да жасырмады кейіпкеріміз.

– Мектепті қазақша бітіргендіктен, қазақ тобында оқыдым. Бірақ біз оқыған тұста қазіргідей емес, қазақ тіліндегі медициналық оқулықтар өте аз болатын. Негізінен орыс тіліндегі кітаптардан өзіміз аударып оқитынбыз. Алайда оқытушылардың арқасында жақсы білім алып шықтық. Оқуды аяқтағаннан кейін перинаталдық орталыққа қызметке орналасып, сол жақтағы білікті мамандардан үйреніп, көптеген тәжірибе жинадым.

«Он жылдан артық перзентханада қызмет атқардыңыз. Ол бөлімде қызмет етудің қиыншылығы неде?» деген сауалымызға орай: «Әр қызметтің өзіндік қиыншылығы болатыны сөзсіз, алайда мен мамандығымды мақтан тұтамын» деген жауап алдық. Осыдан-ақ оның өз ісіне адал, әрі асқан жауапкершілікпен қарайтын маман екенін аңғардық.

– Әр саланың қызығы мен шыжығы қатар жүреді. Алғаш жұмысқа орналасқанымда 21

жаста едім. Алайда түрлі ауыртпалықты да, қиыншылықты да көре, біле жүріп үйренесің, шыңдаласың. Менің қанатымның бекіп, көп нәрсені үйренуіме перзентханада жұмыс атқаруым себеп болды десем артық айтқандық емес. Перзентхана қызметкерлерінің мойнындағы жауапкершілік жүгі орасан зор. Себебі, онда алдыңа келген босанатын әйелдің жағдайы әртүрлі болады. Яғни, күн-түн демей, солармен бірге қиналыста, арпалыста жүресің. Акушер – психолог ретінде жүкті әйелге демеу беріп, барынша көмектесуі керек. Ең бастысы – бір емес, екі адамның – ана мен баланың өміріне жауапты болып, қауіпсіздігін қамтамасыз етуіңе тура келеді, – дейді Динара ханым. Өңгіме барысында перзентханада жүкті әйелдерді қабылдау бөлімі, босандыратын бөлім, босанбастан бұрынғы және босанғаннан кейінгі бөлімдер туралы да әңгіме өрбітті. Динара Мұсаева алғашында босанғаннан кейінгі бөлімде жұмыс жасап, бір жылдан соң қабылдау, кейіннен босандыратын бөлімге ауысқан, Ол жерде 4-5 жылдай жүкті әйелдерді босандырып, артынша аға акушер атанған.

– Перзентханада жұмыс істеу өте қызықты болғанымен, қиынның қиыны. Жаңа өмір есігін ашқан шақалақты алғаш күтіп алатын – біз, акушерлер ғой. Сәбидің дүниеге келуіне көмектесу, оның алғашқы іңгөлаған даусын естудің өзі зор қуаныш. Ал қазіргі қызметім жүкті әйелдердің орталыққа тіркелгеннен бастап перзентханаға дейінгі мерзімдегі хал-жағдайын бақылау болып табылады. Босанатын әйелдің перинаталдық орталыққа дейінгі жағдайының қалыпты болуы үшін әйелдер кеңесі бөлімінің қызметкерлері әрқашан бар күштерін салады. Олар аман-есен қол-аяғын бауырына алып, босанғаннан кейін де бізге хабарласып алғысын айтады. Сол кезде іштей қуанып қаламыз, – деп толқынысты сәттерін жеткізді ол.

Динараның әйелдер кеңесі бөліміндегі қызметі де аса тиянақтылық пен жауапкершілікті қажет етеді. Себебі, бөлімге келген әр жүкті әйелді орталық базаға тіркеп, бақылауда ұстау – оның басты міндеті.

– Жүкті әйелді базаға тіркегеннен кейін, жүктіліктің қай кезеңінде тіркелгені, қандай анализдер өткізгені жайлы мәліметтерді қадағалаймын. Сондай-ақ, ана мен балада кездесетін түрлі ақаулардың алдын ала отырып, бақылауда ұстау, оларға кеңестер өткізуді ұйымдастыру – мен атқаратын міндеттердің қатарында, – дейді ол.

Антына адал дәрігер Динара Мұхамеджанқызы бүгінде Алпа берген бір ұл мен бір қызды тәрбиелеп отырған аяулы ана, сүйікті жар. Жүкті әйелдерге қолұшын беріп, жәрдемдесуді адами борышы санаған оның тынымсыз қызметіне табыс тілейміз.

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

АҒЗА ҮШІН ЕҢ ҚАЖЕТТІСІ – ЭНЕРГИЯ. ҚАНТ ДИАБЕТІ (ГЛЮКОЗА) КЕЗІНДЕ АҒЗАДАҒЫ НЕГІЗГІ КӨЗІ БОЛЫП ТА-БЫЛАТЫН ЭНЕРГИЯ ҚАНТ КЛЕТКАЛАРҒА КЕЛІП ТҮСПЕЙДІ. АС ҚОРЫТУ ЖОЛЫНАН КЛЕТКАЛАРҒА ҚАНТТЫ ЖЕТКІЗУШІ ИНСУЛИН ГАРМОНЫ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ.

НЕНІ БІЛУ ҚАЖЕТ?

Қант диабетінің бірінші түрінде (инсулин тәуелді) ағзада өте аз кем инсулин өндіріледі және оны қанға ерітілген глюкозаны клеткаларға жеткізуге жетпейді. Қант диабетінің екінші түрінде (инсулин тәуелді) инсулин жеткілікті өндіріледі, бірақ ағза клеткалары оларды елемейді, салдарынан глюкозаны, толығырақ айтқанда энергияны қажетінше алмайды.

Қанға қант қалыпты деңгейде бірнеше рет тамып тұрады. Оны жеткілікті ала алмаған клеткалар өсе алмайды. Бұл аурудан көбіне майда тамырлар мен капиллярлар зардап шегеді. Көбіне жүрек, көз, бүйрек, жүйке жүйелері, бауыр, аяқтар зақымданады. Қант диабетіне шалдықтыратын қауіпті факторлар: үнемі отыру, аз қимылдау, абдоминальдік семіздік (майдың белге жиналуы), шылымқорлық, дұрыс тамақтанбау, депрессия күйзеліс, артериялық қан қысымының көтерілуі, тұқымқуалаушылық, ішімдікті шамадан тыс тұтыну.

Қант диабетінің негізгі белгілері: шөлдеу (науқас адам күніне 3-5 л немесе оданда көп сұйықтық ішуі мүмкін), ауыздың кебуі, тәбеттің артуы, кіші дәретке (күндіз де, түнде де) жиі бару, тез шаршау, ұйқышылдық, жалпы және бұлшық еттің әлсіздігі, терінің (әсіресе әйелдердің сыртқы жынысы ағзасының) қышуы, жараның ұзақ жазылуы, сезімталдықтың төмендеуі, терінің құрғауы және түлеуі, аяқ-қолдың ауыруы және тырысуы.

Қант диабетінің алдын алу: темекі шегуден және ішімдіктен бас тарту, дұрыс үйлесімді тамақтану, жемістер мен көкөністерді күнделікті тұтыну, жан тыныштығын сақтау, дене белсенділігін арттыру, медициналық тексеруден өту.

Қант диабетінің асқынуы: ми инфаркті, миға қанның құйылуы, бүйрек қызметінің бұзылуы, белсіздік, диабеттік табан-табанның ауруы (жаралар, іріңді-некротдық), көз көруінің нашарлауы, катаракта, соқырлық, жүрек-қан тамыр жүйесінің аурулары, жүректің ишемиялық ауруы, жүрек инфаркті, аяқты кесу, шеткі тамырлардың атеросклерозы (беріштенуі).

Гипогликемиялық және гипергликемиялық команың қант диабеті кезіндегі ең қауіпті асқынуы екенін есте сақтау маңызды. Сонымен қатар, қант диабетінің белгісіз дамитын және оны қант немесе несептегі қанттың мөлшерінің деңгейін зерттеудің көмегімен анықтауға болатынын есте сақтау қажет.

Қ. БОЛАТХАНОВ,
№ 1 Талдықорған қалалық
емханасы СӨС медагасы.

ТАҒАМ ӨНІМДЕРІНІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ

Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі қоғамдағы күн тәртібінен түспейтін өзекті мәселелердің бірі. Қазіргі кезеңде «азық-түлік қауіпсіздігі» деген ұғым екі мағынада қолданылып жүр. Біріншісі – азық-түліктің жетіспеушілігі туралы, екіншісі – азық-түлік өнімдерінің сапасына қатысты, яғни адам ағзасына тигізетін зиянды әсері жайлы түсінік болып табылады.

Тамақ өнімдерінің әртүрлі микробтармен, вирустармен, паразиттермен залалдануы адам денсаулығына қауіп төндіруші негізгі факторлардың бірі болып саналады. Сонымен қатар, кім болса да үй жағдайында консервілеу кезінде көкөністер мен жемістерді өңдеу ережелерін және сақтану шараларын сақтамаған жағдайда сапасыз өнімге тап болатынын естен шығармаған жөн. Ол жай ғана бүлінү, бомбаж, көгеру, ашытылу, қақпағының томпаюы сияқты көзге көрінетін бұзылыстар болса жақсы ғой, оларды тағамдық мақсатта қолданбауға, яғни уланудың алдын-алуға болады. Бірақ, ботулизм сияқты ауыр және қауіпті тағамнан улану сырт келбеті, дәмі өзгермеген әдеттегідей тағамды қолданғаннан болуы мүмкін. Оның алдын-алу үшін ботулизм деген не, ол қайдан пайда болады және одан қалай сақтану керектігін анықтап алайық.

Ботулизм – өте ауыр ауру, көп жағдайда нәтижесі өлімге әкеп соқтырады. Бұл қоздырғыш табиғатта кең таралған және консервіге шикізат дұрыс жуылмағанда, топырақ арқылы немесе сапасыз су арқылы тусуы мүмкін.

Микроб консервіге тағы мынадай себептермен тусуы мүмкін: сапасыз шикізат өңделсе, стерилизациялау тәртібі сақталмаған жағдайда немесе дұрыс жуылмаған ыдыс-аяқ пен жабдықтар қолданылған жағдайда. Ботулизмнің қоздырғыш микробтары – анаэробтар болып табылады (олар тек оттегісіз ортада өмір сүре алады). Ал жабық консервіленген банкаларда оттегі жоқ.

Осы жағдайда микробтар уыт (токсин) түзеді. Үй жағдайында жасалған консервілер көбінесе сырт келбетін, иісін, дәмін де өзгертпейді, сол себепті олардың сапасына деген күмән тұмайды. Ауру көріністері сапасыз өнімді тұтынғаннан кейін бірнеше сағатта, ал көбіне 2-3 күннен кейін көріне бастайды. Бастапқы көріністері – бас ауыру, ауыздың құрғауы, әлсіздік.

Құсбаның, құсудың, іш өтудің болмауымен ерекшеленеді. Кейіннен көру қызметінің бұзылыстары, көзге қос көріну («көз алдында торлар», «тұман»), кейде қылилану, көздің қарашықтарының үлкеюі байқалады. Науқастың ауызы құрғап кетеді, дауысы қырылдап өзгереді, жұту, дем алуы қиындайды, қан қысымы төмендейді. Ботулизмнің алғашқы көріністерінен ақ тез арада ботулинген қарсы сарысу енгізу үшін дәрігердің немесе жедел жәрдемді шақыру керек, себебі науқастың тыныс алуының тоқтау қаупі бар.

Құрметті тұрғындар! Ботулизмнің бірінші көріністері пайда болғаннан медициналық көмекке жүгінген жөн. Себебі тек уақытылы арнайы медициналық көмек қана денсаулығыңыз бен өміріңізді сақтап қалады.

**Ө. ӘЛІМЖАНОВА,
«Қапшағай қалалық тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің сапасы мен қауіпсіздігін бақылау басқармасы» РММ бас маманы.**

Дүйсенбі - Понедельник, 1 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 02.30 Әнұран
06.05, 15.50 «Ауылдастар»
06.35 «Мәселе»
06.55 «Балаларға арналған концерт»
07.20, 14.00, 20.00,01.30 AQPAPARAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00 «Niet»
13.00 «Сенде бір кірпіш»
13.20 «Bizben birge»
14.10, 21.30 Т/с «Көсем»
15.00, 22.20 «Моана»
16.30 Телехикая «Жаңғырық».
20.40, 02.10 «Ashyq alan». Қоғамдық-саяси ток-шоу.
23.05 Т/х «Қанатсыз құстар»
00.40 «МузАРТ ». Мега-жоба

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.30, 01.00 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
07.45, 16.20 М/ф «1001 түн».
08.30 М/с «Малышарики»
09.30, 18.00 Т/х «Старик Хоттабыч»
11.00 «Вкусное утро»
11.30, 00.10 Т/х «Анашым, мені қалдырма...»
12.15, 21.40 Т/с «Листопад».
14.00 Сериал «Большая маленькая ложь»
16.20 Премьера! «Discovery: как устроена вселенная».
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 03.20 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.30 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.15, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.20, 23.10 «Ханзада Жумонг» т/х
13.50 «Елорда лайф»
14.05 М/ф «Буба»
15.00, 00.20 «Бір болайық» т/х
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Қош келдіңіз!»
18.10 «1001 түн» т/х
20.00,01.00 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49. Прямой эфир
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet»
02.50 «Біреудің есебінен» д/д

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.45 Т/х «Өгей жүрек»
06.45,04.00 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...».
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.50 Т/с «Наживка для ангела».
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 02.50 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Великолепная пятёрка-2».
22.00, 02.00 «П@УТИНА»
23.50 «По законам военного времени -2»
01.25 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»

Сейсенбі - Вторник, 2 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 02.30 Әнұран
06.05, 15.50 «Ауылдастар»
06.30 «Қазақ даласының құпиялары». Деректі фильм.
06.55 «Құрбылар» Мультхикая
07.20, 14.00, 20.00,01.30 AQPAPARAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00 «Niet»
13.00 «Сенде бір кірпіш»
13.20 «Bizben birge»
14.00, 21.30 Т/с «Көсем»
15.00, 22.20 «Ғажайып дәрігер»
16.20 Телехикая «Жаңғырық».
20.40, 02.10 «Ashyq alan». Қоғамдық-саяси ток-шоу.
23.10 Т/х «Қанатсыз құстар»
00.40 «МузАРТ ». Мега-жоба

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.30, 01.00 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
08.10, 16.20 Премьера! «Discovery: как устроена вселенная».
09.00, 18.00 Т/х «Келінжан»
11.00 «Вкусное утро»
11.30, 00.10 Т/х «Анашым, мені қалдырма...»
12.15, 21.40 «Листопад». Сериал
14.00 Сериал «Большая маленькая ложь»
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 03.20 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.30 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.15, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.20, 23.10 «Ханзада Жумонг» корей телехикаясы
13.50 «Елорда лайф»
14.05 М/ф «Буба»
15.00, 00.20 «Бір болайық» үнді телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Қош келдіңіз!»
18.10 «1001 түн» түрік телехикаясы
20.00,01.00 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49. Прямой эфир
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.45 Т/х «Өгей жүрек»
06.45,03.50 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...».
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.50 «Наживка для ангела». Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 02.50 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Великолепная пятёрка».
22.00, 02.00 «П@УТИНА»
23.50 «По законам военного времени -2»
01.25 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.20 Кешкі жаңалықтар
07.50, 02.50 Т/х «Жимаудың жетістігі»

09.50 НОВОСТИ
10.20, 01.20 «ВОСТОК-ЗАПАД»
12.20 «АЛЖИР»
14.20 «ЗА ВИТРИНОЙ»
16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00,03.35,04.20 «Қарапайым ханышайым»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.40 «ЗА ВИТРИНОЙ».
23.30 «Высокие ставки»
01.10 «Восток-запад»
03.35-04.20 «АСТАРЛЫ АҚИҚАТ»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Сегодня»
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
11.00 «Бүгін»
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 Д/ф «Добро пожаловать в Казахстан»
12.45 «Жетісудың ақын-жыраулары»
13.00 «Шашу»
14.00 «Ел мен жер»
14.30 «Жетісу зертханасы»
15.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
16.00 «Сегодня» /прямой эфир/
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Оқырман»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 Мультфильм «Лунтик»
11.00 «Аладдин»
12.00, 21.05 Сериал «Махаббатым, кеш мені»
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Сериал «Тайны города Эн»
19.00 Сериал «СВАТЫ»
20.00 Информбюро
23.00 Whats Up?
23.55 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижден мені іздеп тап»
08.00, 22.00, 03.45«Элиф»
09.00, 17.40 Сериал «Анна-Детективъ»
10.00 Смяться разрешается
12.00, 18.30 Сериал «Куба»
13.00 Х/ф «Зачетный препод-2»
15.30 Сериал «Побег из аула»
16.10 Сериал «Новый день»
16.40 Сериал «Ни слова о любви»
19.15 Сериал «Домик на счастье»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Сериал «Ата-ана. Бала-шаға»
22.50 Х/ф «Славные парни»
02.00 Т/х «Оралу»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 3 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 02.30 Әнұран
06.05, 15.50 «Ауылдастар»
06.30 «Қазақ даласының құпиялары». Деректі фильм.
06.55 «Құрбылар» Мультхикая
07.20, 14.00, 20.00,01.30 AQPAPARAT
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00 «Niet»
13.00 «KELBET»
13.20 «Bizben birge»
14.00, 21.30 Т/с «Көсем»
15.00, 22.20 «Ғажайып дәрігер»
16.20 Телехикая «Жаңғырық».
20.40, 02.10 «Ashyq alan». Қоғамдық-саяси ток-шоу.
23.10 Т/х «Қанатсыз құстар»
00.40 «МузАРТ ». Мега-жоба

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.30, 01.00 Т/х «ПӨЛЕНШЕЕВТЕР»
08.10, 16.20 Премьера! «Discovery: как устроена вселенная».
09.00, 18.00 Т/х «Келінжан»
11.00 «Вкусное утро»
11.30, 00.10 Т/х «Анашым, мені қалдырма...»
12.15, 21.40 «Листопад». Сериал
14.00 Сериал «Большая маленькая ложь»
17.10, 23.20 «Жестокий Стамбул». Сериал
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Как боролись с эпидемиями в Казахстане»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 03.20 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.30 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.15, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.20, 23.10 «Ханзада Жумонг» корей телехикаясы
13.50 «Специальный репортаж»
14.05 М/ф «Буба»
15.00, 00.20 «Бір болайық» үнді телехикаясы
16.00 «АЙТАРЫМ БАР»
16.55 «Қош келдіңіз!»
18.10 «1001 түн» түрік телехикаясы
20.00,01.00 ASTANA TIMES
20.55 Loto 6/49. Прямой эфир
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 «KazNet» ғаламторға шолу
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.45 Т/х «Өгей жүрек»
06.45 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «И все-таки я люблю...». Многосерийный фильм
12.00 «QOSLIKE» бағдарламасы.
15.50 «Наживка для ангела». Многосерийный фильм
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 02.50 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 «Великолепная пятёрка». Многосерийный фильм
22.00, 02.00 «П@УТИНА»
01.25 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
07.20 Кешкі жаңалықтар
07.50, 02.50 Т/х «Жимаудың

жетістігі»
09.50 НОВОСТИ
10.20, 01.20 «ВОСТОК-ЗАПАД»
12.20 «АЛЖИР»
14.20 «ЗА ВИТРИНОЙ»
16.15 «Жан құрбым»
18.00 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «АСТАРЛЫ АҚИҚАТ»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.40 «ЗА ВИТРИНОЙ».
«АЛЖИР»
23.30 «Высокие ставки»
01.10 «Восток-запад»
03.35-04.20 «АСТАРЛЫ АҚИҚАТ»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Сегодня»
10.00 «Экорейд»
11.00 «Бүгін»
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Оқырман»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.00 «Тарих парақтары»
14.30 «Спорт-тайм»
15.00 «Болмыс» ток-шоуы
16.00 «Сегодня» /прямой эфир/
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 «Қателік»
20.15 «Абай-175»
20.25 18-блок
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Новости
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 Мультфильм «Лунтик»
11.00 «Аладдин»
12.00, 21.05 Сериал «Махаббатым, кеш мені»
14.30 «Кел, татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Т/с «Тайны города Эн»
19.00 Сериал «СВАТЫ»
20.00 Информбюро
23.00 Whats Up?
23.55 Сериал «ИНТЕРНЫ»
01.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50, 05.15 «Гу-гулет»
07.30, 15.00 «Парижбен мені іздеп тап»
08.00, 22.00, 03.45«Элиф»
09.00, 17.40 Сериал «Анна-Детективъ»
10.00 Смяться разрешается
12.00, 18.30 Сериал «Куба»
13.00 Х/ф «Зачетный препод-2»
15.30 Сериал «Побег из аула»
16.10 Сериал «Новый день»
16.40 Сериал «Ни слова о любви»
19.15 Сериал «Домик на счастье»
20.15 «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Сериал «Ата-ана. Бала-шаға»
22.50 Х/ф «Красавица и чудовище»
02.00 Т/х «Оралу»
03.00 Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

АШЫҚ ӘНГІМЕ

ЖОЛ САПАСЫ

жіті бақылауда

Соңғы жылдарда еліміз бойынша жол құрылысы қарқынды қолға алынды. Өзіміз көзбен көріп жүргендей жол құрылысы Алматы облысында да жыл сайын тоқтаусыз жүргізілуде. Күре жолдың тақтайдай түзулігінен бүгінде Талдықорғаннан Алматыға дейін 2,5 сағатта жетіп баратын болдық. Десек те, жыл өтпей жатып, заманауи үлгіде салынды деген төрт жолақты жаңа жолдың өзі жамалып жатқанын жиі көреміз. Әрине, бұл сапаға келіп тіреледі. Осы орайда жолдың сапасын тексеретін мемлекеттік мекеме «Жол активтері ұлттық сапа орталығы» Алматы облыстық филиалы деген үлкен мекемеге ат басын бұрдық. Құрылғанына бір жыл болған мекеменің тыныс-тіршілігімен танысуда филиал директорының міндетін атқарушы Ғалия АСАНОВАМЕН әңгімелесудің де реті туды.

АЛАТАУ: – Ғалия Темірханқызы, өткен жылы республикалық деңгейде «Жол активтері ұлттық сапа орталығы» құрылыпты. Осы орталықтың дүниеге келудегі мақсатын және негізгі міндеттерін айтып берсеңіз?

Ғалия АСАНОВА: – Осыдан бір жыл бұрын автожолдардың сапасын бақылау мақсатында Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі Автомобиль жолдары комитетіне қарасты «Жол активтерінің ұлттық сапа орталығы» республикалық мемлекеттік кәсіпорыны құрылып, барлық облыста оның филиалдары ашылды. Бұл кәсіпорын құрылған күннен бастап жолдың сапалы болуына аса мән беріп, сапасыздықты жоюға зертханалық тексерістер жүргізу арқылы нақты іске кірістік. Бұрынғы жылдарда жолдың сапасын бақылайтын аймақтағы зертханалар жол құрылысындағы олқылықтармен күресіп келсе, енді жаңа кәсіпорынның арқасында атқарар жұмыс пен міндет бұрынғыдан әлдеқайда ұлғайды. Орталық автомобиль жолдары мен елді мекендердің, қала көшелеріндегі жұмыстары мен материалдардың сапасына да сараптама жасайтын болды. Диагностикадан өткізіп, жол-көлік инфрақұрылымының қауіпсіздігін де бақылаймыз.

АЛАТАУ: – Жаңадан басталған жұмыстың өз қиындықтары болары даусыз. Әсіресе кадр мәселесін шешуде қандай жұмыстар атқарылды?

Ғалия АСАНОВА: – Әрине, әр жұмыстың өз қиындығы бар. Әйтседе республикалық орталықтың тікелей қолдауының арқасында филиал жұмысын алғашқы күннен бастап ширата түсті. Жаңадан қажетті құрал-жабдықтар алынды. Аккредитациядан өту үшін зертханалық құжаттар толығымен жаңартылды. Мамандар атқарар кәсіптеріне қарай қайта оқудан, іс-тәжірибеден өтті.

АЛАТАУ: – Филиал орталығының материалдық-техникалық базасы қаншалықты күшті деп ойлайсыз? Шешімін күткен көкейтесті мәселелер бар ма?

Ғалия АСАНОВА: – Филиалда жылжымалы зертхана жұмыс жасайды. Бұл кәдімгі автомашина. Оның іші жолдың сапасын бақылауға, диагностика жасауға арналған заманауи жаңа үлгідегі құрал-

жабдықтармен толық қамтамасыз етілген. Ал филиалдағы зертхана туралы айтсам, онда жол құрылысы материалынан алынған сынаманы тексеруден өткізетін зертхана да толық құрал-жабдықтармен қамтамасыз етілді. Мүмкіндігінше республикалық орталық қажетті техникалық құралдарды жеткізіп беруде. Айтарлықтай шешімін күткен проблемаларды жоқ десем де болады.

АЛАТАУ: – Орталық жергілікті әкімдіктермен қаншалықты тығыз жұмыс істейді. Қажетті қолдауларды көрсете ме?

Ғалия АСАНОВА: – Әрине. 2019 жылдан бастап облыстық көлік және автомобиль жолдары басқармасымен өте тығыз байланыста жұмыс істейміз. Ағымдағы жылдың сәуір айынан бастап аудандық әкімдікке қарасты Тұрғын үй коммуналдық шаруашылық бөлімдерімен жұмыс байланысын орнаттық. Құдай қаласа, аудандық маңызы бар жолдарға сынама жүргізуді бастаймыз.

АЛАТАУ: – Облыстағы жолдардың сапасы қандай? Сондай-ақ, филиал мамандары жолдың сапасын тексергенде қандай маңызды мәселелерге назар аударады?

Ғалия АСАНОВА: – Жолдың сапасы жылдан жылға жақсарып келеді деп айтуға болады. Филиал мамандары бірінші кезекте жолдың тақтайдай тегістігіне, үстіңгі қабатты жабындыларының сапалылығына, су өткізбейтін беріктігіне және пайдаланылған құрылыс материалдарының талапқа сай келетініне ерекше мән береді.

АЛАТАУ: – Орталық филиалы үстіміздегі жылы қанша шақырым жолды тексеруден өткізді?

Ғалия АСАНОВА: – 2020 жылдың қаңтары мен мамыр аралығында Алматы облысының 4171 шақырым жолы тексеруден өтті. Олардың ішінде 3551-і республикалық болса, 620 шақырымы жергілікті маңыздағы, яғни облыстық жолдар. Филиал мамандары жолға пайдаланған құрылыс материалдарының сапасына мән бере отырып асфальт пен бетонның құрамын, оның төзімділігін де тексеруден өткізеді. Сондай-ақ, жол бойындағы белгілер мен түн мезгілінде жарқырап көрінетін таңба, жолақтардың да сапасын бақылауда ұстап отырамыз. Талапқа сай болмаса

жауапты мекемелерге және мердігерлерге кемшіліктерді көрсетіп хат жолдаймыз.

АЛАТАУ: – Жол құрылысына жауапты мекемелер кемшіліктерді дер уақытында қалпына келтіріп отыра ма?

Ғалия АСАНОВА: – Тексеріс барысында анықталған барлық олқылыққа арнайы хаттамалар толтырылып, жазбаша түрде «ҚазАвтоЖол» компаниясының басшыларына жолданады. Кемшіліктерді қалпына келтіру мерзімі де көрсетіледі.

АЛАТАУ: – Тапсырма орындалмай, сотқа жүгінген жағдайлар кездесті ме?

Ғалия АСАНОВА: – Өзірге сотқа жете қойған жоқпыз. Кемшіліктер бар. Біртіндеп болса да өз шешімін тауып жатады. Бір атап өтерлігі, жол құрылысына тапсырыс алған мердігерлер жолдың сапасына бұрынғыдай емес, ерекше көңіл бөле бастағанын атап өткеніміз жөн.

АЛАТАУ: – Көпшілікке белгілі облысымыздан республикалық деңгейдегі жолдар өтеді. Осы жолдармен күніне мыңдаған ауыр жүк көліктері өтіп, жолдың сапасына нұқсан келтіріп жататыны да рас. Бұған қандай шара қолданып отырсыздар?

Ғалия АСАНОВА: – Дұрыс айтасыз. Негізінен Қазақстан жолдарында 14 тоннадан асатын жүк көліктері жүрмеуі тиіс. Ал бізде өндірістік карьерге арналған Қытайдың 30,60 тонналық камаздары қаптап жүр. Олардың саны еліміз бойынша 80 мыңға жетіп қалды. Оларды бақылайтын арнайы Жол көлік инспекциясы бар. Соған қарамастан ауыр жүк көліктерінің залалы шаш етекпен. Жолдардың 90 пайызын бұзатын осы ауыр жүк көліктері екенін республикадағы орталықтың Бас директоры Замир Сағынов үнемі айтып, дабыл қағуда. Біз де бұл бағытта жұмыс жүргізіп жатырмыз.

АЛАТАУ: – Тексеру барысында қандай нәтижелерге қол жеткіздіңіздер. Осы жағына тоқталып өтсеңіз?

Ғалия АСАНОВА: – Филиалдың атқарған жұмыстары өте көп. Олардың бәрін қамту мүмкін емес. Мысалы филиалдың күшімен Алматы – Қапшағай автокөлік жолында 2 шақырымдық жол сызба таңбалары талапқа сай болмағандықтан, қайтадан жаңартылды. Сол сияқты Алматы – Қапшағай автожолының 45-77 шақырымындағы жол белгілері

жаңартылды. Жолға төселетін құрылыс материалдарының біразы біздің зертханада тексеріліп, сынамадан өтіп жатыр. Кемшіліктер анықталса, дер кезінде реттеліп жатыр. Жалпы ойлап қарасаңыз, талапқа сай келмейтін материалдар жолға төселіп, сапасыз екені анықталған соң оны қайта жасағаннан гөрі, бірден зертханалық тексеруден өткізіп, талапқа сай болған соң жол құрылысын жүргізген дұрыс қой. Бізде кейде зауыттан шыққан асфальттардың сапасы дұрыс болмай, олқылықтар орын алған жағдайлар болды. Біз оларды қазір шетінен тексеріп, ретке келтіріп жатырмыз.

АЛАТАУ: – Әр жұмыстың өз жетістігі маман-кадрлардың біліктілігіне де қатысты. Осы ретте не айтар едіңіз?

Ғалия АСАНОВА: – Көпшілігіңіз білесіздер, бүгінгі таңда автомобиль жолдарының құрылыс саласында білікті маман тапшы. Осыған байланысты «Жол активтері ұлттық сапа орталығы» РМК Бас директоры Замир Сағыновтың бастамасымен мектеп бітіруші түлектерге кәсіби бағдар беру мақсатында «1000 мектеп» акциясы жүзеге асырылды. Жастарды жол саласына оқуға шақыру бағытында барлық филиал жұмыс жасадық. Әлі де бұл жұмысымызды жалғастырып, жол саласына оқуға түсуге жастарды шақырамын. Сондай-ақ, жол саласында оқып жатқан студенттер жазғы демалыс кезінде біздің мекемеден жалақы алатын тәжірибеден өтуге болатынын да назарға салғым келеді.

АЛАТАУ: – Жастардың жалақы ала жүріп тәжірибеден өтуі керемет жағдай ғой...

Ғалия АСАНОВА: – Иә, жол саласында оқып жатқан студенттер білім мен тәжірибені ұштастыруға, әрі материалдық жағдайының дұрыс болуына да көңіл бөлініп отыр. Осы орайда, біз өз ұжымымызда орталық басшысы Замир Сағыновтың жауапкершілікке толы жұмысын әрдайым өзімізге үлгі тұтып отырамыз. Әсіресе, жас мамандардың одан әрі білімді, әрі интеллектуалды жұмыс жасауына бағыт-бағдар беріп отырғаны бізді жігерлендіреді. Моральдық және материалдық қолдауын да сезініп отырмыз.

АЛАТАУ: – Әңгімеңізге рақмет! Бір жылдық мерекелеріңіз құтты, еңбектеріңіз табысты болсын!

Айтақын БҰЛҒАҚОВ

ХИКАЯТ

ЖАЛАЙЫР

Жалғасы. Басы өткен санда

Иә сол 1928 жылдың та-мызында «кәмпеске» науқанын неғұрлым пәрменді етпекке 18 баптан тұратын жаңа Декрет жарияланған еді. Ол құжатты дайындап, астына қол қойған, әрі бірден күшіне енгізген қазақтың белгілі атқамінерлері Елтай Ерназарұлы, Нығмет Нұрмақұлы, Абдолла Асылбекұлы. Әрине, жергілікті қазақтар ол Декрет жайын естімеген, есесіне, оның зардабын бірден-ақ жон арқаларымен түйсінді. Енді қалай, осы Декрет бойынша барлық аудандарға, ауылдарға ұлты қазақ партия белсенділері лап қойды. Олар жер-жердегі "ауыл кедейлері мен батырақ, малайларды" жасауыл етті. Қолдарына қару берді. Көздеген мақсаты «қауіпті элементтер» мен «тап жаулары» ұстап, заң орындарына тапсыру. Міне, осы белсенділер ел ішін аш бөрідей кезіп, бар мен жоқты талапайға түсірді. «Асыра сілтеу болмасын, аша тұяқ қалмасын» деген ұран кудалада өртше одан әрі қаулады. Бұған дейін де қолдағы малдан айырылып, жасыған жездей майырылған жұрт мына соңғы қарқыннан тіптен жермен-жексен бола түсті. Міне, ел ішіндегі наразылық, арыз-шағым осындайлыққа байланысты. Мына орыс Бахтияровтың үйіндегілер Құндақбайға сол арыз-шағымдардың біраз нұсқасын ауызша әңгімелеп жеткізді.

Бұл бағдардағы сөзді Құндақбай шорт кесті де:

— Жарайды, ұсқыны белгілі, ал жаңа өздерің тіл ұшына іліктірген Шанханайдағы Дәнекұл мен Молданазар қылығы несімен әшекейлі?

Осы тар лашықта сығылысқандардың бұған да жауабы дайын екен. Матай таудың етегінде Дәнекұл Байсалов деген танымал кісі тұрушы еді. Бұл өзі осыдан жеті-сегіз жылдай бұрын Ресейдегі азамат соғысына қатысқан, көрген-білгені ұлан-асыр, асқан еңбекқор жан еді. Сол бірден қызыл өкіметті жақтап шығып, өзінің ықпалы жүретін алыс-жақындағыларды соған үндеген. Оның тіліне ерушілер де біраз табылған. Бұл Дәнекұл Байсалов белгілі қайраткер Ораз Жандосовтың туысқаны, әрі соның қоластында қызыл комиссар атанғаны да жалпақ жұртқа мәлім. Қызыл өкіметті жақтайтыны да содан тамырланып қалыптасқан қасиеті. Осы Дәнекұл Матай таудың етегінде және осыған таяу Шанханайда екі бірдей артель, ұжымдық шаруашылық құруға, «қызыл школа» ашуға ұйытқы болды. Ал мұнысына қарсылық білдіргендерді ГПУ отрядтарының көмегімен тас-

талқан еткені де бар. Бұл жай тұрғылықты елдің одан әрмен ашу-ызасын тудырған. Соның бір көрінісі осындағы жалайыр-қарақалпақ Молданазар дегеннің ісі. Бұл Молданазар мына қызыл-қаңлы Құндақбай Төлөндіұлының нақтылы көшірмесі іспеттес. Құндақбай сәл бұрынырақта бұл жалайыр-қарақалпақ Молданазарды осындағы ас пен тойларда бір мәрте көрген де еді, тек мына әпселең басталғалы жолдары түйіспеген. Сөйтсе осы Молданазар да Күреңбел жазығының осы пұшпағында тау-тасқа қашып жүргендердің басын құрап, жасақ құрып, Доланалы, Алтынемел биіктерінің түстік сыртымен Қытайға қарай ауа көшкендерді қорғайды екен. Сан мәрте мұздай қаруланған ГПУ отрядтарымен қоян-қолтық шайқасқа да барыпты.

Құндақбай одан әрі ауыр ойларға шомды. Қаптаған арыз-шағым, Дәнекұл Байсаловтың тірлігі және жалайыр-қарақалпақ Молданазар. Тап қазір осы өкпек желді қазан айының орта шенінде бар мәселе сол үш тағанға байланып тұрғандай. Түнделетіп сол Шанханайға барып, Дәнекұл тұрағының шаңырағын ортасына түсірсем қайтеді деген ойға да берілді. Бірақ ол мынандай шақта тым арзанқолды дүниеге ұқсады. «Жоқ, жұрт қарасы молдау, сол Шанханайға жетіп, жақыннан тың тыңдап, арыз-шағым атаулыға да сонда мейірін қандырып, бөрінің байыбына барып, ендігі әрекет жайын ақылмен шешкен жөн» деп түйді. Сосын көзін көтеріп, бөшкедегі балықтай сұлаған үлкен-кішінің ішінен әлгі өзін шекарада қарсы алған, біршама туыс, қаңлының Жантеке тармағынан шыққан Құдайберген мен енді ғана қосынға қосылған жалайыр-ақбұйым Аюшал екеуін іріктеп алды.

— Сіз екеуіңізді менің қосынымда деп, өзiрге ешкім білмейді. ГПУ-дің иісшіл иттері де әлі сезе қойған жоқ. Сіздер осы қазір, күндіз сол Шанханай жаққа қыдырыстап барған болып, осы қара-құра жасырына алатындай бір итарқа тауып, әзірлеп қойыңыздар. Сосын біріңіз сонда қалып, екіншіңіз кешке қараңғылық түскенде келіп, бізді ертіп әкетіңіздер. Біз түнделетіп, жұбымызды жазбай осы тобымызбен таң атқанша жетіп үлгереміз. Тек Құлжатай ғана осы орыстың үйінде бөгеле тұрсын. Оның да өз жөні, себебі бар ғой!

Құдайберген мен Аюшал бәйгеге шабатын жас балалардай елгезектене кетті. Өздерінің бір кәдеге асқалы тұрғанына қуанғандары, шамасы. Ол екі кәрі тез аттанып кетті, ал қалғандары әлі де біраз әңгіменің басына су құйып, ұйқыға қисайды.

Құдайберген мен Аюшал тапқан жасырын мекен Шанханай ауылының сыртындағы шынында көзден тасалау, есесіне қора-қопсысы баршылық, ашық-шашық, әрі айналасында малдың қиы ыбырсыған тым жұпыны, шымнан қаланған тұрақ еді. Үй иесі де бұлар тастап шыққан орыс Бахтияров секілді жалғыздік адам екен. Бір айырмасы бұл сөзге сараң, иығы салбыраған жасаңдау кісі. Аталмыш екі шолғыншы шал бұл тұрақты таңдағанда үй иесінің сол сөзге сараңдығын, жалғызбастылығын, осы екеудің біріне алыс жамағайын, сырмінез екендігі де ескерілгендігі ақиқат. Бұл шақта көздің құрты — жібек жалды, сом тұяқты жануарлар ғой. Сосын Құндақбайлар мініп келген аттардың ер-тұрмандары сыпырылып, қараңғы қора-қопсыларға екі-үштен апарып қамалды. Бұл маңда бетеге, боз, баялыш, жусан бітік өседі. Үй иесі сол шөптерді беріп, мына мініс аттарын ашықтырмауды өз мойнына алғандай.

Құндақбай тобы мұнда қараңғылық әлі сейілмеген, Шолпан жұлдызы туардан сәл бұрын жетіп құлаған. Өздері де, аттары да жайғасқасын, бұлар сақтық мәселесін де ұмытпай артық сөз, қиу әңгімені біржола тыйып, мұнда да ұйқыға жатты. Быжы өзенінің жағалауы мен мына Шанханайдың екі арасы едәуір жер, кедір-бұдыры таусылмайтын жол, орталарында Құндақбай сынды ГПУ тыңшылары әр қурайдың түбіне дейін тіміскілеп іздеген, атышулы «банды» бар бұлар қорқыныш пен түнгі тау суығынан қоса бүрісіп, әрең қозғалып, қажып-талып жеткен. Таң атып, Алтынемелдің ту сыртынан күн жарқырап шығып, биенің бас сауымының уақыты туғанша ешқайсысы тырп етпеді. Тек Құндақбай ғана басын құс жастықтан жұлып алып, өз айналасында тырайғандардың қалпын бағамдады. Үстерінен тау құласа да ешқайсысы оянар еместей, бәрі қалың ұйқының құшағында еді. Құндақбай ойда жоқта құрастырылған өз жасағының осы қалпын да олжа көріп, ақырын, тырс еткен дыбыс білдірмей тысқа шықты. (Бұл жерде бір ескертпе жасаған жөн. Ол 1920-30 жылдардағы Шанханай қазіргі Шоқан ауылы тұрған жер, ал қазіргі Шанханай одан он шақырымдай шығыста. Дәнекұл Байсаловтың тұрған жері, мына біз суреттемек сол әуелгі Шанханай).

Бұл Шанханайдың орналасқан жері Матай таудың етегі, көк майсалы үстірттеу жазық. Сосын да айнала кеңістікті молы-

нан шолуға мүмкіндік бар. Теріскей шығыста Майтөбе биігі менмұндалайды. Қазақы бөрікке ұқсап, дөңгелене біткен. Біреулер оны тау десе, екіншісі төбе атайды. Одан ағып шыққан Майтөбе өзені осы Шанханайды жанамалай жарқырап жатыр. Шилісу өзені де алыс емес. Құндақбай үй сыртында тікесінен тік қақайған күйі Майтөбенің бітім-болмысын тамашалап, бұрынғы ата-бабалар аруағын еске түсіргенсіді. Осы Майтөбеге қатысты қаншама аңыз-әңгімелер бар десеңші.

Ертеректе қаңлы-бадырақтан шыққан Жамбай батыр сонау Шымкент, Сыр бойы қиырынан көшіп-жылжып, осы Қоғалы өңіріне жетіпті. Алғашында сол Жамбай батырға қарасты ел осы Майтөбені қоныс етіпті. Тек Жамбайдың да, оның ағайын-тумаларының да жылқысы өте көп, тіпті жер-көкке сыймайды екен. Мына Майтөбенің беткі қыртысында, топырағында тіске жұмсақ минералды тас болса керек, жылқылар сол тасты шөппен бірге шайнап жеп, жаппай уланып қырылыпты. Сол арам өлген сом тұяқтылардың майы мен қанына бөгіп жатқасын бұл биік Майтөбе атаныпты.

Кейініректе жер бөлігі кезінде Жамбай өз руластарына біржола қоныс етуге осы Майтөбенің етегін сұрап, сол кездегі аға сұлтан Тезек төре Нұралыұлына екі шабарман жібереді. Ол жіберген шабармандары қайтып келгенше Жамбай батыр кісе белбеуін мойнына салып, екі көзінен жас парлап, қос тізесімен жер шұқылап жылап, "Осы жерді Тезек төре бізге алып берсе екен" деп, құдайға жалбарыныпты. Сонда екі тізесінің тиген жері шұқыр болып қазылып қапты деседі. Көп ұзамай әлгі екі шабарман да оралып:

— Ата! Ата! Сізден сүйінші! Сүйінші! Тезек төре мына Майтөбенің айналасын бізге берді! — деп жалпақ жұрттың көзінше айқайлап жетіпті.

Ал осы Майтөбенің айналасы оған дейін жалайыр-ақбұйым елінің еншісінде екен. Олар үлкен наразылық тудырады. Жалайыр-ақбұйым елінің көсемі Құлжабай әулие Жамбай батырға келіп: «Тезектің шешімі қараулық, бұл жер ежелден біздікі, сендер кетіндер бұл маңнан» дейді. Жамбай батыр «Төренің шешімі құдайдың шешімі, біз кетпейміз» дейді. Сонда Құлжабай: «Кетпесеңдер, мен сені аттым!» деп қалтасынан қара кездігін суырып, өзі отырған жерді үш қайтара тілгілеп, жаман ашумен түтігіп үйден шығыпты. Ал Жамбай батыр: «Атсаң ат, бірақ мына қоныс менің ұрпағыма қалады» депті. Содан әулиенің

сөзі өтіп кетіп, Жамбай батыр сол отырған орнында біржола омалып қапты.

Бұл аңыздың мынадай да жалғасы бар. Жамбай батыр сол омалғаннан қайтып орнынан тұра алмай ұзақ сырқаттаныпты. Әрі Құлжабай әулие екеуінің арақатынасы мүлдем үзіліпті. Ағайын арасының алауыздығы да бәсеңдегенді. Кейінірек Жамбай батыр мүлдем әлсіреп, өзіне ажал таянғанын сезіп, күн санап жатыпты. Мұны Құлжабай әулие естіп, «Қой, мен ол батырдың көңілін сұрап барайын, қалайда ағайын елдің адамдарымыз ғой» депті де сол кездегі өз қонысы Қарашоқыдан өгізге мініп, осы Майтөбеге келіпті. Жамбайдың үйіне жақындағанда кісі жіберіп, «маған батырдың табалдырығын аттауға бола ма, жоқ па, біл» деп тапсырыпты. Құлжабай әулиенің ауыл іргесінен айтқан сәлемін естіген Жамбай батыр балаларын шақырып: «Әй, шырақтарым ол әулие мұнда табалдырық аттаса, менің ішкі қыжылым қозып, ақырып жіберермін, сөйтіп өліп кетермін. Бұл деген сендер үшін жаман атақ. Артыма жаман қаңқу сөз қалдырмайын да! Бөлек үй тігіп, жалайыр-ақбұйымның әулиесіне сонда дәм татырып, сыйлап қайтарыңдар!» депті. Сөйтіп, Құлжабайды үстіне кіргізбеген екен деседі.

Міне, осы Майтөбенің айналасын қаңлы-бадырақ руының әулеттері әлі күнге игілігіне жаратуда. Ал қаспан-қаңлы, қызыл-қаңлы әулеттері Таулы-Жалайыр болыстығына қарасты кеңістікті пайдаланады. Міне, осы жайлардың бәрін құйма құлақ, кең көкірек Құндақбай Төлөнді баласы бес саусағындай біледі. Тек қазіргі әпселең соның бәрін ұйқы-тұйқы етіп, елдің де, жердің да ұсқынын өзгертіп жібергеніне іші удай ашып, тұрған орнында қаққан қазықша қақайып, едәуір уақытты ұтқызды.

Ал Матайтөбені жайына қалдырып, көзіңді теріскей-батысқа бұрсаң Қоянкөз атты ол да кедір-бұдырлы аймаққа аңсарың ауады. Онда да тұнып тұрған ескі тарихтың таңбалары тасқа қашалып қалғандай. Ұлы жүздің ноқта ағасы жалайырдың Ескелді, Балпық, Қабан жырау атты үш әулиесі бар емес пе? Міне, осындағы Қабан (Қабылиса) жыраудың туған қызы Қоянкөз ерлігімен көзге түсіп, осы кедір-бұдырлы өлкеде ақтық демін алыпты, сүйегі де сонда жатыр. Сосын да бұл өлкеге сол батыр қыздың ныспысы бұйырыпты. Бұған қатысты да аңыз-жырлардың шет-шегі білінбейді. Әрі сонда қазақтың тұңғыш ұлы ғалымы, саяхатшысы Шоқан Уәлиханов та

жерленген. Моласының басына патшалық Ресей армиясының генералы, Алатау округінің бастығы, Ұлы жүз қазақтарының приставы Г.А.Колпаковский белгі тас орнатқызған. Әрі сол өңірде ел жадында сақталған қаншама жиын, ас пен тойлар өткізілген десеңші.

Ал Қоянқөзден тағы оңға бұрылыс жасасаң көз алдында Матай тауы өсіп шыға келеді. Матай тауға қатысты хикаяттарды тіпті атап сұрама. Одан секіріп өтіп, сол бағытта тағы бұрылыс жасасаң Дола-налы, Алтынемел жоталары көлденеңдейді. Екі аралықта Алтынер, немесе Жамана-су аталатын қылта көрінеді. Шоқан Уәлиханов 1958 жылы атақты Қашғария сапарына аттанғанда сол қылта арқылы өтіпті. Өстіп, айналаны асықпай шолсаң оның әрбір шоқысы, сайы, тасы, бұлағы, әрқайсысы өз тілінде сайрап, қыруар хикаяттармен басынды шырмайды. Оның көбісі Қоғалы өңірінің тамаша табиғатына, көк майса-сына, мөлдіреген бұлақтарына көзін алартқан шетелдік басқыншылардың шабуылда-рына да байланысты.

Жарайды, айнала-ны түгендеп тауыстық, осы пұшпақтың беткі қыртысына да назар салшы. Шанханай аталатын кішкене ауыл, шым кірпішті, ағаш шатырлы, әрі отырықшысы мен көшпелісі қойындасқан ауыл, мына Құндақбай сынды замана ұшқырын не қасиетімен тұсап қалды? Ең әуелі, Шанханай атауы не ұғымды білдіреді? Иә, Шанханай ісі қазаққа белгілі атақты Шапырашты Наурызбай батырдың туған қызының ныспысы. Әкесіне ұқсап, бұл да ба-сына дулыға, үстіне сауыт киіп, бес қаруын сай етіп, кезінде жоңғар басқыншыларына қарсы шауыпты. Қыз басыңмен ерлердің ісіне араласуың кәлдегі ақудың дауысына ба-сып қаңқылдап, «ел басына күн туғанда орамалға бүркеніп, бұғып жатсақ, жаудың мейма-насы асса бізге құдайдан да қайыр жоқ. Қорлық-зорлықтың заманы сонда тумай ма, ең аб-залы найза ұстап, ел қорғаған ерлерге жігер беру емес пе» деп жауап қайырыпты. Осы сөздері құдайдың да құлағына шалынды ма, Шанханай қыз неше шайқасқа кірсе де аман шығыпты. Кейін Пұсырман де-ген албан жігітіне тұрмысқа шығыпты.

Бұл Пұсырман да тегін жаратылған жан емес. М.Тынышбаев қалдырған шежіре нұсқасында албан негізінде сары және шыбыл атты екі ру бірлестігінен құралыпты. Са-рыдан Сүйерқұл мен Сүйменді тарайды. Сүйерқұлдан төрт ұл – Шоған, Досалы, Қожамбет, Жарты туған. Міне, осы төртеуінің ішінде ең көрнектісі Қожамбет екен. Ол ел аузындағы аңыздарда «Қорғасындай ұйыған Қожамбет» аталады. Кейін мына суандағы атақты би дүниеге келгенде сол кісінің күші, ақылы, аруағы дарысын

деп, оны да солай атапты. Бұл суан Қожамбет би де үлкен тұлға айналды ғой. Иә, ол со-лай.

Ал мына албан Қожамбет өз заманында ел қорғап, әрі артына мол ұрпақ қалдырған. Мысалы, Өз Тәуке кезінде өмір сүрген Өлмерек абыз-әулие солардың бірі. Бұл Өлмерек абыздың Алматы іргесіндегі күмбезіне жұрт күні бүгінге дейін барып, сондағы суға шомы-лып, аруағына тәу етеді, құран оқытады. Өлмерек абыздың бел баласы Жәнібек «жалғыз жортып жау түсірген ақкөз батыр» ретінде ел жадында сақтаулы. Міне, сол Жәнібектің кейінгі ұрпақтарының бірі Пұсырман айтулы мәмлегер атанған. Мысалы, Қытайда шыққан «Қазақтың қысқаша тарихында» осы Пұсырманның атақты Төле бидің баласы Жо-лан, тағы басқалармен бірге 1758 жылы Қытайға елшілікке барғаны жөнінде дерек бар.

Шапырашты Наурызбай батырдың қызы Шанханайдың тұрмысқа шыққан жігіті осы Пұсырман. Қызыл-қаңлы Құндақбай Төлөндіұлының осы тұрыста Шанханай мен оның отағасы Пұсырманның ата-тегін ойша қазбалауында тағы бір гөп бар. Тап қазіргі, 1928 жылғы кәмпеске науқаны шағында сонау Қарқара, Текес өзенінің бойы жақтан тағы бір Жақыпберді атты желқұйынның ныспысы еміс-еміс естілуде. Ол да осы Құндақбай және мына жалайыр-қарақалпақ Молда-назар тәрізді бөлшебектерге қарсы ұрыс салып, қазақтарды қорғап, әрі мал-жаныммен Қытай асыруға жанталасуда еді. Ия, осы Жақыпберді де Пұсырманның төртінші ұрпағы. Атадан балаға үзілмей келе жатқан адами көп қасиеттердің бірі осы Жақыпберді іс-әрекеттері арқылы да көрініс тапқандай.

Құндақбай ол албан Жақыпбердіні түстеп көрмесе де бірауық оны өзінің үзеңгілес серігі, жорықтас қандыкөйлек досы ретінде елестетті. Осыған жалғас Іле дариясының арғы төменгі жағалауындағы Ақкөл атты мекенде ойран тудырған, ГПУ жаналғыштарының тілінде «неуловимый Култай» атанған тағы бір сайыпқыранның есімі тілінің ұшына орал-ды. Жел сөздің жеткізуінше мұндайлар өзге де қиырлардан шаң беріп, әртүрлі құйын дақырттарға ұласуда. Тіпті санап тауысқысыз. «Жарайды, мұның бәрі бір-бірімен тамыр-лас, туыстас дүниелер ғой, бәріне ойымды шаша бермейін, мен бұл Шанханайға түн жамы-лып несіне жеттім? Дәнеқұл Байсалов не қылығымен жұртты шапқа түртті. Молда-назар қайтті, жұрттың арыз-шағым жазғандағы сөз сапта-сы қандай, соны там-тұмдап өз ауыздарынан естиін де»деп түйіндеді ойын.

Құндақбай тобы ат басын тіреген үйге Құдайберген, Аюшал, тағы екі-үш қария осындағы өздеріне танымал, әрі кәмпеске зардабын ет-

сүйегі арқылы түйсінген бес-алты заржақты бір бие сауы-мына жетпейтін уақытта жиып берді. Бұлар тоқайласқан бөлме қараңғылау, бір-бірінің түстерін әрең ажыратарлықтай ғана. Ал Құндақбай үй иесінің ескі шапанын жамылып, бір бұрышта бүктүсіп, домаланып, теріс қарап жатыр. Мына Шан-ханай тұрғындарына «бұл бізге ере шыққан тұрғыласымыз қазанның қара суығынан тұмауратып қалыпты, әзірге қозғамайық, сәл-пәл апиын ішкіздік, жатып тынықсын» деп алдаусыратты. Сосын ой әңгіме тиегі ағытылды-ау десеңші... Сөзді бастаған Құдайберген мен Аюшал. Мына Құндақбай таптап тапсырғандай бұл екі сұңғыла Шанханай тұрғындарының жанды жарасына тырнақ баты-ра осы маңда орын алған кей жайларды тіптен жалаңаштап, көзге одан әрмен сұрқай етіп, осы естігеніміз рас па деген-дей қадала сұрады. Шанханай тұрғындарының тілегені де сол екен, іштегі запырандарын өзара бәскеге түскендей жарыса лоқси құсты. Құндақбайға мұның бәрі біршама таныс са-рын. Ал мына бір шындықты естігенде қараңғы бұрышта бүктүскен қалпын бұзып, басын жастықтан жұлып ала жаздады. Шанханай тұрғындарының бірі былай ақтарылды:

– Менің шеше жағынан туысқаным, жиенім Бодаудың жайлауы Матайдың теріскей бетінде ғой, ал қыстауы со-нау Қату тау жақта, әлгі оққа ұшқан Диханбай қажының қыстауымен іргелес. Жазда сол Бодаудың малын түк қоймай сыпырған кәмпеске комиссия-сы осы күзге таман мынау Қату тау жақтан бір-ақ шығыпты. Ал жазда кәмпеске жасағанда Бо-дау жылқысынан бір айғырдың үйірі комсомол белсенділердің айдағанына көнбей алабөтен шыға қашыпты. Олардың қайда қашқанын өзге түгіл Бодаудың өзі білмепті. Тек осы күзде Қату тау жақтан бірбозбала Бодауға келіп, «ағасы, сіздің бір үйір жылқыңыз сонда жүр, таңбасынан таныдым» депті. Бодау құстай ұшып сонда жетсе шынында солай екен. Мал айдаған Бодауды әлгі кәмпеске комиссиясының адамдары ұшыратып табан-да бассалыпты. Ай-шайға қарамай, Бодаудың«жаз жай-лауым Матайда, қыстауым осында, мына жылқылар бас бермей өздері қашып кепті»деп боздағанына да құлақ аспай, осы қазан айының алғашқы жылдыздарында жаяулатып, Сібірге айдады да әкетті. Жиенімнің үш ұлы, төрт қызы бар еді, ең үлкені үйленген, әкесіне екі немере сыйлаған, тек сол үйленген ұлы қадақ ау-руына ұшырап, төсек тартып жатыр. Өзге ұл-қыздары әжетке жарамаған, екі әйелі бар, олар мына шиеттей бала-шағаны біз қалай бағамыз» деп, көз жастарын көл етіп, ауыздарын бақадай ашып, аңырап олар жатыр!

Осы тәріздес қазақ ауқаттыларының қыс қыстауы бір жерде, жаз жайлауы екінші жерде болатынын кәмпеске комиссиясы білмегенсіп, оны

әккілікпен пайдаланып, біраз үйлі-күйлілерді нақақтан-нақақ күйдіріп жатқаны хақында өзгелер де желпіне сөйледі. Арыз-шағымдардың тағы бір парасы мына мазмұндас еді. Әрине, аса ірі байлар мен орта-ша байлардың қатары сирегесін кәмпеске атжалмандары бөгде бір амал тауыпты. Малы аз отырықшы шаруа аталатын-дармен ертеректе еншілес саналған өзге біреулердің малын қосып есептеп, екеуін де тақыр мұзға отырғызған күндер де туыпты. Мұндай амал-айла бірнеше нұсқада қайталанady екен. Ал тағы біреулер «маған таққан кінәсі бұрын болыс болған» дейді, онысы рас та, тек бұрын бо-лыс атанғандарды, не олардың тұқымдарын мойындарына қыл шылбыр салып сүйретіп әкете берсе, қазақтан қазақ қала ма, әкем-ау» деп шағымданыпты. Мұның сыртында қажы, төре тұқымы деген де айыптаулар бар екен. Малды-жандылардың ортасында да түрлі науқасқа ұшырағандар кездеседі. Олар жер аударылып, аш-жалаңаш шұбырып кете бар-са жол азабын қаншалықты көтереді, олардың обалы кімге деген сауалдар мүлде жауапсыз. Кәмпеске науқаны тым «қарқынды», асығыс жүргізілген соң небір бас жа-рып, көз шығарарлық өзге де сорақылықтар тезекше ыбыр-суда. Тіпті белсенділер қызды-қыздымен қызыл өкіметтің өзі шығарған қаулыларын да белден басып жүре береді. Ол үшін «әй дейтін әже, қой дейтін қожа» және жоқ.

Осы мазмұндас арыз-шағымдарды тізсең адамның төбе құйқасы шымырлай-ды. Ал жоғарыға жазылған арыз-шағымдарға «отка-зять» деген бұрыштама соғып қайтарылады. Қара қазақтар арасында да шамалы көзі ашық, қаулы, жарғы, бұйрық секілділердің байыбына бара-тындай пенделер табылады ғой. Солардың екі-үшеуі бас құрап, осы 1928 жылдың тамы-зында жарияланған кәмпеске жөніндегі жаңа Декрет пен оны жүзеге асыру хақындағы нұсқау жобасының бір-біріне қайшы екенін дәлелдеп те хат жазып-ты. Ол хатқа қандай жауап келді дейсіз ғой. Сол бас құраған екі-үшеуге «бай тұқымы, кісі жалдап, олардың еңбегін қанаушы, барымташы, кеззап ұры, қандыбалақ қарақшы» тәрізді айдар тағылып, итжек-кенге қарай жаяу, жалаңбас айдалыпты. Бұлар ғана емес, мал дейтін малы жоқ, таза тақыр көдей, өзінің маңдай тер, табан ақысымен ілдалап күн көретіндер де қосақ ара-сында кететін көрінеді. Ия, бұл «асыра сілтеу болмасын, аша тұяқ қалмасын» аталатын науқанның аса бір шарықтау шегіне жеткен шағы еді.

Егер Құдайберген мен Аю-шал әңгімеге басқа бағдар бер-месе Шанханай тұрғындарының мына желпінісі оңайлықпен басылар еместей. Енді осы екі көне:

– Әй, замандастар, әлгі осы

маңдағы Байғабыл молданікі не хикмет?

– Е, бәсе, шет-жағасын ғана құлағымыз шалды, анығы қалай? – деп сұрау таста-ды. Жаңа ғана бастарына қара жамылғандай желпінген тұрғындар арасында енді жеңіл күлкі жүгіргендей еді. Сөйтсе ол былай екен. Осы Матай таудың етегінде Жа-лайыр Байғабыл атты молда бар-тұғын. Бұл кезінде Таш-кент, Бұқар барып, діни ілімге ой-санасын, көкірек қуысын сықап қайтқан жан. Өзі сөзуар, шариғат жайына көшсе желдей есетіні бар, әрі тілдің майын та-мызар шешен де еді. Осында «қызыл өкіметшіл» Дәнеқұл Байсаловтың ығындағы бір әпербақан шолақ белсенді мен сол Байғабыл молдаекеуінің бір-бірімен тұзы жараспапты. Шолақ белсенді осы молданың шариғат жөніндегі еспелеріне тыйым салғансып тиісе беріпті. Себебі, бұл белсенді әрі ком-мунист екен. Бірде Байғабыл молда сұрапты:

– Әй, белсенді! Осы сен-дер қандай өкімет құрмаққа жанығып жүрсіндер?

– Біз байды кедейге теңейтін өкімет құрмақпыз! – деп, әлгі белсенді екі иінінен дем алып, ерсіне жауап беріпті.

– Әй! Есі дұрыс, ақылы түзік өкімет кедейді байға теңемей ме? – деп Байғабыл молда да тақылдапты. Осы-дан соң екеуінің арасы мүлдем шиыршық атыпты. Сол кезде-де осы «Құдайсыздар ұйымы» бастығының жалғыз ұлы ат-тан жығылып өліпті. Байғабыл молда бастаған жасы үлкендер көңіл айтуға келсе, әлгі ком-мунист бейбақ «менің жалғыз ұлымды алған құдайдың көзін ағызамын»деп, қолындағы ұзын кездігін аспанға лақтырып жүр екен. Мұны көрген шалдар «мына малғұн құдайға тіл тигізді, мұнысы күпірлік, пәледен машайық қашыпты деген, біз де қарамызды батырайық» деп дүрлігіпті. Сонда Байғабыл молда: «Әй, дүрлікпендер, ана бейбақ аспанға неге кездік лақтырады, себебі, ол бала-сын берген де, алған да бір алла екенін біліп сөйтіп жүр, ол өз күпірлігі үшін өзі жау-апты, ал мына шаһид кеткен баланың мысқалдай да жазығы жоқ, көне, дәрет алыңдар да жаназаға тұрыңдар» деп, мұсылманша жерлеу рәсімін бұлжытпай орындатыпты.

Иә, бұл да сол алағай-бұлағай заманның бір сипатта-масы іспеттес. Қараңғы іргеде аузы-мұрнын тұмшалап, теріс қарап бүктүскен Құндақбай Төлөнді баласы бұл оқиғадан өз басының да бір мінін танығандай одан әрмен жермен-жексен бола түсті. Бір шындық екінші шындықтың құйрығынан түртеді дегендей бұдан кейінгі жыр әлгі қызыл өкіметтің белсенді жақтаушысы атанған Дәнеқұл Байсалов пен оның бітіспес жауы жалайыр-қарақалпақ «түз тағысы» Мол-даназар хақында еді.

Ұзақбай ДОСПАНБЕТОВ

Жалғасы келесі санда.

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

АО «ЕНПФ» 85 ПРОЦЕНТОВ УСЛУГ ОКАЗЫВАЕТ В ЦИФРОВОМ ФОРМАТЕ

Сейчас в мире сложилась сложная ситуация с распространением коронавирусной инфекции (COVID-19), люди сидят дома и не имеют возможности выйти на улицу. Однако это не мешает вкладчикам ЕНПФ получать весь спектр услуг посредством электронных сервисов фонда.

На первое апреля 2020 года Единый накопительный пенсионный фонд оказал 4,7 миллиона услуг из которых 84,5 % (3,9 млн) услуг было выполнено именно в электронном формате. По сравнению с первым кварталом 2019 года рост составил 6,8 %. Как мы видим, изо дня в день наши вкладчики видят преимущество именно данного способа информирования.

К примеру, зарегистрировавшись в Личном кабинете, можно получать выписки с ИПС и контролировать свои накопления онлайн буквально за два-три клика. Подобным образом, за три месяца 2020 года вкладчики и получатели ЕНПФ получили 3,9 миллиона выписок с индивидуального пенсионного счёта, не выходя из дома. Отметим, преимуществом Личного кабинета является то, что воспользоваться им вы можете как на корпоративном сайте www.enpf.kz, так и в нашем мобильном приложении ENPF.

В Личном кабинете можно получить не только выписку, но и ряд других услуг, предоставляемых ЕНПФ. Например, внести изменения и дополнения в свои реквизиты, получить справку о наличии ИПС, подать заявление о назначении пенсионных выплат в связи с установлением ин-

валидности 1 или 2 группы бессрочно, отслеживание статуса заявления на выплату и (или) переезд и многое другое.

Несмотря на популярность электронных услуг, до введения карантинных мер и режима чрезвычайного положения в Казахстане, вкладчики ЕНПФ активно обслуживались и в наших офисах. Только за первые три месяца 2020 года 646 тысяч услуг было оказано в филиалах, что составляет 13,9% в общем объеме операций. Осуществлялось в первом квартале до введения режима ЧП и выездное обслуживание, в ходе которого было оказано 74 338 услуг, рост по сравнению с прошлым годом составил 83,2%. Более 200 тысячам граждан было проведено 6802 выездных презентаций в целях информационно-разъяснительной работы среди населения.

Напомним, вот уже на протяжении года процедура открытия пенсионного счёта в ЕНПФ упрощена. В соответствии с внесёнными изменениями в Закон о пенсионном обеспечении Республики Казахстан, для открытия ИПС по учёту обязательных пенсионных взносов физическому лицу с января прошлого года не нужно обращаться в офисы обслуживания ЕНПФ с целью оформления заявления об открытии ИПС. Сейчас, если у физического лица отсутствует ИПС в ЕНПФ, то он открывается автоматически при поступлении первого взноса. Таким образом, за первые три месяца 2020 года было открыто свыше 70 тысяч пенсионных счетов, что выше показателей прошлого года на 27,6 %.

ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ ГРАЖДАНАМ РК ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СТРАНАХ ЕАЭС?

20 декабря 2019 года главами стран Евразийского экономического союза (ЕАЭС) было подписано Соглашение о пенсионном обеспечении трудящихся государств – членов Евразийского экономического союза, которое будет регулировать вопросы пенсионного обеспечения трудящихся стран ЕАЭС и членов их семей.

Несмотря на то, что данное Соглашение подписано, вступит оно в силу только после его ратификации парламентами всех стран ЕАЭС.

Тем не менее, гражданам стран ЕАЭС, в том числе гражданам Республики Казахстан, которые осуществляют трудовую деятельность в странах ЕАЭС, необходимо знать следующее:

- 1) к странам ЕАЭС относятся: Армения, Беларусь, Казахстан, Кыргызстан и Россия;
- 2) Соглашением определено, что трудящимся является гражданин государства-члена ЕАЭС, у которого формируются либо формировались пенсионные права посредством осуществления трудовой или иной деятельности на территории другого государства-члена;
- 3) формирование пенсионных прав трудящихся осуществляется за счет пенсионных взносов на тех же условиях и в том же порядке, что и формирование пенсионных прав граждан государства трудоустройства.

При этом к пенсионным взносам относятся: в Армении – налоги и (или) иные взносы, дающие право на пенсию;

в Беларуси – страховые взносы на обязательное пенсионное страхование;

в Казахстане – пенсионные взносы в единый накопительный пенсионный фонд;

в Кыргызстане – страховые взносы в Пенсионный

фонд и Государственный накопительный пенсионный фонд;

в России – страховые взносы на обязательное пенсионное страхование.

В каждой из стран ЕАЭС пенсионные взносы отчисляются за работников, которые официально трудоустроены, то есть работают по трудовому или гражданско-правовому договору, соответственно, если гражданин будет работать в теневом секторе, то за него не будет уплачиваться пенсионные взносы и на него не будет распространяться данное Соглашение.

В связи с этим, трудящимся, в том числе гражданам Республики Казахстан, осуществляющим либо в будущем планирующим осуществлять трудовую деятельность в странах ЕАЭС, в целях формирования пенсионных прав и последующей их реализации в рамках Соглашения (получение пенсии за стаж работы, приобретенный в странах ЕАЭС после вступления Соглашения в силу), необходимо в обязательном порядке заключать с работодателями трудовые или гражданско-правовые договоры.

АО „ЕНПФ“ ОТВЕЧАЕТ НА АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ

1) Добрый день! Я случайно оплатил ЕСП не за тот месяц, каким образом можно вернуть совершенный платёж?

Согласно пункту 12 Правил №4 для возврата ошибочно уплаченных сумм ЕСП плательщиком, банком или организацией, осуществляющей отдельные виды банковских операций, в Государственную корпорацию подается заявление на возврат ошибочно уплаченного ЕСП по форме, определенной Правилами №4, к которому прилагается копия платежного документа либо документа, подтверждающего уплату ЕСП.

На основании заявления агента Государственная корпорация направляет в ЕНПФ электронную заявку на возврат ошибочно зачисленных сумм ЕСП.

ЕНПФ в течение двух рабочих дней со дня получения электронной заявки с приложением списка плательщиков ЕСП и указанием номера, даты заявки осуществляет возврат в Государственную корпорацию.

Далее Государственная корпорация при получении полной суммы ЕСП в течение трех операционных дней со дня поступления сумм производит их перечисление плательшим поручением на банковский счет плательщика ЕСП, указанного в заявлении на возврат ошибочно уплаченных сумм ЕСП.

В связи с вышеизложенным по вопросу осуществления возврата ошибочно зачисленных сумм ЕСП либо уточнения реквизитов банка или организации, перечислившей сумму ЕСП в Государственную корпорацию, необходимо обратиться в отделение Государственной корпорации по месту жительства.

2) Я готовлюсь выйти в декрет в ближайшее время, что будет с моими пенсионными взносами, ведь я не буду работать?

После рождения ребёнка вам положена государственная финансовая поддержка матерей, находящихся в отпуске по уходу за ребёнком. В частности, одна из форм – это субсидирование обязательных пенсионных взносов (ОПВ) за счёт бюджетных средств. Согласно п.4 Главы 2 Правил Приказа Министра здравоохранения и социального

развития Республики Казахстан от 18 декабря 2014 года № 330, субсидирование ОПВ за счёт бюджетных средств осуществляется ежемесячно в пользу получателей социальной выплаты. То есть ежемесячно до исполнения ребёнку одного года на индивидуальный пенсионный счёт мамы будут перечисляться пенсионные взносы через Государственную корпорацию «Правительство для граждан» за счёт бюджетных средств и средств Государственного фонда социального страхования.

При системе субсидирования ОПВ размер пенсионных отчислений женщин не снижается и в течение всего периода получения социальных выплат по уходу за ребёнком из Государственного фонда социального страхования (ГФСС) сохраняется на уровне размера дохода женщины, с которого был рассчитан размер социальной выплаты по уходу за ребёнком.

То есть сохраняется размер обязательных пенсионных взносов на уровне ОПВ (10% от дохода), отчисляемых в период активной трудовой деятельности до выхода в декретный отпуск. Таким образом, взнос в 10 % делится между:

4% - из Государственного фонда социального страхования, отчисляющего выплаты по уходу за ребёнком (ГФСС);

6 % - из Республиканского бюджета (субсидия).

К примеру, до рождения ребёнка у женщины размер ежемесячной заработной платы составлял 150 000 тенге. Ежемесячно на ее индивидуальный пенсионный счёт в ЕНПФ отчислялся 10% ОПВ от этой суммы, то есть 15 000 тенге. После выхода в декретный отпуск данная сумма взноса должна сохранится, при этом 4% от дохода (6000 тенге) будет выплачиваться из ГФСС, а 6% (9000 тенге) из Республиканского бюджета за счёт субсидий.

Стоит отметить, что для начисления государственных субсидий нет необходимости собирать документы или обращаться куда-либо с заявлением. Субсидии рассчитываются и перечисляются на пенсионный счёт женщины автоматически при начислении пособия по уходу за ребёнком до одного года.

3) Здравствуй, недавно прочитала, что

инвестиционный доход, который начисляется вкладчикам ЕНПФ может меняться как в плюс, так и в минус. Поэтому хотела бы поинтересоваться, кто же инвестирует наши деньги ЕНПФ или Нацбанк? И почему нельзя на все деньги просто купить золото и ждать, когда оно вырастет в цене?

В соответствии со статьей 35 Закона Республики Казахстан «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан», инвестиционное управление пенсионными активами Единого накопительного пенсионного фонда осуществляет Национальный банк Республики Казахстан. Органом, который осуществляет функции по выработке предложений по повышению эффективности управления, по направлениям инвестирования и по определению перечня финансовых инструментов, разрешенных к приобретению за счет пенсионных активов единого накопительного пенсионного фонда, является Совет по управлению Национальным фондом РК. Консультативно-совещательным органом Национального банка РК является Совет по управлению пенсионными активами ЕНПФ. Перечень финансовых инструментов, разрешенных к приобретению за счет пенсионных активов ЕНПФ, утверждается постановлением Правительства Республики Казахстан.

Касательно второго вопроса, стоит отметить, что направление всех пенсионных накоплений в один вид инструментов не допускается ввиду базовых принципов управления рисками. Поэтому, диверсификация портфеля по видам валют и инструментов позволяет расширять географию инвестиций, спектр финансовых инструментов, приобретаемых за счет пенсионных активов, что обеспечивает снижение рисков и защиту пенсионного портфеля в целом.

4) Лет пять назад мне открыли счёт в ЕНПФ. К сожалению, в последнее время я не имел официальной работы и поэтому никаких отчислений не делал, мои накопления уже сгорели?

Ваши пенсионные накопления являются Вашей собственностью и сохраняются на вашем индивидуальном пенсионном счёте до наступления пенсионного возраста,

либо иных оснований для их выплаты. Важно помнить, что деньги на индивидуальных пенсионных счетах хранятся в ЕНПФ бессрочно и не имеют конкретного срока действия. Кроме того, на них постоянно начисляется инвестиционный доход. Начисляется он ежедневно в конце каждого финансового дня на средства до их исчерпания, то есть даже если вы выйдете на пенсию и уже начнете получать выплаты, на оставшиеся накопления продолжат начисляться инвестдоход.

Также отметим, что государство гарантирует сохранность обязательных пенсионных взносов в размере фактически внесенных средств с учетом уровня инфляции на момент приобретения получателем права на пенсионные выплаты (статья 5 Закона РК «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»).

5) Добрый день! В следующем году мой отец выходит на пенсию, недавно мы посмотрели выписку и там скопилось небольшая сумма около 900 тысяч тенге, можете ли вы выдать всю сумму сразу?

В соответствии с положениями Правил осуществления пенсионных выплат из пенсионных накоплений, сформированных за счет обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов из единого накопительного пенсионного фонда, утвержденных постановлением Правительства Республики Казахстан, пенсионные выплаты из ЕНПФ за счет обязательных пенсионных взносов и обязательных профессиональных пенсионных взносов с 01.01.2018 г. осуществляются ежемесячно по установленному графику и вы не можете их получить единовременно.

Только в случае, если сумма пенсионных накоплений на дату обращения не превышает двенадцатикратный размер минимальной пенсии, установленный законом о республиканском бюджете на соответствующий финансовый год, данная сумма выплачивается получателю из ЕНПФ одновременно (в 2020 году с 01.04.2020г. – это сумма равняется 485 292 тенге).

ПЕНСИОННЫЕ НАКОПЛЕНИЯ ЕНПФ СОСТАВЛЯЮТ 11,6 ТРИЛЛИОНОВ ТЕНГЕ

Ключевые показатели АО «Единый накопительный пенсионный фонд» на 1 мая 2020 года
Пенсионные накопления АО «ЕНПФ», одного из важнейших финансовых институтов Казахстана, с 01.05.2019 года по 01.05.2020 года увеличились на 1,9 триллиона тенге или на 19%. Таким образом, пенсионные накопления превысили 11,6 триллиона тенге.

Основная сумма пенсионных накоплений сформировалась за счёт обязательных пенсионных взносов (ОПВ) и составила 11,4 трлн тенге, увеличившись за 4 месяца 2020 года на 8%. Сумма пенсионных накоплений по обязательным профессиональным пенсионным взносам (ОППВ) составила 273 млрд тенге (рост 11%), сумма пенсионных накоплений по добровольным пенсионным взносам (ДПВ) превысила 2 млрд тенге (рост 7 %).

На счета вкладчиков с начала 2020 года поступили пенсионные взносы в общем объёме 347,1 млрд тенге, что превысило показатели за первые 5 месяцев 2019 года на 15%. Выплаты составили 52,6 млрд тенге, большая часть которых приходилась на выплаты по возрасту (21,4 млрд тенге), по выезду на ПМЖ за пределы РК (12,6 млрд тенге), переводы в страховые организации (9,8 млрд тенге), наследникам (7,4 млрд тенге), на погребение (0,8 млрд тенге).

С начала 2020 года по состоянию на 1 мая на счета вкладчиков ЕНПФ было начислено более 536 млрд тенге чистого инвестиционного дохода, что на 381,1 млрд тенге больше в сравнении с аналогичным периодом прошлого года. Напомним, что за первые четыре месяца 2019 года чистый инвестиционный доход составил 154,9 млрд тенге.

ЗА ПЕРВЫЕ ПЯТЬ МЕСЯЦЕВ 2020 ГОДА ЕНПФ ВЫПЛАТИЛ СВОИМ ВКЛАДЧИКАМ БОЛЕЕ 52 МИЛЛИАРДОВ ТЕНГЕ

На 1 мая 2020 года фонд в общей сложности осуществил выплаты 199 381 получателю. В общей сложности было осуществлено свыше 670 тысяч пенсионных выплат и переводов в страховые организации на общую сумму 52,6 миллиарда тенге, в том числе:

- выплаты по достижению пенсионного возраста – 21,4 млрд тенге;
- в связи с выездом на ПМЖ – 12,6 млрд тенге;
- переводы в страховые организации – 9,8 млрд тенге;
- выплаты по наследству – 7,4 млрд тенге;
- выплаты на погребение – 797,6 млн тенге;
- выплаты по инвалидности – 575,4 млн тенге.

Сумма средней ежемесячной выплаты по графику (в связи с достижением пенсионного возраста) составила 22 281 тенге, а максимальная сумма ежемесячной выплаты составила – 506 980 тенге.

О ВИДАХ ВЫПИСОК С ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПЕНСИОННОГО СЧЕТА

АО «ЕНПФ» напоминает, что о состоянии пенсионных накоплений можно узнать несколькими способами:

- На сайте ЕНПФ (www.enpf.kz) в «Личном кабинете» с помощью электронной цифровой подписи (ЭЦП) или используя ИИН и пароль, зарегистрированные в базе данных ЕНПФ.

- В мобильном приложении ЕНПФ в Google Play или App Store, авторизовавшись в системе.

Для того, чтобы воспользоваться всем функционалом «Личного кабинета» и мобильного приложения необходимо выбрать способ информирования - «Интернет». Это можно сделать онлайн на сайте enpf.kz в разделе «Электронные сервисы» с помощью ЭЦП.

Получая выписку с пенсионного счета на сайте enpf.kz или в мобильном приложении ЕНПФ, вкладчики и получатели видят полную информацию о состоянии пенсионных накоплений: поступающих взносах и инвестиционном доходе.

- На портале электронного правительства egov.kz с помощью ЭЦП или одноразового пароля, который придет на номер телефона, зарегистрированный в государственной мобильной базе данных tdgov.kz.

Обращаем Ваше внимание, что на портале egov.kz можно получить два формата выписок с ИПС:

справку о пенсионных отчислениях, в которой отражаются сведения о перечислении пенсионных взносов без учета инвестиционного дохода,

информацию о состоянии пенсионных накоплений с учетом инвестиционного дохода. Именно поэтому некоторые вкладчики и получатели, сопоставляя эти два вида выписок, видят разницу на своих пенсионных счетах.

Рекомендуем Вам запрашивать выписку с учетом инвестиционного дохода на сайте egov.kz или получать выписку на сайте enpf.kz и в мобильном приложении ЕНПФ.

Также выписку раз в год можно получить посредством услуг почтовой связи на адрес, указанный в договоре о пенсионном обеспечении или в заявлении об открытии ИПС, а также на адрес электронной почты с выбранной периодичностью.

Ваши пенсионные накопления являются Вашей собственностью. Государство гарантирует сохранность обязательных пенсионных взносов в размере фактически внесенных средств с учетом уровня инфляции на момент приобретения получателем права на пенсионные выплаты (статья 5 Закона РК «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»).

Бейсенбі - Четверг, 4 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05,15.50 «Ауылдастар»
06.30 «Қазақ даласының құпиялары»
07.00М/ф «Құрбылар»
07.20, 14.00, 20.00, 02.05AQPAPAT
08.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00«Ниет»
13.00 «Konil tolquпу»
13.20 Т/х «Бізбен бірге»
14.10,21.30 Т/с «Көсем»
15.00, 22.00 «Ғажайып Дәрігер»
16.20 Т/х «Жаңғырық»
20.40 «Ашық алаң» ток-шоуы
23.10 Т/х «Қанатсыз құстар»
00.40 «Музарт лайф»

ХАБАР

06.00, 20.00 ҚОРЫТЫНДЫ ЖАҢАЛЫҚТАР
07.30, 01.05Телехикая «Пөләншеевтер»
08.10, 16.20 «Discovery: Как устроена Вселенная»
09.00, 18.00 Сериал «Келінжан»
11.00 «Вкусное утро»
11.30, 00.15 Т/х «Анашым, мені қалдырма»
12.15, 21.40 Сериал «ЛИСТО-ПАД»
14.00 Сериал «Большая маленькая ложь»
17.10, 23.25 Сериал «ЖЕСТОКИЙ СТАМБУЛ»
20.50 «Как боролись с эпидемиями в казахстане»
21.00 Итоги дня
02.00 ҚР Өнұраны

АСТАНА

06.00, 03.35 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 17.50 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.25М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.15, 21.00 «Сүлеймен Сұлтан»
12.20, 23.10 Т/х «Ханзада Жумонг»
13.50 Eldoralive
14.00 Мультфильм «Буба»
15.00, 00.30 Т/х «Бір болайық»
16.00 «Айтарым бар»
16.55«Қош келдіңіз»
18.10 Т/х «1001 түн»
20.00, 01.10«Astana Times»
02.00«Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан»
02.30«KazNet»
02.50 «Біреудің есебінен»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Өгей жүрек»
06.45, 03.50«Той заказ»
07.15, 18.00БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР
08.00 «ДОБРОЕ УТРО»
11.00 « И ВСЕ-ТАКИ Я ЛЮ-БЛЮ...»
12.00 «QOSLIKE»
15.45«Наживка для ангела»
16.45 «Пусть говорят»
18.00 БАСТЫ ЖАҢАЛЫҚТАР
18.45, 02.50 «Bastyprime»
20.00 ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ
20.45, 22.50 «ВЕЛИКОПЛЕНАЯ ПЯТЕРКА-2»
22.00 «П@УТИНА»
23.50 «По закону военному времени-2»
01.30 Вечерний ургант

КТК

07.05 «МЕРЕКЕЛІК КОНЦЕРТ»
07.30 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
08.00, 02.50 «ЖИМАУДЫҢ ЖЕТІСТІГІ»

Жексенбі - Воскресенье, 7 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 02.20 «Ауылдастар»
06.35 «Қазақ даласының құпиялары»
07.05 «Сәлем Қазақстан»
07.35 М/ф
09.00 Мультхикая
10.00, 18.10 Т/х «Шексіз сезім»
12.00К/ф «Фатима мен Зухра»
14.00, 21.30 Т/х «Көсем»
14.50, 22.20 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.40 К/ф «Гарри Поттер және құпия бөлме»
20.00, 00.40 «Апта»
20.50, 01.30 «Қызғалдақ ғұмыр» Д/ф
21.15 «Konil tolquпу»
21.30 Т/х «Көсем»
23.10 «Көңілді тапқырлар алаңы»
01.50 Сұхбат

ХАБАР

06.00 «Саған елім»
Ж.Сейдоллаұлы

Жұма - Пятница, 5 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05,15.50 Ауылдастар
06.30 «Қазақ даласының құпиялары» Д/ф.
06.55.М/ф. « Құрбылар»
07.20,14.00,20.00,01.10 AQPAPAT
08.00 TANSHOLPAN
10.00,18.00 Т/х. «Шексіз сезім»
12.00 «NIET» ток-шоу
13.00 Иман өзегі
13.20 Т/х. Bizben birge
14.10,21.30 Т/х. «Көсем»
15.00, 22.20 Т/х. «Ғажайып дәрігер»
16.20 Т/х. «Жаңғырық»
20.40,01.50 ASHYQ ALAN
23.10 Т/х. «Қанатсыз құстар»
00.40 PARASAT MAIDANY

ХАБАР

06.00 Қорытынды жаңалықтар
07.30,01.05 Т/х.
«Пөләншеевтер»
08.10 «Discovery:как устроена вселенная»
09.00 Т/х. «Келінжан»
11.00 Вкусное утро
11.30,00.15 Т/х. «Анашым мені қалдырма»
12.15,21.40 Сериал «Листопад»
14.10 Сериал «Большая маленькая ложь»
16.00 Тікелей эфирде «Қоғамдық талқылау»
17.10,23.25 Сериал «Жестокий Стамбул»
18.00 «Удачная сделка»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Новый курс
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00,03.35 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00,17.50 «Үздік әзілдер»
08.00,14.30 М/ф. «Маша и медведь»
10.00,22.00 Т/х. «Кулфи»
11.15,21.00 Т/х. «Сүлеймен Сұлтан»
12.20,23.10Т/х. «Ханзада Жумонг»
13.50 Специальный репортаж
14.05 М/ф. «Буба»
15.00,00.30 Т/х. Бір болайық
16.00 Айтарым бар
16.55 «Қош келдіңіз»
18.10 Т/х. «1001 түн»
20.00,01.10 ASTANA TIMES
02.00 Д/ф. «Елорда қуаты»
02.20 «Әзілстан» жасырын камера
02.30 Kaz Net ғаламторға шолу
02.50 Деректі драма «Біреудің есебінен»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Той базар
07.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 Сериал «И все-таки я люблю»
12.00 QosLike
15.45 «Непугтевые заметки»
16.05 «Давай поженимся»
16.55 «Жди меня Казахстан»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45,03.00 Заң сөйлесін
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00,00.00 Кино «Убийство по пятницам-2»
23.00,02.15 П@утина
01.40 «Вечерний Ургант»
04.00 Той заказ

КТК

07.05 Мерекелік концерт
07.30 Кешкі жаңалықтар
08.00,02.50 Т/х. «Жимаудың жетістігі»
09.50 Новости

12.40, 23.10 «Ханзада Жумонг» т/х

14.00 Х/ф «Врата дракона»
15.30 «Алдараспан»
18.10 Т/х «1001 түн»
20.00 «Үздік әндер»
20.45 «Аялы алақан»
00.30 «Ел аузында»
01.40 «Той жыры»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Қарлығаш ұя салғанда»
06.45 «Тамаша city»
07.35 «Той заказ»
08.00 «Сенбілік жаңалықтар»
08.35 «Воскресные беседы»
08.45Многосер.фильм «Лучик»
12.30 Т/с «Дедушка средних лет»
16.10 Х/ф «Чужие дети»
18.00 «Basty bagdarlama»
18.35, 02.35 Шоу «Dastarxan»
20.00 «Аналитика»
20.55, 23.00 Х/ф «Я заплачу завтра»
22.00, 03.50 «П@ytina»
00.15 Х/ф «Брат»
01.50 Х/ф «Брат-2»

10.30,01.10 Х/ф. «Восток –Запад»
12.30 Сериал «Высокие ставки»
14.20 Мелодрама «За витриной»
16.15 Т/х. «Жан құрбым»
18.00 Т/х. «Ясминнің тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «Қарапайым-Ханшайым»
21.00 Вечерние новости
21.40 Драма «Отставник»
03.35-04.20 «Қарапайым-Ханшайым»

ЖЕТІСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Сегодня»
10.00 «Жетісу жұмбақтары»
11.00 «Бүгін»
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Білек пен жүрек»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.30 «Ұлт пен рух»
14.30 «Монолог»
15.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
16.00 «Сегодня» /прямой эфир/
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/
19.30 Д/ф «Қазақстанға қош келдіңіз»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Желі KZ»
21.30 Новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы
22.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

06.00 Ризамын
07.00 Информбюро
08.00 Сериал «Ганга»
10.00 М/с. «Лунтик»
11.05 М/с. «Аллатдин»
12.00 Сериал «Махаббатым кеш мені»
14.00 Информбюро
14.30 «Кел татуласайық»
17.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00 Т/с «Леди исчезают в полночь»
19.00 Т/с «Беглые родственники»
20.00 Информбюро
21.05 Х/ф. «Макс Стил»
22.55Whats Up?
23.55 Сериал «Интерны»
01.00 «Алдараспан, Шаншар, Нысана» әзілдері
03.30 Ризамын
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50,05.15 Гу-гулет
07.30 Т/х. «Парижден мені іздеп тап»
08.00,03.45 Т/х. «Элиф»
09.00 «Анна детективъ» сериал
10.00 Сместьясь разрешается
11.50 Сериал «Куба»
13.00 Субботний вечер
14.30,20.15 Скечком «Q елі»
15.30,01.20 Т/с «Побег из аула»
16.10 Юморина
18.40 Х/ф. «Свадьба.кз»
21.00 Х/ф. «Зачетный препод-2»
23.00 Х/ф. «Зачетный препод-3»
00.50 KZландия
22.00 Т/х. «Оралу»
03.10 Айнаонлайн
04.30 Жеңіп көр

КТК

07.05«Ән мен әнші»
08.10, 02.20 «КТК-да Қабатов»
09.20 «Юрмала»
11.10 Х/ф «Держи мня за руку»
14.50Х/ф «Счастливая, серая мышь»
16.30 «Жұмақтың кілті»
18.50 «Алдараспан»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Девять дней до весны»
23.40 «Спасите нашу семью»
01.10 «Али, Вали, Ғани, Насиба қайда?»
03.20-04.00 «Көріпкел»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Ғибрат»
10.30 «Единый народ»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»

Сенбі - Суббота, 6 маусым

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Ауылдастар»
06.30 «Қазақ даласының құпиялары» Д/ф
06.55 «Сәлем, Қазақстан!»
08.20 «Aqparat»
09.00 «Құрбылар» мультхикая
10.00, 18.00 Т/х «Шексіз сезім»
12.00 «Nur Tileу» сұхбат
12.35 Мультфильм «Кемедегі оқиға»
14.00, 21.30 Т/х «Көсем»
14.50 , 22.20 Т/х «Ғажайып дәрігер»
15.40 Мультфильм «Сақ жебе»
16.10 «Azi satı»
20.00, 02.30 «Masele» әлеуметтік сараптамалық бағдарлама
20.40 «Айтыс»
23.10 К/ф «Гарри Поттер және құпия бөлме»
01.40 «Jaidarman» үздік әзілдер

ХАБАР

06.00 «Тамаша»
07.10 «Алашулы» тобының концерт
09.00 «Өзің-өзі тану»
09.10 М/с «Малышарики»
10.10 Мультхикая «1001 түн: айтылмаған әңгімелер»
11.00 «Удачная сделка»
13.00 «Жұлдызды жекпе-жек»
14.45 Т/х«Келінжан»
17.00 Комедия «Каникулы»Off-line»
18.35 Комедия «Любовь по на-следству»
20.15 «Отдел журналистских расследований»
21.00 «7 күн»
21.30 Мегахит «Ханна совершенное оружие»
23.15 Кино «Логово»
01.00 «Төрлетіңіз»

АСТАНА

06.00, 03.15 «Ән мен әзіл»
06.30, 02.55 «Әзілстан» жасы-рын камера
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.00 М/ф «Маша и Медведь»
10.00, 22.00 Үнді телехикаясы «Кульфи»
11.15, 21.00 «Сүлейман Сұлтан» түрік телехикаясы
12.15, 23.10 «Ханзада Жумонг» корей
13.40 М/ф «Буба»
14.20 Х/ф «Врата дракона»
16.50 «Алдараспан»
18.10 «1001 түн» түрік теле-хикаясы
20.00 «Үздік әндер»
20.55 «Loto 6/49»
00.30 «Azl kesh»
02.10 «Той жыры»
02.35 «KazNet» ғаламторға шолу

ЕВРАЗИЯ

06.00, 03.15 Т/х «Қарлығаш ұя салғанда»
06.45, 02.30 «Тамаша city»
07.35, 04.00 «Той заказ»
08.05 «Басты жаңалықтар»
08.45 «Ұшқалақ»
09.00 Многосер.фильм «Бабуш-ка на сно. сах»
12.30 «Фабрика грез»
12.50 Т/с «Убийства по пятни-цам-2»
16.20 «Лучше всех»
18.00 «Сенбілік жаңалықтар»
18.35 Шоу «Dastarxan»
20.00 «Главная тема»
20.30 «Сенат online»
20.55, 23.00 Т/с «Девушка сред-них лет»
22.00, 01.45 «П@ytina»
00.15 Ночной кинотеатр «Люди в черном-2»

13.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
14.00 «Туржорық»
14.30 «Ұлт пен рух»
15.00 Индира Елеместің концерті
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Әл-Фараби»
17.15 Д/ф «Короткой жизни яркий свет»
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Ән тыңдайық»
18.30 «Абай-175»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.20 К/ф «О, Ләйлә»

31 КАНАЛ

06.00, 03.30 «Әзіл студио»
07.30, 04.30 «Ризамын»
08.30 М/с «Летающие звери»
09.30 М/с «Малыши и летающие звери»
10.00 «Готовим с Адель»
10.30 «Астробой»
12.30 Х/ф «Золушка»
14.10 Х/ф «Красавица и чудо-вище»

КТК

07.05 «КТК» қоржынынан»
07.30 «Кеттік тойға»
08.30 Т/х «Үлкен үй-3»
09.20 «Отставник»
13.10 Мелодрама «Перекаты судьбы»
16.30 Т/х «Жұмақтың кілті»
18.40 «Ән мен әнші»
21.00 « 14.30 Х/ф «Алжир»
21.00 «Большие новости» Мело-драма «Держи м меня за руку»
01.20 «Спасите нашу семью»
02.50, 04.00 К/ф «Жолы болғыш жігіттер»

ЖЕТІСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Сегодня»
10.00 «Желі KZ»
11.00 «Бүгін»
11.30 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
11.50 «Қазақ хандары»
12.00 «Балдәурен»
12.40 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
13.00 «Шашу»
14.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
15.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
16.30 Д/ф «Бахтың шығармалары»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Единый народ»
18.00 «Ән тыңдайық»
18.30 «Абай-175»
19.00 «Нет-лайк»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Ғибрат»
21.30 Новости
22.00 «Ән тыңдайық» /онлайн-концерт/
22.30 Д/ф «Өркениет ғажайыптары»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

06.00, 01.10 «Әзіл студио»
07.00, 03.00 «Ризамын»
08.00 М/с «Летающие звери»
09.00 «Готовим с Адель»
09.30 «Битва экстрасенсов»
12.10 «Әзілдер жинағы»
13.00 «What.s Up?»
14.00 Х/ф «Макс Стип»
16.00Х/ф «Астробой»
18.00Х/ф «Золушка»
19.30Х/ф «Красавица и чудо-вище»
22.00 Концерт «Өнер қырандары «Берекелі-Мерекелі»
04.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 06.10 «Гу-гулет»
08.00, 03.00 «Айнаонлайн»
09.00 «О здоровье: понарошку и всерьез»
09.30 М/с «Фиксики»
10.00 «Субботний вечер»
12.20 Х/ф «Свадьба кз»
14.10 Сериал «Домик на счастье»
17.45 Т/х «Ата-ана.Бала-шаға»
21.00 Х/ф «Веселые каникулы»
22.40 Х/ф «Кровавый транзит»
00.20Х/ф «Лифт»
02.00 Т/х «Оралу»
02.00, 04.00 Скetchком «Q-елі»
04.30 «Жеңіп көр»

16.50 Х/ф «Дети шпионов-4:Армагеддон. Викинги против пришельцев»
21.00 «Битва экстрасенсов»
23.30 Индийское кино «Ты не одинок»
02.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 05.10 «Гу-гулет»
08.00,03.00 «Айнаонлайн»
09.00 «О здоровье: понарошку и всерьез»
09.30 М/с «Фиксики»
10.00 Сериал «Ни слова о любви»
13.50 Х/ф «Розовая пантера»
17.20, 04.00 Скetchком «Q-елі»
18.00 Сериал «Зың-зың Күлпәш»
21.00 Х/ф «Блондинка в законе»
22.50Х/ф «Блондинка в за-коне-2»
00.30 Х/ф «Озеро»
02.00 Т/х «Оралу»
04.30 «Жеңіп көр»

ЗЕЙНЕТАҚЫ ҚОРЫ
ПЕНСИОННЫЙ ФОНД

БЖЗҚ өз салымшыларына
52,6 миллиард теңге төледі

2020 жылдың 1 мамырында Қор жалпы алғанда 199 381 алушыға төлем жасады. Тұтастай алғанда 670 мыңнан астам зейнетақы төлемдері мен сақтандыру ұйымдарына жалпы сомасы 52,6 миллиард теңге аударылды, оның ішінде:

- зейнеткерлік жасқа жету бойынша төлемдер-21,4 млрд теңге;
- ТТЖ-ға кетуге байланысты-12,6 млрд теңге;
- сақтандыру ұйымдарына аударымдар-9,8 млрд теңге;
- мұрагерлік бойынша төлемдер-7,4 млрд теңге;
- жерлеуге төленетін төлем-797,6 млн теңге;
- мүгедектік бойынша төлемдер-575,4 млн. теңге.

Кесте бойынша ай сайынғы орташа төлем сомасы (зейнеткерлік жасқа жетуіне байланысты) 22 281 теңгені, ал ай сайынғы төлемнің ең жоғары сомасы – 506 980 теңгені құрады.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enprf.kz сайтында).

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

Жеке зейнетақы шотынан берілетін үзінді көшірменің түрлері

«БЖЗҚ» АҚ зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы бірнеше тәсіл арқылы білуге болатынын естеріңізге салады, атап айтсақ:

- Электрондық цифрлық қолтаңба көмегімен немесе БЖЗҚ-ның деректер базасында тіркелген ЖСН мен парольді пайдалана отырып, БЖЗҚ сайтындағы (www.enprf.kz) «Жеке кабинетте».
- Жүйеде авторланып алғаннан кейін Google Play немесе App Store-дағы БЖЗҚ ұялы қосымшасынан алуға болады.

«Жеке кабинет» пен ұялы қосымшаның барлық функционалын пайдалану үшін «Интернет» ақпарат беру әдісін таңдау қажет. Бұл әрекетті enprf.kz сайтындағы «Электрондық қызметтер» бөлімінде ЭЦҚ көмегімен онлайн арқылы аласыз.

Жеке зейнетақы шотынан үзінді көшірмені БЖЗҚ ұялы қосымшасынан немесе enprf.kz сайтынан ала отырып, салымшылар мен алушылар зейнетақы жинақтарының жай-күйі, яғни түскен жарналар мен инвестициялық кіріс туралы толық ақпаратты көре алады.

- egov.kz электрондық үкімет порталында mgov.kz мемлекеттік мобильді деректер қорында тіркелген телефон нөміріне келетін ЭЦҚ немесе бір реттік пароль көмегімен алуға болады.

Сіздің назарыңызды egov.kz порталында ЖЗШ-дан үзінді көшірмені екі түрлі форматта алуға болатынына аударамыз:

- зейнетақы аударымдары туралы анықтама, онда зейнетақы жарналарының аударылғандығы туралы мәліметтер инвестициялық кіріс есебіңізді көрсетіледі, зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы инвестициялық кіріс есебі қамтылған ақпарат. Дәл осы себеппен кейбір салымшылар мен алушылар үзінді көшірмелердің аталған екі түрін салыстыра отырып, өз зейнетақы шоттарынан айырмашылықты көреді.

Сізге egov.kz сайтындағы инвестициялық табыс есебі көрсетілген үзінді көшірмеге сұраныс жасауға немесе enprf.kz сайтында және БЖЗҚ ұялы қосымшасында берілетін үзінді көшірмені алуға кеңес береміз.

Сондай-ақ үзінді көшірмені жылына бір рет зейнетақымен қамсыздандыру туралы шартта немесе ЖЗШ ашу туралы өтініште көрсетілген мекенжайға, сонымен бірге электрондық пошта мекенжайына өзіңіз таңдап алған кезеңділіктен алуға болады.

Сіздің зейнетақы жинақтарыңыз Сіздің меншігіңіз болып есептеледі. Мемлекет алушылардың зейнетақы төлемін алу құқығы туындаған сәттегі инфляция деңгейін ескере отырып, олар аударған міндетті зейнетақы жарналарының нақты енгізілген мөлшерінде сақталатынына кепілдік береді (Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы) Қазақстан Республикасы Заңының 5–бабы).

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды мөлшерінде сақталуына кепілдік береді. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enprf.kz сайтында).

ЕАЭО елдерінде еңбек ету кезінде ҚР азаматтарына нені білу керек?

2019 жылдың 20 желтоқсанында Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАЭО) елдерінің басшылары Еуразиялық экономикалық одаққа мүше-мемлекеттердің еңбеккерлерін зейнетақымен қамсыздандыру туралы келісімге қол қойды. Ол ЕАЭО елдерінің еңбеккерлерін және олардың отбасы мүшелерін зейнетақымен қамсыздандыру мәселесін реттейді.

Келісімге қол қойылды.Бірақ ол ЕАЭО-ның барлық елдерінің парламенттері бекіткеннен кейін ғана өз күшіне енеді.

Дегенмен, ЕАЭО елдерінің азаматтарына, соның ішінде ЕАЭО елдерінде еңбек ететін Қазақстан Республикасының азаматтарына мыналарды білу қажет:

- 1) ЕАЭО елдеріне: Армения, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан және Ресей жатады;
- 2) Келісімде басқа мүше-мемлекеттің аумағында еңбек немесе өзге де қызметін жүзеге асыру арқылы зейнетақы құқықтарын қалыптастырған не қалыптастырып жүрген ЕАЭО-ға мүше-мемлекеттің азаматы еңбеккер болып есептелетіні айқындалған;
- 3) Еңбекшілердің зейнетақы құқықтарын қалыптастыру жұмысқа орналасқан мемлекеттің азаматтарының зейнетақы құқықтары қалыптастырылатын тәртіп пен жағдайларда зейнетақы жарналары есебінен жүзеге асырылады.

Зейнетақы жарналарына:

Арменияда – зейнетақы алуға құқық беретін салықтар және (немесе) өзге де жарналар;

Беларусьте – міндетті зейнетақы сақтандырылуына аударылған сақтандыру жарналары; Қазақстанда – Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынааударылған зейнетақы жарналары; Қырғызстанда – Зейнетақы қорына және Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қорына аударылған сақтандыру жарналары;

Ресейде – міндетті зейнетақы сақтандырылуын аударылған сақтандыру жарналары жатады.

ЕАЭО-ға мүше әр елде зейнетақы жарналары ресми түрде жұмысқа орналасқан, яғни еңбек немесе азаматтық-құқықтық шарт бойынша жұмыс істеп жүрген еңбеккерлер үшін аударылады, тиісінше, егер азамат көлеңкелі секторда еңбек етіп жүрген болса, онда ол үшін зейнетақы жарналары аударылмайды және оған қатысты бұл келісім қолданылмайды.

Осыған байланысты еңбеккерлерге, соның ішінде ЕАЭО елдерінде еңбек қызметін жүзеге асыратын немесе болашақта жүзеге асыруды жоспарлап жүрген Қазақстан Республикасының азаматтарына зейнетақы құқықтарын қалыптастыру және оларды кейіннен Келісім аясында іске асыру мақсатында (*Келісім күшіне енгеннен кейін ЕАЭО елдерінде жинақтаған еңбек өтілі үшін зейнетақы алу*) жұмыс берушілермен міндетті түрде еңбек немесе азаматтық-құқықтық шарттарын жасау қажет.

МАМАН МІНБЕРІ

МАРАЛ ЖАНУАРЫ ТУРАЛЫ

Марал – тауды мекен ететін бұғының бір түрі. Аталықтарының бойы 1,5 метрге, ал салмағы 300-350 килограмға дейін жететін денелі аң. Аналықтары кішірек болады. Қыс маусымында терісінің түсі қоңыр-сұр болса, көктемгі төлдеуден кейін жирен, ақшыл-қызыл түскен енеді.

Маралдар орманды алқапты мекен етеді, өзен бойларынан жиі суатқа түседі. Өздері өте сақ болғандықтан, маралмен орман ішінде бетпе-бет кездесу мүмкін емес. Адамның жақындағанын, не иісін сезсе болды әп-сәтте көзден таса болып үлгереді. Бірақ оларды осыған қарап мүлдем «қорқақ, қорғансыз» деуге келмейді. Мәселен, күзгі күйіт кезінде аталықтары мүйіз түйістіріп айқасады. Бұл кезде түз тағысы қасқыр да олардан аулағырақ жүруге тырысады. Маралдар көшіп жүреді. Мәселен, қыста орманды жерлерде жүрсе, жазда тауларға шығып кетеді. Олар табиғаттағы барлық шөптесін өсімдіктерді, қарағай жаңғағын, бүлдіргендерді қорек етеді. Жалақтарды жақсы көреді. Жаздың аптап ыстығына шыдамай, ну орман ішінде, сулы алқапта жүреді. Үйірімен жүреді. Онда оншақты бас аналық пен бұзаулар болуы мүмкін.

Марал десек көз алдымызға оның салалы мүйіздері оралады. Әдетте жас, қатаймаған мүйіздердің іші қуыс болып келеді де, ол қанға

толы болады. «Панты» деп аталатын осы мүйіздерде өте күшті емдік қасиеті бар биологиялық белсенді заттар болады. Көктемде өсе бастайтын мүйіздер қыстың соңына таман түсіп қалады. Ал, оның орнына жаңадан мүйіздер өсе бастайды. Оның жылдам өсетіні сонша күніне 2,5 см-ге дейін ұзарады. Жұмсақ болып басталған мүйіз кейін келе қатая бастайды. Маралдың көз тартар көркі де, ажалына себепші болар «соры» да осы мүйізі. Браконьерлер осы үшін оларды құрбандыққа шалады.

Өлкеміздегі маралдарды браконьерлерден қорғау мақсатында Жоңғар орман шаруашылығы КММ-нің қызметкерлері қосымша шаралар өткізуде. Атап айтсақ, марал мекендейтін алқаптарға ішкі істер органдарымен бірлескен рейдтер жүргізіліп, уақыта бақылау орындары ұйымдастырылды. Жоңғар орман шаруашылығы КММ-сі заңсыз аң аулаушылар ҚР заңдарына сәйкес жауапкершілікке тартылатынын ескертеді. Атап айтқанда, ҚР ӘҚБтК-нің 382 бабына сәйкес 5 -тен 100 АЕК көлемінде айыппұл салынады. Ал, қылмыс көлемінің ауырлығына қарай ҚР ҚК-нің 337 бабына сәйкес 300-ден 2000-ға дейінгі АЕК көлемінде айыппұл салынады. Түзету жұмыстарына тартылады немесе 5 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалады. Орман-тоғайымыздың көркін келтіретін маралдарды қорғау, санын көбейту, болашақ ұрпаққа табыстау бәріміздің қасиетті борышымыз екенін естен шығармайық, ағайын!

А. ҮСЕНОВ,
«Жоңғар орман шаруашылығы» КММ -нің орман күтушісі.

ЭКОЛОГИЯ

Орманның ең қатерлі жауы – өрт. «Өрт – тілсіз жау» деп тегін айтылмаған. Өрттің шығу себептері көбіне қоқыстарды қадағалаусыз өртеген шаруа қожалықтарының жауапсыздықтарынан, демалушылар мен балық, аң аулаушылар мен малшылардың жаққан оттарын сөндірмей кетулерінен дала өртіне айналып жататынын жасыруға болмайды.

ТАБИҒАТ – АДАМЗАТҚА АМАНАТ!

Өрт қаупі туралы барлық малшыға, шаруа қожалықтарына ескертулер таратылуда. Орманға адамдардың пайдасын тигізеді деп санасақ ол ағаш отырғызу, табиғатты ластамау, орманды өрттен сақтау және қорғау. Елбасымыздың жолдауында айтылғандай, «Табиғат адамзаттың өмір нәрі, әрбір азамат табиғатты аялауға, оның байлықтарын қорғауға міндетті». Көктем айларының басталуымен бірге орман алқаптарында, ашық тау бөктерлерінде және егістік алқаптарында өрт қаупі күшейе түседі. Өрттің табиғатқа келтіретін залалы орны толмас шығын. Орманды паналайтын аңдар, құстар мекенінен айырылады. Тіпті мүлдем жойылып кетеді. Ал орманымыздың қайта орнына келуі үшін бір ғасыр керек десек қателеспеген болар едік. Сондықтан, сіздерді табиғи байлығымызды бізбен бірге қорғауға шақырамыз. Туған жеріміздің тамаша табиғатын сүйе білу, қорғай білу, қастерлей білу бәріміздің борышымыз.

А. САБЫРБАЕВ,
«Жоңғар орман шаруашылығы» КММ-нің орман өрт сөндіру станциясы бастығы

ЖАНЫҢДА ЖҮР ЖАҚСЫ АДАМ

**ҚАНАТТЫ СӨЗГЕ БАЙ
ҚАЗАҒЫМЫЗ «АЙНАҒА
ҚАРАҒАН БОЙЫН ТҮЗЕЙДІ,
ХАЛҚЫНА ҚАРАҒАН ОЙЫН
ТҮЗЕЙДІ» ДЕЙДІ. ОСЫ
ҚИСЫНҒА САЛҒАНДА АТ
ЖАЛЫН ТАРТЫП МІНГЕННЕН
БАСТАП ЕЛГЕ ПАЙДАМ
ТИСЕ ЕКЕН ДЕП АТ ҮСТІНЕН
ТҮСПЕГЕН, ЕЛ МҮДДЕСІН
БАСТЫ ОРЫНҒА ҚОЙЫП,
ХАЛҚЫНА ҚАРАП ОЙЫН
ТҮЗЕГЕН АС-АҒАҢ СЕКСЕНГЕ
КЕЛІПТІ. АС-АҒАҢ ДЕГЕНІМ
– БІРНЕШЕ АУДАНДЫ
БАСҚАРЫП, ОБЛЫС,
РЕСПУБЛИКА ДЕҢГЕЙІНДЕ
БАСШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТ
АТҚАРҒАН, АҚСУ, ЕСКЕЛДІ,
ПАНФИЛОВ, САРҚАН
АУДАНАРЫНЫҢ ҚҰРМЕТТІ
АЗАМАТЫ АСЫЛМҰРАТ
ТҰРҒАНБЕКОВ.**

білдірдің. Үйін басқара алмаған ұйым басқара ала ма? Сіз боссыз, – дейді әкім.

– Жо-жоқ, депті жаңағы жігіт жұлып алғандай. – Сіздің сеніміңізді ақтауға әзірмін. Барамын.

Ал келесі әңгімеге өзіміздің куә болғанымыз бар. Наурыз мейрамына дайындық қаралып жатқанда бір мекеме жетекшісі қазақ үй тігуге жағдайы жоқтығын айтып, тапсырмадан қашқақтады.

– Дұрыс. Қазаның төңкеріліп қалған екен. Мерекеге қатыспай-ақ қоюыңа болады.

Әкімнің табан астындағы ұйғарымы жаңағы ағамыздың шешімін шұғыл өзгертті.

– Кешіріңіз, Асылмұрат Тұрғанбекұлы, мен асылық айтыппын. Тапсырманы орындау қолымыздан келеді, – деп уәдесін берді.

Тал бесіктен жер бесікке дейінгі қамшының сабындай қысқа ғұмырда кісінің кісілігі төмендегі үш бірлікпен өлшенеді: бірінші – ақыл, екінші – тіл, үшінші – иман. Өңгімеіміздің арқауына айналған, бүгінде жетісулықтардың шынайы

тәрбиесімен өмірдегі өз жолдарын айқындап, Тұрғанбековтар әулетін жалғастырып келеді.

– Асылмұратекеуіміздің бүкіл өмір жолымыз, жасаған қызметіміз алғысқа лайық болып, халықтың ықыласына бөленгені қолымыздың тазалығы болар. Балаларымыздың бойына да осы қасиетті сіңірдік. Заман талабына сай бар күш-жігерімізді, білім-білігімізді ел игілігін арттыруға жұмсадық. Енді соның жемісін көрудеміз, – дейді Айман Сәрсембекқызы.

Алматыға жолымыз түскенде аға шаңырағында болғанымыз бар. Асекең мен Айкең бұрынғы жарасымды қалыптарында қарсы алып, тәтеміздің тәтті шайын іштік.

– Ер – елдің иесі болса, әйел – үйдің киесі. Тәтелеріңнің маған ердің бағын асыратын, абыройын көтеретін, төрдегі басымды төмендетпейтін адам болып жолыққанына ризамын, – деп еді ағамыз өзіл-шынын араластырып жайдары пішінде.

Әкім Асылмұраттың кезінде атқарылған жұмыстарды Бөрлітөбе жұртшылығы әлі де ұмыта қойған жоқ. 1993 жылы даңқты композитор жерлесіміз Мұқан Төлебаевтың 80 жылдық мерейтойы республика көлемінде дүркіреп өтті. 1993-94 жылдың қатал қысынан бай тәжірибесі бар аудан басшысы шаруашылықтарды күйзелтпей аман алып шықты.

Көңіліне демеу, жанына қайрат күткен

ЖАЛҚЫНА ҚАРАП ОЙ ТҮЗЕГЕН

Ағамыз халықтан үйреніп, халыққа барын берген сиректердің қатарында. Ұлылардан ұлағат алып, жақсыларға жанаса жүрді. Өзі де самайын боз қырау шалмай-ақ өзгелерге аға бола білді. Хәкім Абай айтқандай ақылы мен еңбегіне сүйенді. Екеуі екі жақтап оны биікке көтерді, құлашын кеңге серметті, ойын тереңге бойлатты. Адал ас бойға сіңімді екендігін таза тірлігімен дәлелдей білді. Ағамызбен хабарластық. Аmandық сұрастық. Сергек. Дауысы да бұрынғыдай жігерлі, нық. Өзгермепті. Осы орайда Лепсідегі 1993 жыл ойыма оралды.

Бәрі де күні кешегідей. Жетісудың бірқатар өңірінде, бірнеше ауданында, облыс орталығында, республикамыздың сол кездегі астанасы Алматыда жарқын ізі қалған, жемісті қызметімен төңірегіне танымал болған Асылмұрат ағамызбен қызметтес болу бақыты бізге 1993 жылдың көктемінде бұйырды. Тәуелсіз Қазақстанның Жоғарғы Кеңесінің алғашқы депутатының бірі, білікті басшы біздің Бөрлітөбеге әкім болып тағайындалғанда елуді енді ғана еңсерген еді. Біз үшін көпті көрген көнедей көсем де шешен азамат алғашқы күннен бастап баршамызға жақсы әсер қалдырды да. Бірте-бірте жан-дүниесінің жарқындығымен баршамызды баурап алғандығы аян.

Аудандық «Балқаш өңірі» газетінің редакторы ретінде аудан әкімдігінің жиынына қатысамын. Асекең тегеурінді, отты, жүйелі сөздерімен елді игеріп алады. Нені айтса да жеріне жеткізе айтады. Бостекі, негізсіз лепеске жаны қас. Көбінесе аталы сөздерге жүгінетінін байқаймын.

Асекеңмен бірге шаруашылықтарды аралаймыз. Ондайда қосарланып, топтасып жүргенді қаламайтын. Біздің қызмет көлігімізді қалдырып, өзінің жанына отырғызып алады. Бетке алған шаруашылықтың кешегісі, бүгіні жайында тереңірек білгісі келетін. Жердің тарихы, елдің тарихы төңірегіндегі таным-түсінігі таңқалдыратын.

Ағамыз сырт қарағанда айттым-бітті деп табандап отырып алатын, алған бетінен қайтпайтын кісі болып көрінеді. Рас, тіліп сөйлейтін. Істеймін деген жұмысын ертеңге қалдыратын бойкүйездік бойына жат. Ойға алғанын тиянақты, тастай қылып тындыратын азаматтарды қадір тұтатын. Бірақ кісепірілктен ада. Мәселенің шынтуайтына көзі жетсе пікірін өзгерте алатын кісілігі мол.

Бұл тұрғыда естігеніміз, көргеніміз ойға оралып тұр.

Бірде аудан орталығында тұратын бір маманға шаруашылыққа директор болып баруға ұсыныс жасайды.

Ертеңінде әлгі жігіт әкімге келіп:

– Асылмұрат Тұрғанбекұлы, менің совхозға ауысуыма біздің үйдегі келініміз келіспей отыр... – дейді ғой күмілжіп.

– Жақсы болды. Сырынды дер кезінде

ілтипатымен ел ағасы атанған Асылмұрат Тұрғанбекұлының бойында осы қасиеттердің үшеуі де бар. Ақылман, шешен, жан-дүниесі таза.

Осыдан сексен жыл бұрын мамыр айының 27-сінде Ақсу ауданының Басқан ауылында Тұрғанбек пен Марманның отбасында үшінші перзент болып өмірге келген сәби үшін дүние жұмақтай жайлы болуы тиіс еді. Әкесі іскерлігімен, еңбекқорлығымен ортасына еленген ферма бастығы болса, анасы бір ұл, бір қыздан кейін көрген қалаулы перзенті үшін ғана емес, бүкіл ауыл үшін аяулы жан еді. Алайда тағдыр өзгеше сый даярлап тұрғанын бейкүнә сәби де, алаңсыз ауыл да білмегені анық. Асылмұрат бір жастан енді асқанда қалың елді отымен шарпып, өртімен жалмаған Ұлы Отан соғысы басталды. Сол жылдың желтоқсан айында әкесі де отбасының бақыты үшін, Отанның тыныштығы үшін майданға аттанды. Соғыста Москва түбіндегі, Сталинград түбіндегі қанды шайқастарға қатысып, 1943 жылы оң қолынан ауыр жараланған әкесі Тұрғанбек аман-есен оралып, ертеңінде-ақ бала-шаға мен әйелдерге ауыртпалығын түсірген соғыс қиындығын еңсеруге өз үлесін қосу үшін совхоз кеңсесінің есігінен аттады. Білікті азаматқа ферма меңгерушілігін сеніп тапсырды. Өкінішке орай соғыс ауыртпалығын көпшілікпен бірге көтерген Марман анасы бүкіл әлем Жеңісті тойлап жатқанда дүниеге келуге талпынған егіз баланың толғағы үстінде қаза болып, Асылкен, Күлкен және Асылмұрат ана мейіріміне зәру болып қалды. Әрине Әлиман әженің, қамқор әкесінің мейірім, шапағатына бөленсе де анының ыстық құшағын аңсап өскені анық.

Анасы қайтыс болған соң Асылмұрат біршама уақыт нағашысы Мұқаштың қолында тұрып, Бақалы ауылында мектеп есігін ашыпты. Нағашысы сол жылдары Киров атындағы колхоздың басқармасы екен. Бақалыда алты жасында мектепке барған шәкірт Асылмұрат алғашқы ұстазы Биша апайын өмір бойы ұмытқан жоқ. Әкесі Тұрғанбек 1947 жылы Қарасу колхозының басқармасы болғанда кенже ұлын өз қолына алады да Асекең төртінші класты Көкөзектен, бесінші класты Жотатағаннан бітіреді. 1951 жылы Қапал ауданындағы Арасан ауылына отбасымен қоныстанған әкесі Тұрғанбек «Қапал-Арасан» курорттығын қосалқы шаруашылығын басқарады. Осылайша Ақсу-Сарқан, Қапал

Асекең үшін балалық шағының ізі қалған киелі өңір болып табылады.

Онжылдық мектептен соң Арасанның мал фермасында есепші болып еңбек жолын бастаған Асылмұрат Тұрғанбекұлының 1958-1963 жылдары Алматы Зооветеринарлық институтын оқып бітірісімен өрлеу жолы басталды. Сол ауданның Абай атындағы колхозында бас зоотехник, Ақсу аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы, Қазақстан ЛКСМ Орталық Комитетінің жауапты ұйымдастырушысы сынды қызмет баспалдақтары жас жігітті көп оқып, көп ізденуге жетелейді. Осы аралықта жауынгерлік міндетін ротаның саяси жетекшісі ретінде атқарған ол 1971 жылдан бастап жауапкершілік жүгін талмай көтерді. Талдықорған аудандық атқару комитеті төрағасының бірінші орынбасары, аудандық ауыл шаруашылығы басқармасының бастығы, Андреевка аудандық атқару комитетінің төрағасы, Талдықорған облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының бастығы, Талдықорған ауданының, Панфилов ауданының партия комитеттерінің бірінші хатшысы, Талдықорған облысы әкімінің орынбасары, Бөрлітөбе, Қапал аудандарының әкімі қызметтерін абыроймен атқарды. Асыл аға 1998-2004 жылдары Алматы қалалық жер комитеті төрағасының бірінші орынбасары, зейнетке шыққан соң 2010 жылға дейін жер комитеті төрағасының кеңесшісі қызметтерінде де біліктілігін танытты. Еліне, жұртына сіңірген еңбегі, төккен тері босқа кеткен жоқ. Кеңес кезеңінде екі мәрте «Еңбектегі ерлігі үшін» медалімен, «Құрмет белгісі», «Халықтар достығы» ордендерімен марапатталса, кейін де Тәуелсіз Қазақстанның «Құрмет», «Парасат» ордендерін өңіріне қадады. «Қазақстанның Құрметті жерге орналастырушысы» айрықша белгісі де бар. Кезінде биік лауазымдарда жүріп облыстық Кеңестің депутаты, Қазақстан Республикасының Халық депутаты болып сайланғаны елдің есінде. Зейнетке шықтым деп қол қусырып отырмай Алматы қалалық «Нұр Отан» партиясы саяси кеңесінің мүшесі ретінде атқарған қызметі кейінгіге үлгі болары анық.

Осы жерде сәл шегініс жасайтын болсақ, Асылмұрат ағамыз институтта оқып жүріп жүрек қалауымен Айман атты қызбен танысып, бір жылдан кейін шаңырақ көтереді. Осы жарасымды отбасынан туған қос ұл ата-ана

тұстарда бөрлітөбеліктер Алладан кейін алдымен «Жар бола гөр, Тәуіп ата!» – дейді. Алланы ауызға алып, ата-баба аруағына сыйыну үшін діндар болу тіпті де міндетті емес. Ол біле-білсек бесіктен бөліміз шықпастан-ақ қанымызға қасиетті ұғым болып дарып, сүйегімізге сіңіп кеткен, көңілге медет, рухқа тірек берер ата-салтымыз, дәстүр- ғұрпымыз. Кезінде марқұм анасы «Сені Тәуіп атаның аянымен өмірге әкелгенмін», -деп жиі айтатын. Осы аян жадынан шықпай жүріп, 1993 жылдың мамыр айында зиялы азаматтардың басын біріктіріп, Қоңырбайұлы Көтен Тәуіп бабамыздың кесенесін тұрғызу жайында мәселе көтерді. Арнайы есеп-шот ашылды. Қор құрылды. Қордың президенті болып Лепсі мұнай базасының директоры Кеңес Сердалинов тағайындалды. Нан зауытының директоры Қайық Летов құрылыс жұмысына жауапты болып бекітілді. Ауданның бас сәулетшісі Аян Дүтбаевтың жобасы мақұлданып, сол жылдың қазан айында кесененің іргетасы қаланды. Келесі жылдың 9-қыркүйегінде әулие бабамыздың 300 жылдығына еліміздің түкпір-түкпірінен меймандар шақырылды. Кіл жүйріктер қатысқан аламанда әулиенің қобзына бас бәйгенің аталуы да ерекше сипатқа ие болғаны сөзсіз.

Осы жолдар авторының шығармашылығын шырдауына да Асыл ағаның тигізген ықпалы зор. Әдебиет ауылына ат басын тіреген менің 35 жасқа толуыма орай 1994 жылдың қаңтарында кеш өткізіліп, аудан әкімінің өнерге деген жанашырлығы облыстық телерадио, республикалық «Жас Алаш», облыстық «Жерұйық» газеттері арқылы көпшілікке жария етілді. Сол жылы Илияс Жансүгіровтың 100 жылдық мерейтойында Бөрлітөбенің «Шайтанторысы» бас бәйгені еншілеп, Ағамыздың мерейін көтерді. 1995 жылы ұлы Абайдың 150 жылдық мерейтойына қатысып, дүбірлі тойдың тағылымды парасатын сезініп, сән-салтанатына Ас-ағаның басшылығымен үлес қосқанымыз да ойдан кетпейді.

Шын мәнінде де Асыл ағамыздың туған жерінің бел-белесімен жаны егіз. Ол қашан да өзі өсіп-өнген елімен биік, туған елі де біз өңгімеімізге арқау еткен азаматтарымен асқақ. Бар болыңыз, ақылман аға, бабалар рухы қолдай берсін!

**Жомарт ИГІМАН,
Қазақстанның Құрметті журналисі**

ОПТИМИЗАЦИЯ

ПОЗВОЛЯЕТ ВЫПОЛНИТЬ
СРАЗУ ТРИ ЗАДАЧИ

В современных условиях возрастает потребность в оперативном поиске и получении информации, требуется оптимизация и ускорение любых, в том числе судебных процедур, автоматизация бизнес-процессов.

Уникальность системы «Торелик» состоит в том, что она позволяет вести автоматизированный учет и контроль соблюдения сроков при регистрации, рассмотрении исковых заявлений (жалоб) и в целом за соблюдением всех процессуальных сроков.

Система осуществляет доступ ко всем необходимым в процессе отправления правосудия информационным базам государственных органов. «Торелик» позволяет выполнить сразу три задачи: эффективно организовать работу судей, облегчить и упростить доступ к судебной защите, обеспечить новые возможности для контроля и исключения человеческого фактора, в том числе любых не процессуальных контактов.

Использование информационно-коммуникационных технологий в судебной деятельности дает ряд огромных возможностей и преимуществ:

- освобождение судей и судебных работников от рутинного, непроизводительного и не требующего больших интеллектуальных затрат труда, ускорение «бизнес-процессов», формирование и использование больших объемов и разнообразных по содержанию статистических и аналитических данных;

- повышение возможностей эффективного мониторинга и контроля за судопроизводством, как со стороны самого суда, так и со стороны общественности, что стимулирует объективное и беспристрастное отношение к организации;

- облегчение доступа к правосудию, сокращение судебных издержек и расходов на содержание судебной системы;

- повышение открытости правосудия за счет расширения доступа к актуализированной и полной судебной информации, обеспечение «обратной связи» судов с населением, что в конечном итоге влияет на степень доверия к судебной власти;

- обеспечение режима правовой определенности, через формирование и доступ к единообразной судебной практике по разрешению конкретных судебно-правовых споров, что непосредственно отражается на стабильности и предсказуемости правовых отношений.

Мадина АХМЕТЖАН,
главный специалист-секретарь судебного
заседания Талдыкорганского городского
суда.

КОРРУПЦИЯ

АКТУАЛЬНАЯ И ЗЛОБОДНЕВНАЯ ПРОБЛЕМА

СЕГОДНЯ ПОНЯТИЕ «КОРРУПЦИЯ» ЧАСТО УПОМИНАЕТСЯ В ЖУРНАЛАХ И ГАЗЕТНЫХ СТАТЬЯХ МНОГИХ ИЗДАНИЙ МИРА. МОЖНО СКАЗАТЬ ЧТО КОРРУПЦИЯ – ЭТО ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ СВОИМИ ПОЛНОМОЧИЯМИ В ЛИЧНЫХ ИНТЕРЕСАХ. КОРРУПЦИЯ ОКАЗЫВАЕТ НЕГАТИВНОЕ ВЛИЯНИЕ НА ВСЕ СФЕРЫ ОБЩЕСТВА: ПОЛИТИКУ, ЭКОНОМИКУ, СОЦИАЛЬНУЮ СФЕРУ.

Республика Казахстан основываясь на нормах международного права, выразила намерение вырабатывать и применять эффективные правовые меры, направленные на предупреждение коррупции и борьбу с ней. Нормы предопределены проблемами и угрозами, порождаемыми коррупцией, негативным влиянием коррупции на функционирование всех общественных и правовых институтов и отношений. Они направлены на обеспечение устойчивого развития государства, его политической, экономической и социальной систем, интересов национальной безопасности.

Под коррупцией понимается не предусмотренное законом принятие лично или через посредников имущественных благ и преимуществ лицами, выполняющими государственные функции, а также лицами, приравненными к ним, с использованием своих должностных полномочий и связанных с ними возможностей либо иное использование ими своих полномочий для получения имущественной выгоды, а равно подкуп данных лиц путем противоправного предоставления им физическими и юридическими лицами указанных благ и преимуществ.

Борьба с коррупцией всегда являлась ак-

туальной и злободневной проблемой для любого государства. Поскольку проявления коррупционных деяний являются препятствием на пути развития государства в условиях рыночной экономики и порождают в обществе недоверие к органам власти. И в нашей республике с момента обретения независимости приняты нормативные правовые акты и государственные программы по противодействию проявлениям и борьбе с коррупцией.

Стимулирование антикоррупционного поведения граждан предусматривается одной из мер противодействия коррупции, включающее механизмы поощрения со стороны государства за оказание содействия в пресечении и раскрытии коррупционных правонарушений, что позволит гражданам активно включиться в процесс борьбы с коррупцией. Законом особое место уделено вопросам преодоления проблем борьбы с коррупцией и мерам по предупреждению ее проявлений.

Олжас АСАНОВ,
старший судебный пристав
Талдыкорганского
специализированного следственного
суда.

ЗАКОН

МЕДИАЦИЯ В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

БОЛЬШИНСТВО ЛИЦ, СЧИТАЮЩИХ, ЧТО ИХ ПРАВА КЕМ-ТО НАРУШЕНЫ, ОБРАЩАЮТСЯ ЗА ЗАЩИТОЙ В ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫЕ ОРГАНЫ И СУДЫ. НО НЕМАЛО И ТАКИХ, КОТОРЫЕ ПЫТАЮТСЯ УРЕГУЛИРОВАТЬ КОНФЛИКТ ИНЫМИ СПОСОБАМИ: СОВЕРШАЮТ САМОУПРАВСТВО, ПРИМЕНЯЮТ ФИЗИЧЕСКОЕ И ПСИХИЧЕСКОЕ НАСИЛИЕ И Т.П. ТАКИЕ МЕТОДЫ ЗАЩИТЫ СВОИХ ДЕЙСТВИТЕЛЬНЫХ ИЛИ ПРЕДПОЛАГАЕМЫХ ПРАВ НЕ РЕДКО ГРАНИЧАТ С НАРУШЕНИЯМИ ЗАКОНА, И КАК СЛЕДСТВИЕ – ВЛЕКУТ УСТАНОВЛЕННУЮ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ.

В целях создания для граждан и юридических лиц правовой основы для выбора способа разрешения возникшего спора (конфликта), в том числе и без обращения в соответствующие государственные органы, а также в целях упорядочения деятельности лиц, участвующих в урегулировании конфликтных ситуаций (медиаторов) 28 января 2011 года принят Закон Республики Казахстан "О медиации".

Медиация (от англ. mediation - посредничество) по своей сути означает содействие третьей незаинтересованной стороной двум или более другим в поисках соглашения в спорной или конфликтной ситуации. Медиация - это внесудебный способ урегулирования споров, избираемый сторонами на добровольной основе, для достижения определенных целей.

В ходе уголовного судопроизводства ме-

диация может применяться для достижения процедуры примирения между обвиняемым (подсудимым) и потерпевшим по делам о преступлениях небольшой и средней тяжести, если иное не установлено законами Республики Казахстан.

Медиация не может применяться: если одной из сторон конфликта (спора) является государственный орган; если споры (конфликты) затрагивают или могут затронуть интересы третьих лиц, не участвующих в процедуре медиации, и лиц, признанных судом недееспособными; по делам о коррупционных и иных преступлениях против интересов государственной службы и государственного управления.

Закон предписывает, чтобы при проведении медиации соблюдались следующие принципы – добровольность; равноправие сторон медиации; независимость и беспристрастность

медиатора; недопустимость вмешательства в процедуру медиации; конфиденциальность. В ходе медиации проводить встречи как со всеми сторонами одновременно, так и с каждой из сторон в отдельности и предоставлять им устные и письменные рекомендации по разрешению спора (конфликта); информировать общественность об осуществлении своей деятельности с соблюдением принципа конфиденциальности. Наряду с этим медиатор обязан: при проведении медиации действовать только с согласия сторон медиации;

до начала медиации разъяснить сторонам медиации ее цели, а также их права и обязанности.

Ертис ОМАРОВ,
судья Талдыкорганского городского
суда.

С ПОМЕТКОЙ ДЛЯ ГРАЖДАН

ЗАЩИТА ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ

Законодательство о защите прав потребителей регулирует отношения между гражданином, имеющим намерение заказать или приобрести либо заказывающим, приобретающим или использующим товары (работы, услуги) исключительно для личных, семейных, домашних и иных нужд, не связанных с осуществлением предпринимательской деятельности, с одной стороны, и организацией либо индивидуальным предпринимателем, производящими товары для реализации потребителям, реализующими товары потребителям по договору купли-продажи, выполняющими работы и оказывающими услуги потребителям по возмездному договору, - с другой стороны.

Субъектами обращения в суд по делам по спорам о защите прав потребителей являются: граждане РК, иностранные граждане и лица без гражданства; прокурор; орган исполнительной власти, уполномоченный осуществлять государственный надзор в области защиты прав потребителей, и его территориальные органы, а также иные органы в случаях, установленных законом; органы местного самоуправления; общественные объединения потребителей (их ассоциации, союзы), имеющие статус юридического лица.

Убытки, причиненные потребителю в связи с нарушением изготовителем (исполнителем, продавцом, уполномоченной

организацией или уполномоченным индивидуальным предпринимателем, импортером) его прав, подлежат возмещению в полном объеме, кроме случаев, когда законом установлен ограниченный размер ответственности. При этом следует иметь в виду, что убытки возмещаются сверх неустойки (пени), установленной законом или договором, а также что уплата неустойки и возмещение убытков не освобождают лицо, нарушившее право потребителя, от выполнения в натуре возложенных на него обязательств перед потребителем.

Под убытками следует понимать расходы, которые потребитель, чье право нарушено, произвел или должен будет произвести для восстановления нарушенного права, утрату или повреждение его имущества (реальный ущерб), а также неполученные доходы, которые потребитель получил бы при обычных условиях гражданского оборота, если бы его право не было нарушено (упущенная выгода). Если лицо, нарушившее право потребителя, получило вследствие этого доходы, потребитель вправе требовать возмещения, наряду с другими убытками, упущенной выгоды в размере, не меньшем, чем такие доходы.

Рахат ОМАРГАЛИЕВ,
главный специалист-секретарь
судебного заседания Талдыкорганского
городского суда.

● РАВНОПРАВИЕ

ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО

Гендерное равенство, также именуемое равенство полов, — это концепция, подразумевающая собой достижение цели равноправия в правах между сильным и слабым полом, это равная оценка обществом схожести и отличия между женщинами и мужчинами, разных социальных ролей, которые они играют, обладание ими равным статусом посредством равных условий для реализации прав и потенций человека.

XX век в большинстве государствах мира провозглашен равноправием мужчин и женщин, в связи с этим женщины добились значительного прогресса в разных сферах жизни.

В настоящее время, в рамках реализации стратегии инновационного развития и модернизации общества, вопросы гендерного равенства являются неотъемлемой составной частью развития всех общественных отношений. В условиях глобализации и интеграции Казахстана в мировое сообщество необходимо кардинальное изменение всего уклада жизни общества, перестройка экономики, способов производства, знаний и навыков социальной деятельности в соответствии с требованиями новых технологий и формирующихся в мире новых социально-экономических условий. Главным критерием развития человека должны стать не признаки пола, расы или этноса, а профессионализм, компетентность,

ответственность и инициативность. Реализация этой стратегической задачи перехода к новой модели социально-экономического и технологического развития невозможна без активного и всестороннего участия женщин в экономической и политической деятельности. Женщины не только составляют большинство трудоспособного населения страны, имеют более высокий уровень образования, но и обладают в большей степени такими необходимыми качествами для деятельности в сфере информационных технологий как внимательность, аккуратность, ответственность, исполнительность, коммуникабельность, большей психологической и физиологической устойчивостью, чем мужчины. Именно подобные качества личности более соответствуют информационным технологиям, в то время как индустриально-промышленные и добывающие технологии больше требовали физической силы, выносливости, решительности, концентрированности на какой-то одной деятельности или операции. Поэтому в эпоху индустриально-промышленного развития человеческого сообщества основой производственной силой были мужчины. В век электроники – большей её частью будут женщины.

Айгерим ТЕЛЬБАЕВА,
судья Талдыкорганского городского
суда.

«БЖЗҚ» АҚ өз қызметінің 85 пайызын сандық форматта көрсетеді

Әлемде коронавирустық індетінің (COVID-19) таралуына орай қалыптасқан қиын жағдайда адамдар үйде отыр, олардың көшеге шығуға мүмкіндіктері жоқ. Алайда бұл БЖЗҚ салымшыларына Қордың электрондық сервистері арқылы қызметтердің барлық спектрін алуға еш кедергі келтірмейді.

2020 жылдың бірінші сәуіріне Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры көрсеткен 4,7 миллион қызметтің 84,5% (3,9 млн.) электрондық форматта орындалды. 2019 жылдың бірінші тоқсанымен салыстырғанда өсім 6,8 % құрады. Көріп отырғанымыздай, біздің салымшылар ақпарат берудің дәл осы тәсілінің тиімді екеніне күн сайын көз жеткізуде.

Мысалы, Жеке кабинетте тіркеліп, ЖЗШ-дан үзінді көшірме алуға және өз жинақтарыңызды екі-үш рет басу арқылы онлайн тәртібінде бақылауға болады. Осылайша 2020 жылдың үш айында БЖЗҚ салымшылары мен алушылары үйден шықпай-ақ жеке зейнетақы шотынан 3,9 миллион үзінді көшірме алды. Айта кету керек, Жеке кабинеттің артықшылығы – оны Сіз www.enpf.kz корпоративтік сайтында да, біздің ENPF ұялы қосымшамызда да пайдалана аласыз.

Жеке кабинетте үзінді көшірме ғана емес, сонымен қатар БЖЗҚ ұсынатын басқа да бірқатар қызметтерді алуға болады. Мысалы, өз деректемелеріңізге өзгерістер мен толықтырулар енгізу, ЖЗШ бар екендігі туралы анықтама алу, 1 немесе 2 топтағы мүгедектіктің мерзімсіз белгіленуіне байланысты зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініш беру, төлемге және (немесе) көшіп-қонуға берілген өтініштің мәртебесін бақылау және тағы басқалар.

Электрондық қызметтердің танымалдығына қарамастан Қазақстанда карантиндік шаралар мен төтенше жағдай режимі енгізілгенге дейін БЖЗҚ салымшыларына кеңселерде де белсенді қызмет көрсетілді. 2020 жылдың алғашқы үш айында ғана филиалдарда 646 мың қызмет көрсетілді, бұл операциялардың жалпы көлемінің 13,9%. Бірінші тоқсанда, яғни ТЖ режимі енгізілгенге дейін 74 338 барып қызмет көрсетуі жүзеге асырылып, өткен жылмен салыстырғанда өсім 83,2% құрады. Халық арасында ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу мақсатында 200 мыңнан астам азаматқа 6802 барып қызмет көрсететін презентация өткізілді.

Естеріңізге сала кетейік, БЖЗҚ-да зейнетақы шотын ашу рәсімінің жеңілдетілгеніне бір жылдай уақыт өтті. Қазақстан Республикасының «Зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңына енгізілген өзгерістерге сәйкес, өткен жылғы қаңтардан бастап жеке тұлғаға міндетті зейнетақы жарналарын есепке алу жөніндегі ЖЗШ ашу үшін БЖЗҚ-ның қызмет көрсету кеңселеріне ЖЗШ ашу туралы өтінішті ресімдеу мақсатында жүгінудің қажеті жоқ. Егер жеке тұлғаның БЖЗҚ-да жеке зейнетақы шоты болмаса, қазір ол алғашқы жарна түскен кезде автоматты түрде ашылады. Осылайша 2020 жылдың алғашқы үш айында 70 мыңнан астам зейнетақы шоты ашылды, бұл өткен жылдың көрсеткішінен 27,6% жоғары.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-ның 2020 жылдың 1 мамырындағы негізгі көрсеткіштері

Қазақстандағы маңызды қаржы институттарының бірі «БЖЗҚ» АҚ-ның зейнетақы жинақтары 01.05.2019 жылдан 01.05.2020 жылға дейін 1,9 триллион теңгеге немесе 19%-ға ұлғайды. Осылайша зейнетақы жинақтары 11,6 триллион теңгеден асты.

Зейнетақы жинақтарының негізгі сомасы міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) есебінен қалыптасты және 2020 жылдың 4 айында 8%-ға ұлғайып, 11,4 трлн теңге болды. Міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 273 млрд теңге (өсім 11%), ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 2 млрд теңгеден асты (өсім 7%).

Салымшылардың шоттарына 2020 жылдың басынан бері жалпы көлемі 347,1 млрд теңге зейнетақы жарнасы түсті, бұл 2019 жылдың алғашқы 5 айындағы көрсеткіштен 15%-ға артық. Төлемдер 52,6 млрд. теңгені құрады, олардың басым бөлігі жасына байланысты (21,4 млрд. теңге), ҚР шегінен тыс ТТЖ кету бойынша (12,6 млрд. теңге), сақтандыру ұйымдарына аударымдар (9,8 млрд. теңге), мұрагерлерге (7,4 млрд. теңге), жерлеуге (0,8 млрд. теңге) берілген.

2020 жылдың басынан бастап 1 мамырға дейінгі жағдай бойынша БЖЗҚ салымшыларының шоттарына 536 млрд теңгеден астам таза инвестициялық кіріс есептелді, бұл өткен жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 381,1 млрд теңгеге артық. Естеріңізге сала кетейік, 2019 жылдың алғашқы төрт айында таза инвестициялық кіріс 154,9 млрд теңгені құраған болатын.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

«БЖЗҚ» АҚ өзекті сауалдарға жауап береді

1) Қайырлы күн! Мен абайсызда БЖТ-ны басқа айға төлеп жіберіппін, төлемді қалай қайтарып алуға болады?

№4 Қағиданың 12-тармағына сәйкес, қате төленген БЖТ-ны қайтарып алу үшін төлем жасаушы, банк немесе банктік операциялардың жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйым Мемлекеттік корпорацияға №4 Қағидаларда белгіленген нысан бойынша қате төленген БЖТ-ны қайтару туралы өтініш беріп, оған төлем құжатының немесе БЖТ төленгенін растайтын құжаттың көшірмесін қоса тіркейді.

Агент өтінішінің негізінде Мемлекеттік корпорация БЖЗҚ-ға қате аударылған БЖТ сомасын аудару туралы электрондық өтінім жолдайды.

БЖЗҚ электрондық өтінім алған күннен бастап екі жұмыс күні ішінде БЖТ төлеушілердің аты-жөндері мен телефон нөмірлері, өтінім берген күндері көрсетілген тізімді қоса тіркей отырып, Мемлекеттік корпорацияға қайтарым жасайды.

БЖТ-ның толық сомасын алған кезде Мемлекеттік корпорация сомалар түскен күннен бастап үш операциялық күн ішінде оларды БЖТ төлеушінің қате төленген БЖТ сомасын қайтару туралы өтінішінде көрсетілген банк шотына төлем тапсырысымен аударуды жүргізеді.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты қате есептелген БЖТ сомаларын қайтаруды жүзеге асыру немесе Мемлекеттік корпорацияға БЖТ сомасын аударған банктің немесе ұйымның деректемелерін нақтылау мәселесі бойынша тұрғылықты жерде орналасқан Мемлекеттік корпорация бөлімшесіне жүгіну қажет.

2) Мен жақында босану және бала күтіміне байланысты демалысқа шығуға дайындалып жүрмін. Жұмысымды тоқтататындықтан зейнетақы жинақтарымның жай-күйі не болмақ?

Сәбиіңізді дүниеге әкелгеннен кейін Сізге бала күтіміне байланысты демалыста отырған аналарға арналған мемлекеттік қаржылай көмек берілуі тиіс. Осындай нысандардың бірі - бюджет қаражаты есебінен міндетті зейнетақы жарналарын (МЗЖ) субсидиялау. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2014 жылғы 18 желтоқсандағы № 330 бұйрығымен бекітілген Қағидалардың 2-тарауы 4-тармағына сай МЗЖ-ны бюджет қаражаты есебінен субсидиялау әлеуметтік төлем алушылардың пайдасына ай сайын жүзеге асырылады. Яғни, бала бір жасқа толғанға дейін анасының жеке зейнетақы шотына ай сайын бюджет және Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорының қаражаты есебінен «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы арқылы зейнетақы жарналары аударылып отырады.

МЗЖ субсидиялау барысында әйелдердің зейнетақы аударымдарының мөлшері төмендемейді және Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорынан (МӘСҚ) бала күтімі бойынша әлеуметтік төлемдерді алған кезең ішінде бала күтімі бойынша әлеуметтік төлемнің мөлшері әйелдің есептелген табысы мөлшерінің деңгейінде сақталады.

Яғни, міндетті зейнетақы жарналарының мөлшері босану және бала күтіміне байланысты демалысқа шыққанға дейінгі белсенді еңбек қызметі кезеңінде аударылған МЗЖ (табыстың 10%) деңгейінде сақталады. Осылайша 10 -дық жарнаның:

4% - бала күтіміне байланысты төлем аударатын Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорынан (МӘСҚ);

6 % - республикалық бюджеттен (субсидия) бөлінеді.

Мысалы, бала туғанға дейін әйелдің ай сайынғы жалақы мөлшері 150 000 теңгені құрады делік. Ай сайын оның БЖЗҚ-дағы жеке зейнетақы шотына осы сомадан 10% МЗЖ, яғни 15 000 теңге аударылып отырған еді. Босану және бала күтіміне байланысты демалысқа шыққаннан кейін осы жарнаның сомасы сақталуы тиіс, бұл ретте табыстың 4% (6000 теңге) МӘСҚ-дан, ал 6% (9000 теңге) республикалық бюджеттегі субсидиялар есебінен төленеді.

Айта кету керек, мемлекеттік субсидияларды есептеу үшін құжаттар жинау немесе бір жерге өтініш берудің қажеті жоқ. Субсидиялар бір жасқа дейінгі бала күтімі бойынша жәрдемақы есептеу кезінде әйелдің зейнетақы шотына автоматты түрде есептеледі және аударылады.

3) Сәлеметсіздер ме! Жақында

БЖЗҚ салымшыларына есептелетін инвестициялық табыс көбею жағына қарай да, азау жағына қарай да өзгеріп отыратындығы туралы оқыған едім. Сұрайын дегенім, біздің ақшамызды кім инвестициялайды, БЖЗҚ ма, әлде Ұлттық банк пе? Бүкіл қаржыға алтын сатып алып, оның құны өскенше жай ғана күтіп отыруға бола ма?

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 35-бабына сәйкес Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. Басқару тиімділігін арттыру, инвестициялау бағыттары және Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері есебінен сатып алуға рұқсат етілген қаржы құралдарының тізбесін анықтау бойынша ұсыныстар әзірлеу жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын орган – ҚР Ұлттық қорын басқару жөніндегі кеңес. ҚР Ұлттық Банкінің консультативтік-кеңесші органы – БЖЗҚ зейнетақы активтерін басқару жөніндегі кеңес. БЖЗҚ-ның зейнетақы активтері есебінен сатып алуға рұқсат етілген қаржы құралдарының тізбесі Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітіледі.

Екінші мәселеге қатысты, тәуекелдерді басқарудың базалық қағидаттарына сай барлық зейнетақы жинақтарын құралдардың бір түріне жіберуге жол берілмейтінін атап өткен жөн. Сондықтан портфельді валюталар мен құралдар түрлері бойынша әртараптандыру, инвестициялардың жағрафиясын, зейнетақы активтері есебінен сатып алынатын қаржы құралдарының спектрін кеңейтуге мүмкіндік береді. Бұл тәуекелдерді төмендетіп, жалпы зейнетақы портфелін қорғауды қамтамасыз етеді.

4) Бес жыл бұрын БЖЗҚ-да маған шот ашылды. Өкінішке орай, соңғы уақытта менің ресми жұмысым болмай ешқандай аударым жасай алмадым. Менің зейнетақы жинағым күйіп кетті ме?

Сіздің зейнетақы жинақтарыңыз Сіздің меншігіңіз болып табылады және жеке зейнетақы шотыңызда зейнеткерлік жасқа толғанға дейін немесе оларды төлеу үшін өзге де негіздер туындағанға дейін сақталады. Жеке зейнетақы шоттарындағы ақша БЖЗҚ-да мерзімсіз сақталатынын және олардың нақты әрекет ету мерзімі жоқ екенін есте сақтаған жөн. Бұған қоса оларға тұрақты түрде инвестициялық табыс есептеледі. Ол күн сайын әрбір қаржы күнінің соңында шоттағы қаржыға ол біткенге дейін есептеледі. Егер Сіз зейнеткерлікке шығып, зейнетақы төлемін ала бастасаңыз да шоттағы қалған жинағыңызға инвестициялық табыс есептеліп отырады.

Мемлекет алушылардың зейнетақы төлемін алу құқығы туындаған сәттегі инфляция деңгейін ескере отырып, олар аударған міндетті зейнетақы жарналарының нақты енгізілген мөлшерінде сақталатынына кепілдік береді («Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы).

5) Қайырлы күн! Келесі жылы менің әкем зейнеткерлікке шығады. Жақында біз үзінді көшірмені қараған едік, онда шамамен 900 000 теңгедей шағын қаржы жиналып тұр екен. Осы соманы толық бере аласыздар ма?

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітілген Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынан төленетін міндетті зейнетақы жарналары, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен қалыптасқан зейнетақы жинақтарынан зейнетақы төлемдерін жүзеге асыру қағидаларының ережелеріне сәйкес БЖЗҚ-дан міндетті зейнетақы жарналары және міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары есебінен төленетін зейнетақы төлемдері 2018 жылдың 1 қаңтарынан бастап ай сайын белгіленген кесте бойынша жүзеге асырылады және Сіз оны бір мезгілде ала алмайсыз.

Өтініш жасалған күндегі зейнетақы жинақтарының сомасы тиісті қаржы жылына арналған республикалық бюджет туралы заңда белгіленген ең төменгі зейнетақының он екі еселенген мөлшерінен аспайтын жағдайда ғана бұл сома БЖЗҚ-дан алушыға бір мезгілде бірақ төленеді (2020 жылы бұл сома 01.04.2020 ж. бастап 485 292 теңгеге тең).

ОН БЕСІНШІ СӨЗ

175

Ақылды кісі мен ақылсыз кісінің, менің білуімше, бір белгілі парқын көрдім.

Әуелі – пенде адам болып жаратылған соң, дүниеде ешбір нәрсені қызық көрмей жүре алмайды. Сол қызықты нәрсесін іздеген кезі өмірінің ең қызықты уақыты болып ойында қалады. Сонда есті адам, орынды іске қызығып, құмарланып іздейді екен

дағы, күнінде айтса құлақ, ойланса көңіл сүйсінгендей болады екен. Оған бұл өткен өмірдің өкініші де жоқ болады екен.

Есер кісі орнын таппай, не болса сол бір баянсыз, бағасыз нәрсеге қызығып, құмар болып, өмірінің қызықты, қымбатты шағын итқорлықпен өткізіп алады екен дағы, күнінде өкінгені пайда болмай-ды екен. Жастықта бұл қызықтан соң және бір қызық тауып алатын кісімсіп, жастығы тозбастай, буыны босамастай көріп жүріп, бірер қызықты қуғанда-ақ мойны қатып, буыны құрып, екінші талапқа қайрат қылуға жарамай қалады екен.

Үшінші – әрбір нәрсеге қызықпақтық. Ол өзі бойға құмарлық пайда қылатын нәрсе екен. Әрбір құмарлық өзіне бір дерт болады екен, әртүрлі құмар болған нәрсеге жеткенде, яки өне-міне, жетер-жетпес болып жүргенде, бір түрлі мастық пайда болады екен.

Әрбір мастық бойдан оғатты көп шығарып, ақылдың көзін байлап, тәңіректегі қараушылардың көзін ашып, «ананы-мынаны» дегізіп, бойды сынататұғын нәрсе екен. Сол уақытта есті кісілер үлкен есі шықпай, ақылды қолдан жібермей, бойын сынаптай жүріп ізденеді екен. Есер кісілер ер-тоқымын тастап, беркі түсіп қалып, етегі атының к...н жауып кетіп, екі көзі аспанда, жынды кісіше шаба беруді біледі екен, соны көрдім.

Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал! Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өмірді қалай өткіздің екен, не білімге, не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінде өзің өкінбестей қылықпен өткізіппісің? Жоқ, болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?

ЕСТІМЕГЕН ЕЛДЕ КӨП

Ұшақтардың көпшілігі ақ түске боялатындығын байқаған боларсыз. Әрине, қазіргі кезде лайнер бордына түрлі суреттер мен жарнамалар салынуы мүмкін. Алайда, жалпы ұшақтың корпусы ақ түс болып қалады. Ұшақтарды бояуға неліктен осы түс таңдалды?

ҰШАҚТЫ НЕГЕ АҚ ТҮСКЕ БОЯЙДЫ?

Алғашқы уақытта ұшақтарды (жолаушы лайнерлерін де) мүлдем боямаған. XX ғасырдың ортасында алып ұшатын машинаның фюзеляжына (корпусына) шамамен 500 кг бояу құртуды ысырапшылдық деп санаған. Сондықтан металл фюзеляж, әдетте, жылтыратып өңделген. Бірақ қорғаныш бояу қабатынсыз фюзеляж жылдамырақ құртылып, нәтижесінде, ұшақты пайдалану шығыны өсе берген. Содан бері ұшақтарды көбіне ақ түске бояй бастаған.

Оның ең бірінші және басты себебі – ол физика заңдары. Ұшақ ұшу кезінде температуралар айырмасына тап болады. Күн сәулелерінің негатив әсерін нивелирлеу үшін, яғни ұшу кезіндегі фюзеляждың қызып кетуін болдырмау мақсатында күн сәулесін жұтуға азырақ ықпал ететін түс таңдау шешілген.

Оның екінші себебі – пайдаланудың және техникалық қызмет көрсетудің ерекшеліктері. Ақ бояудан кез келген майдың ізі, тотық, сызат, сынық және т.б кемшіліктер жақсы көрінеді. Сондықтан қазірдің өзінде кей ұшақтарды толықтай аққа боямағанмен, оның маңызды жерлерін ақ түс етіп қалдыруға тырысады.

Үшінші себеп – іздеу-құтқару процесі. Ұшақ құлаған жағдайда ақ фюзеляж (немесе оның бөліктері) жерде жақсырақ көрінеді.

КӨҢІЛДІН ГҮЛІ, КӨЗДІН НҰРЫ

1 маусым елімізде халықаралық балаларды қорғау күні аталып өтуде. Бұл күнді тек біздің ел ғана емес, 1949 жылдан бері әлемнің көптеген елі тойлайды.

Тұңғыш рет 1950 жылы аталып өткен халықаралық балалар күнінің өз жалауы бар. Бұл жалауда жер шарын қоршаған түрлі бала бейнеленген.

Халықаралық балалар күні әлемнің түкпір-түкпіріндегі балаларға қуаныш сыйлайтын мейрам ғана емес, кішкентай бүлдіршіндердің құқығын қорғап, оларға қамқор болуға, әлімжеттік, қысым жасамауға үндейтін мейрам. Қоғамды кемтар, жетім, тұрмысы нашар отбасынан шыққан балаларды қорғауға, қолдауға шақыратын күн.

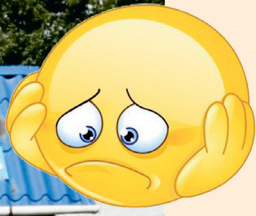
Балақайдың тағдыры оны тәрбиелейтін адамдардың қолында. Жаздың бірінші күнімен бірге келіп жеткен айтулы мерекемен барша балақайларды құттықтаймыз!

Материал интернет желісінен алынды

СӨЗ ЖОҚ

Алдаберген көшесіндегі "Батыр" дүкені

Суретті түсірген: А. НАЗЫМ.